

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895 >>>

100 let

7

julij 2012

3,40 EUR

TEMA MESECA
100 let GRS

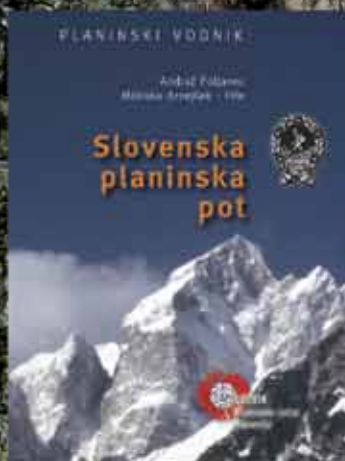
INTERVJU
Mina Markovič

Z NAMI NA POT
Prisojnik, Visoke Ture

PLANINSKA ZALOŽBA PZS

obvešča, da sta izšla
dva nova planinska vodnika:

Slovenska planinska pot

Avtorja: Milenko Arnejšek – Prle in Andraž Poljanec

Format: 12 krat 16 cm

Obseg: 344 strani

Cena: **25,90 EUR**

Dolenjska, Bela krajina, Notranjska

Avtor: Roman Mihalič

Format: 12 krat 16 cm

Obseg: 200 strani

Cena: **23,90 EUR**

Vodnika sta izšla s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

INFORMACIJE in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
• telefon: 01 / 43 45 684 ali faks: 01 / 43 45 691,
• e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
• preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,
Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
• telefon: 08 / 380 67 30 ali faks: 04 / 589 10 35,
• e-naročila: info@planiskimuzej.si.

Sto let pomoči v stiski

Vladimir Habjan

Šestnajstega junija, ob osrednji slovenski proslavi stoletnice organiziranega gorskega reševanja, je bilo v Kranjski Gori res nepozabno. Ko sem spremljal povorko reševalk in reševalcev, vodnikov lavinskih psov, reševalcev letalcev, reševalcev letalcev zdravnikov, inštruktorjev, pripadnikov gorskih reševalcev v opremi starodobnikov, jamskih reševalcev, pripadnikov civilne zaščite, gorskih reševalcev iz tujine, policistov, vojakov in drugih povabljenih ter ob tem sledil vznesenemu odzivu občinstva, so mi šle v nekem trenutku prav dlake pokonci. Topel odziv, tako otrok kot množice odraslih, spodbujajoči klici odobravanja, glasni vzkliki vzpodbud in vzneseno ploskanje so bili tako prisrčni, da sem nenadoma tudi sam na glas zavriskal. Šlo je za preprosto veselje, ki smo ga delili vsi tam prisotni. Tu ni bilo prav nič zlaganega, pač pa je šlo za pristno človeško navdušenje.

Navdušenje pa je bilo brati tudi na obrazih in v očeh reševalk in reševalcev. In tudi ponos. Res je, tega, kar počnemo, se nam ni treba sramovati, prej nasprotno. To, kar izvajamo v gorah, je v teh časih gotovo za zgled. Zdi se, kot da smo se vsi skupaj zavedali, da je bilo v tem dnevu združeno vse tisto, kar smo sami, predvsem pa v dolgih letih vsi naši predhodniki, opravili dobrega za druge. Ker v tem je pravo bistvo naše dejavnosti: da pomagáš drugemu, ki je v stiski, pri čemer niti ni pomembno, zaradi česa se je kdo izgubil ali se ponesrečil, pač pa le, da v gorah zgolj potrebuje našo pomoč. To sta glavna misel in srž dejavnosti, ki nas družita danes in sta spodbujali tisoče naših predhodnikov, da so se brez obotavljanja v kakršnih koli razmerah odpravili v gore na pomoč.

V času priprav na slovesnosti ob stoletnici smo se vprašali, koliko javnost našo dejavnost sploh pozna. To je bil razlog, da smo pred štirimi leti zastavili projekt – s knjigo približati dejavnost gorskega reševanja ljudem, bralcem, javnosti. Delo je bilo trdo, zahtevno in naporno. O tematiki smo razpravljali poglobljeno in pred vami je 280 strani debela knjiga, o kateri pišemo v temi meseca in ki je prvič v naši zgodovini prišla tudi na prodajne police. Verjamem, da nam je uspelo predstaviti našo dejavnost dovolj dobro, da je v vsebini vidna tudi vloga naših predhodnikov. To smo jim namreč še kako dolžni. Danes v dobi sodobnih tehnologij, helikopterjev in hitrega prevoza si namreč težko predstavljamo, kako so reševali nekdanje. Ko beremo stare zgodbe ali ko se tu in tam razgovorijo tisti, ki so reševali že precej pred nami, kar ne moremo verjeti, česa vsega so bili sposobni, česa vsega so se lotili in tudi izvedli. Ker radi beremo zgodbe, smo z raznih vetrov zbrali izkušnje reševalcev, tudi tistih, ki niso najbolj vešč pisanja, so pa odlično tehnično podkovani. Ko boste brali njihove zgodbe, boste šele spoznali, kako reševanje poteka v praksi, "v živo", s čim vse se srečujemo, in ne nazadnje, kako tudi sami sprejemamo nesreče in občasne tragedije.

Smo sredi najvišje sezone v gorah, ko so gore v teku leta najbolj obljudene. Zato prisluhnite sporočilu, ki ga je na slovesnosti izrekel predsednik naše organizacije: "Nikomur se ni treba bati, da bi ga pustili v gorah!" Pokličite nas torej, če ste v stiski, ne odlašajte. Vsakemu in vsem bomo pomagali, tako kot smo in so že sto let do zdaj. Dvakrat tudi med samo letošnjo slovesnostjo. Srečno!

Prisojnik jeseni
Foto: Dan Briški

- UVODNIK**
1 Sto let pomoči v stiski
Vladimir Habjan
- TEMA MESECA**
4 "Nikomur se ni treba bati, da bi ga pustili v gorah!"
Stoletnica organiziranega gorskega reševanja
Dušan Škodič,
Zdenka Mihelič
- TEMA MESECA**
8 Približati delo gorskih reševalcev ljudem
Pogovor o knjigi Reševanje v gorah
Miro Štebe
- TIHI HEROJI NAŠIH GORA**
13 Želja pomagati ne sme nikoli zamreti
Mire Steinbuch
- LITERARNI NATEČAJ OB 100-LETNICI GRŠ**
15 Zgodila se je nesreča
Mojca Napečnik
- INTERVJU**
17 S Ptuja v svetovni plezalski vrh
Mina Markovič
Boris Strmšek
- PRVA SVETOVNA VOJNA**
20 Zavzetje Krna in mit o Albertu Piccu
Veliki heroj ali žrtev propagande?
Dušan Škodič
- SEKSTENSKI DOLOMITI**
24 Rdeča stena
Po sledih prve svetovne vojne v Dolomitih
Klement Mal
- Z NAMI NA POT**
28 Kiklop Julijskih Alp
Prisojnik
Gorazd Gorišek
- Z NAMI NA POT**
41 Najvzhodnejši velikani Visokih Tur
Ankogel in Hochalmspitze
Bor Šumrada
- SVET**
46 Pohodniška Jordanija
Čar barvitih osamelcev
Olga Kolenc
- NENAVADEN PLANINSKI IZLET**
50 Mucek
Zgodba o pridruženem članu
Špela Trunk

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodić

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobevšek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

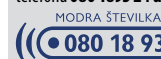
Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6080 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
opovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Sijajna postava Prisojnika z južne strani
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Z NAMI NA POT – OPISI TUR

- 33 Prisojnik, 2547 m, po južni poti
- 33 Prisojnik, 2547 m, po grebenski poti
- 35 Prisojnik, 2547 m, po Kopiščarjevi poti
- 35 Prisojnik, 2547 m, po Jubilejni poti
- 37 Hochalm spitze, 3360 m, z juga
mimo kočee Gießener
- 37 Ankogel, 3250 m, od kočee Hannoverhaus
- 39 Hafner, 3076 m, iz doline Maltatal
- 39 Säuleck, 3086 m, iz doline Dösener Tal

**PLEZANJE POD MONT
BLANCOM**

- 52 V naročju
evropskega očaka**
Poletni tabor perspektivnih
alpinistov 2011
Nejc Pozvek

V VERTIKALAH

- 56 Plezalna oaza sredi
modrega oceana**
Kanarski otoki
Andrej Trošt

V SPOMIN

- 59 Tone Tomše**
1951–2012

VREME

- 60 Prehodna
omilitev suše
in sneg z zamudo**
Vreme in razmere v gorah
v meteorološki pomladi 2012
Miha Pavšek in
Gregor Vertačnik

POVZETEK DIPLOME

- 62 Navigacijski sistemi
za vodenje planincev**
Bi nam lahko pomagali sateliti?
Jaka Kotnik

MLADI

- 64 Družinski
planinski tabori**
Blaž Lesnik

VARSTVO NARAVE

- 66 Nenavadna rožica
na balkonu**
Postovka je skalno steno
zamenjala z blokom
Dušan Klenovšek

GORSKA MEDICINA

- 67 Alergije v hribih**
Bolniki z alergijami morajo
v naravo dobro pripravljeni
Petra Zupet

NOVICE IZ VERTIKALE

LITERATURA

PLANINSKA ORGANIZACIJA

"Nikomur se ni treba bati, da bi ga pustili v gorah!"

Stoletnica organiziranega gorskega reševanja

Besedilo: Dušan Škodič, Zdenka Mihelič

V soboto, 16. junija 2012, je poteklo natanko sto let od dneva, ko je bila v Kranjski Gori na pobudo dveh zdravnikov, dr. Josipa Tičarja in dr. Jerneja Demšarja, pod okriljem Slovenskega planinskega društva ustanovljena prva gorska rešilna postaja.¹ Ta datum uradno beležimo kot začetek organiziranega reševanja v naših gorah. Stoletnica je pomemben časovni mejnik, pod katerim se spodobi potegniti črto in omeniti nekaj statistike, ki se je v tem dolgem obdobju nabrala v arhivih Gorske reševalne zveze. Po njih je v naših gorah v tem času izgubilo življenje okoli 2000 ljudi, reševalci pa so opravili več kot 8300 reševalnih in iskalnih akcij, samo letos se jih je nabralo že 125. V Sloveniji deluje sedemnajst gorskih reševalnih postaj, v katere je vključenih okoli 700 reševalcev, ki letno opravijo skupno približno 400 akcij.

Uvodni dogodki v praznovanje

Ob visoki obletnici je Gorska reševalna zveza Slovenije pripravila več dogodkov, med njimi 12. junija 2012 svečano sejo Upravnega odbora GRZS ob stoletnici organiziranega reševanja, ki je potekala v prostorih Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Na njej so bili poleg gorskih reševalcev prisotni še predstavniki organizacij, s katerimi GRZS redno sodeluje. Slavnostni govornik je bil poveljnik Civilne zaščite Miran Bogataj. Za uspešno

zaključeno usposabljanje so vsi novi gorski reševalci prejeli potrdila, organizacijam in posameznikom pa so podelili slavnostne listine GRZS.

15. junija 2012 je sledilo odkritje spominske plošče na hotelu Razor, v katerem so imeli marljivi člani SPD leta 1912 ustanovni sestanek prve rešilne postaje. Naslednjega dne, v soboto, 16. junija, pa sta GRZS in Planinska zveza Slovenije organizirali še skupni množični dogodek.

Prikaz klasičnega reševanja za obiskovalce

Dopoldanski del dogajanja je potekal na več prizoriščih v Mojstrani in Kranjski Gori. Gorski reševalci domačega društva GRS Mojstrana so v bližnji steni Grančičšča prikazali odlično izvedeno vajo klasičnega

¹ Prva dokumentirana reševalna akcija v naših gorah je sicer potekala že julija 1822, ko je strela na vrhu Triglava ubila gorskega vodnika Antona Korošca, ki je bil v spremstvu zemljemerca Antonia von Bosia. Dan po nesreči so ga domači vodniki in nosači z velikimi težavami prenesli v dolino.

Oskrba ponesrečenca
Foto: Vladimir Habjan

Reševanje z okvarjene žičnice
Foto: Vladimir Habjan

gorskega reševanja, ki so si jo prisotni obiskovalci lahko ogledali kar izpred planinskega muzeja. V Mojstrani se je zbralo okoli 400 ljudi, med njimi tudi gorski reševalci iz tujine – Avstrije, Italije, Srbije in Hrvaške. V muzeju, vstop v katerega je bil tega dne brezplačen, so si obiskovalci lahko ogledali razstavo ob stoletnici ustanovitve gorske reševalne službe z naslovom Srčni ljudje in na 6. mednarodnem festivalu gorniškega filma večkrat nagradjeni film Klic z gora.

V Kranjski Gori, kjer je bilo osrednje prizorišče dogajanja, se je 15 ekip iz 13 postaj gorske reševalne službe pomerilo v tradicionalnem tekmovanju iz prve pomoči, kjer so se spoprijeli z različnimi situacijami poškodovanih v gorah. Nato so pri sedežnici Dolenčev Rut gorski reševalci prikazali izjemno atraktivno reševanje ljudi s pokvarjene sedežnice, iskanje z reševalnimi psi in uporabo helikopterja, v katerem sta sodelovala helikopterja Slovenske vojske in Policije. Zbrani, ki so si iz bližine ogledali prikazno vajo, v kateri sta letéča stroja dovažala reševalce in odvažala oskrbljene ponesrečence, so bili nad delom reševalcev v ropotu in pišu helikopterskih elis upravičeno navdušeni. Vsi si namreč želimo, da ne bi nikoli potrebovali pomoči, hkrati pa, da bi potek reševanja videli

v živo, kar so tokrat gorski reševalci obiskovalcem tudi omogočili.

Mimohod povorke in pozdrav vsem udeležencem

Sledil je slavnostni mimohod, na katerem so se zvrstili pripadniki gorskih reševalcev v opremi starodobnikov, gorskih reševalcev, reševalcev jamarjev, pripadnikov civilne zaščite, gorskih reševalcev iz tujine (Avstrije, Hrvaške, Italije in Srbije) ter drugih sorodnih organizacij, s katerimi sodelujejo pri reševanju, ter praporščakov planinskih društev. Povorka se je pomikala mimo častne

Slavnostni govornik in častni pokrovitelj dogodka, predsednik republike Slovenije dr. Danilo Türk z ženo Foto: Vladimir Habjan

tribune do prireditvenega šotora, kjer so jih pozdravili predsednik GRZS Igor Potočnik, župan Občine Kranjska Gora Jure Žerjav, predstavnik predsedstva IKAR Heini Malue in Danilo Škerbinek, predsednik PZS Bojan Rotovnik ter slavnostni

Mimohod povorke in pozdrav vsem udeležencem Foto: Vladimir Habjan

Ogled razstave Srčni možje
v Slovenskem planinskem muzeju
Foto: Vladimir Habjan

govornik in častni pokrovitelj
dogodka, predsednik republike
Slovenije dr. Danilo Türk.

Dneva slovenskih planinskih do-
živetij na obeh lokacijah, v Mojstrani
in Kranjski Gori, se je po ocenah
organizatorjev udeležilo okoli 3500
obiskovalcev. Prireditve ob obletnici
GRSZ je bila organizirana skupaj z
letošnjim dnevom planincev, kar ni
slučaj, saj sta planinstvo in gorsko
reševanje neločljivo povezana že od
samih začetkov, poimenovali pa so jo
dan slovenskih planinskih doživetij.

Organizacijsko sta se, kot vemo,
organizaciji leta 2006 sicer razšli, a
kljub temu sta ostali močno povezani,
predvsem v preventivni dejavnosti in
vzgoji alpinistov, ki so baza za priho-
dne generacije gorskih reševalcev.
Konec leta 2010 je bil podpisan tudi
dogovor o medsebojnem sodelova-
nju in ustanovljen skupni odbor Gore
in varnost. Povezava je brez dvoma
ključnega pomena za varnost obisko-
valcev gorskega sveta.

Planinstvo in gorsko reševanje sta neločljivo povezana

Za planince je bilo pripravljeno še
dodatno dogajanje. V Mojstrani so
si v Slovenskem planinskem muzeju
lahko ogledali priložnostne razstave,
mladi iz Mladinske komisije PZS so
pripravili podelitev priznanj dobitni-
kom zlatega znaka mladi planinec,
planinsko pustolovščino, poljano
planinskih zabavnih iger in skupaj s
planinskim muzejem še razne ustvar-
jalne delavnice.

Anketa

Za mnenje smo povprašali tudi predsednika države, ki je ljubiteljski planinec in vsako leto
nameni del dopusta goram, posebno nad dolino reke Soče, kjer občuduje naravo in si
ogleduje gorska prizorišča, povezana z zgodovino, ter tudi tista, ki jih ponuja današnji čas.

Dr. Danilo Türk: "Stoletnica je zelo impresivna obletnica in
tu moramo dobro razumeti, kaj pomenita planinstvo in zlasti
gorsko reševanje za nacionalno identiteto Slovencev. Mi smo
na tem področju med velikimi silami v Evropi in to po zaslugi
ljudi, celih generacij ljudi, ki že celo stoletje opravljajo to ne
samo plemenito, ampak tudi izredno nevarno delo. Z njim je
povezano tveganje, ki ga je treba znati premagati – najprej
v sebi, potem pa tudi v gorah. V današnji povorki je bilo zelo
lepo videti, kako se povezujejo vse generacije in kako se

prenaša ta zahtevna tradicija iz roda v rod. Kot veste, sem Gorsko reševalno službo odli-
kaval z najvišjim državnim odlikovanjem za zasluge, in če si ga je kdo, si ga je Gorska
reševalna služba Slovenije zares zaslužila."

Janez Brojan, najstarejši še dejavni gorski reševalec pri nas, ki
kot prostovoljec deluje že 49 let in ima za seboj že več kot 700
reševalnih akcij. "Delo gorskega reševalca je častno in sam sem
bil vedno zagovornik, naj gorski reševalci ostanejo amaterji, ki
svoje delo opravljajo prostovoljno, vendar na profesionalnem
nivoju. Le tako bomo namreč ohranili tisti pravi duh reševal-
stva, ki narekuje, da smo pripravljene pomagati v gorah vsem,
ki potrebujejo pomoč.

Delo je vedno timsko, ekipa mora biti homogena in pripra-
vljena v vsakem trenutku stopiti v akcijo. Pri tem trpijo prosti čas, družinsko življenje in
služba. V tem smislu se v teh stotih letih ni prav nič spremenilo. Zelo pa je napredovala
oprema, predvsem po začetku uporabe helikopterja kot transportnega sredstva. To je
sedaj velik plus predvsem za ponesrečenca, ki se mu na ta način zelo skrajša čas do
prihoda pomoči in stika z zdravnikom. Če to zaradi vremena ni mogoče, še vedno re-
šujemo klasično, za kar pa je potrebno znanje, ki nam ga ne manjka, saj izobraževanju
posvečamo veliko pozornost."

Vladimir Novak, predsednik upravnega odbora Hrvaške
planinske zveze in član Hrvaške gorske reševalne službe:
"Hrvaška gorska reševalna služba (HGSS) še ni tako stara kot
slovenska, saj je bila ustanovljena pred 62 leti. Zelo me veseli,
da se je v Kranjski Gori zbralo toliko ljudi iz Slovenije in tujine,
med njimi tudi mi, gorski reševalci s Hrvaške, ki s svojimi
slovenskimi kolegi že ves čas odlično sodelujemo in smo od
njih pravzaprav tudi prejeli vse potrebno znanje za opravljanje
te plemenite dejavnosti. Ta se od vaše sicer nekoliko razlikuje,
ker nimamo toliko visokogorja, imamo pa več kraškega sveta in posledično tudi spe-
leoloških reševalnih akcij. Velik poudarek dajemo izobraževanju in preventivi, po svoji
zasnovi pa je HGSS prav tako kot vaša neprofitna, delo njenih članov je prostovoljno,
reševanje poškodovanih pa brezplačno. Spoznanje, da smo v gorah rešili človeško
življenje, je brez dvoma največja nagrada za trud vsakega gorskega reševalca."

Besedilo in foto: Dušan Škodič

Kasneje, ko se je dogajanje prese-
lilo v Kranjsko Goro, so si planinci in
gorski reševalci lahko v prireditve-
nem šotoru za hotelom Kompas ogle-
dali razstavo Življenje pod Triglavom,
kupili razne edicije PZS in najnovejšo
knjigo GRZS Reševanje v gorah. Na
ogled je bila postavljena še planinska
in druga gorniška oprema, prav tako
je bila predstavljena nova akcija
PZS in Nedela – Izberimo najbolj pri-
ljubljen planinsko koč. Aktivnejši
obiskovalci so se lahko med tem po

lastni izbiri podali na štiri različne
vodene pohode ali se odločili med
dvema kolesarskima izletoma.

Po osrednji prireditvi so v lepem
in toplem vremenu obiskovalci in
gorski reševalci nekaj časa namenili še
pristnemu planinskemu družabnem
srečanju, skupni dogodek pa je vsem
navzočim gotovo ostal v spominu tudi
po pomirujočih besedah predsedni-
ka GRZS Igorja Potočnika vsem ljubi-
teljem gora: "Planinci, ni se vam treba
bati, da vas bomo pustili v gorah." ◉

Približati delo gorskih reševalcev ljudem

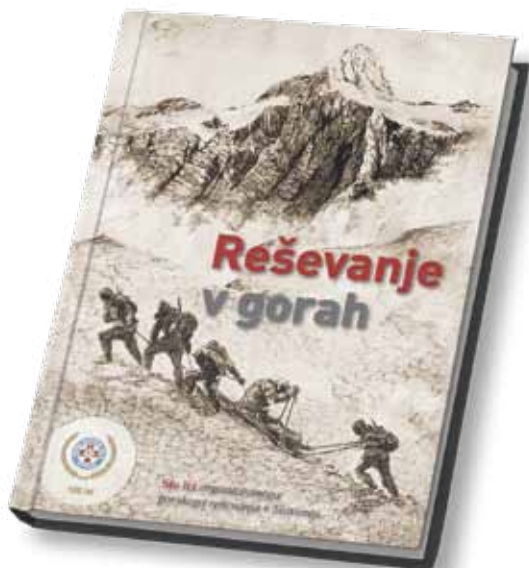
Pogovor o knjigi *Reševanje v gorah*

Besedilo: Miro Štebe

Ob stoti obletnici ustanovitve slovenske gorske reševalne službe je junija izšla knjiga *Reševanje v gorah – Sto let organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji*. Ljubitelji planinstva in še zlasti planinske literature smo se je razveselili, saj naj bi knjiga prva v takem obsegu in tako celovito predstavila zgodovino gorskega reševanja v slovenskih gorah. O knjigi smo se pogovarjali z njenim glavnim urednikom in nekdanjim piarovcem GRZS, **Vladimirjem**

Habjanom in enim od sourednikov knjige, dolgoletnim članom komisije za vzgojo in tehniko reševanja GRZS **Pavлом**

Omanom. Ker gre za častitljiv jubilej naše reševalne službe, je verjetno tokratna knjiga, peti zbornik o gorski reševalni službi, nekoliko drugačna od svojih predhodnikov.

Pri nastajanju knjige je sodelovalo več avtorjev, razdeljena je na več delov. Kako ste jo sestavili po vsebini?

Vladimir Habjan: Naj takoj na začetku povem, da je koncept te knjige drugačen, kot so bili do sedaj. Vsi štirje zborniki, ki so izšli ob pomembnih obletnicah, so bili pisani za nas, za reševalce – da se zadeve ne pozabijo, za dokumentacijo, za arhiv, za zanamce. Ta knjiga pa je pisana za publiko, za bralce, saj bo tudi v prosti prodaji; dosedanje zborniki namreč niso bili. To je precej spremenilo koncept pisanja. Prej smo pisali obsežna besedila z veliko podrobnimi podatki, imeni, funkcijami, naštevanji in vsem drugim, kar za bralstvo ni vedno najbolj zanimivo. Zamislili smo si knjigo, ki bi bila zanimiva tudi za tistega, ki gora ne pozna, ki ne pozna reševanja, a bi ga vsebina toliko pritegnila, da bi jo vzel v roke in prebral. To pomeni, da smo iz gradiva, ki je bilo zbrano v dolgih letih, izluščili tiste zgodovinske dogodke, ki so za razvoj bistveni, prelomni, in vse skupaj zapakirali kot zgodbo. Naj to ponazorim s primerom: če boste

vzeli v roke knjigo *Atomska bomba* avtorja Petra Stariča, boste videli, o čem govorim. To je knjiga o tem, kako je nastajala atomska bomba. Gre za temo iz ozke strokovne vede, ki pa jo je Starič napisal kot zgodbo, ki te tako pritegne in zamika, da jo prebereš v enem zamahu, kot bi bral napeto kriminalko. Nekaj takega smo želeli tudi mi. Naj s to knjigo pride dejavnost gorskega reševanja med ljudi, naj se o tem piše in govori, naj ljudje spoznajo, kaj počnemo pogosto daleč od oči, če se izrazim karikirano. To je promocija gorskega reševanja, ki se nam zdi ob tem lepem jubileju nujno potrebna, saj do zdaj temu področju nismo posvečali veliko pozornosti.

Vsebina knjige je razdeljena na poglavja, ki pa niso strukturirana, sledijo si tako, kot bi brali zgodbo. Tako začnemo z zgodovino, nadaljujemo s predstavitevijo vseh dejavnosti (od opreme, izobraževanja, zdravnikov do informiranja itd.), predstavimo našo organiziranost, Sklad Okrešelj, sodelovanje z mednarodnimi organizacijami, publicistično dejavnost

in pogledamo v prihodnost. Drugi del knjige so reševalske zgodbe.

Ste se odločili za sintezo doslej zapisanega ali ste posamezna obravnavana področja obdelali na novo in jih obogatili z novimi podatki in spoznanji?

Pavel Oman: Člani uredniškega odbora smo ocenili, da ob tako pomembnem jubileju za celovit prikaz delovanja naše GRS ni dovolj, da predstavimo le kronološki pregled dogodkov stoletne zgodovine. Da bi nadgradili, kar je bilo že napisano, smo izpostavili najbolj pomembne dogodke za razvoj organizacije GRS in najbolj zanimive nesreče v gorah v stoletni zgodovini naše GRS ter jih povezali med seboj. Črpali smo iz pisnega gradiva v arhivu GRS, izdanih knjig in zbornikov GRS, člankov v Planinskem vestniku in iz drugih pisnih virov. Delovanje GRS zadnjih 40 let smo dopolnili z zgodbami, ki so jih *v živo* napisali reševalci sami. Zgodbe si sledijo kronološko in opisujejo različne dogodke in situacije reševanja. Na ta način smo poskušali bralcu nazorno

prikazati, kako je reševanje v naših gorah potekalo nekoč in kako poteka danes.

Podobno si sledijo poglavja o delu zdravnikov v GRS, zvezah, reševanju iz plazov, reševanju s pomočjo helikopterja, obdelavi podatkov in informiranju, o sodelovanju naše GRS z mednarodno organizacijo za reševanje v gorah IKAR in o sodelovanju z reševalci sosednjih držav. Posamezna področja reševanja smo povezali v zanimivo in lahko berljivo celoto in

Pavel Oman Arhiv GRS Kranj

uporabili podatke, ki so bili najbolj verodostojni. Držali smo se pravila, da so najbolj verodostojni podatki v pisnih gradivih v času, ko so se dogodki zgodili. Pri iskanju in preverjanju so nam bili v veliko pomoč podatki iz arhiva GRZS, članki v Planinskem vestniku, študija *Nekaj o nesrečah in reševanju v gorah*, ki jo je že leta 1959 pripravil publicist Stanko Hribar, pisno gradivo Pavleta Šegule in knjiga Franceta Malešiča *Spomin in opomin gora* (2005), ki je zakladnica podatkov o reševanjih od davnih dni pa do leta 2004. Zanimivo je, da se je kar nekaj podatkov o delovanju naše GRS, ki so bili nekoč premalo natančno uporabljeni, preneslo v kasneje izdane knjige in publikacije.

Kako je potekalo delo? Imeli ste uredniški odbor, zraven pa ste povabili tudi druge pisce. Kako ste izbirali sodelavce in zapise, ki ste jih uvrstili v knjigo?

Vladimir Habjan: Delo za to knjigo se je začelo že pred leti. Že ob izidu zadnjega zbornika pred desetimi leti so publicisti iz reševalskih vrst opozarjali na stoletnico in na nujnost

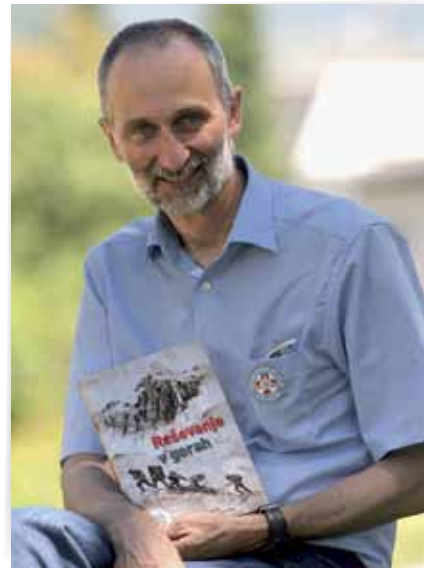
izida odmevne knjige. V mandatu prejšnjega predsednika se je začelo tudi operativno delo, ki sta ga vodila Pavle Šegula in France Malešič, k sodelovanju sta povabila še mene. Prevzel sem vodenje projekta in uredniškega odbora. V štirih letih smo se dobili kar na petindvajsetih sestankih! Po bogatih razpravah, napornih usklajevanjih in dogovarjanjih se je uredništvo soglasno odločilo za prej opisani vsebinski koncept, torej za knjigo za široko javnost, in ne za koncept zbornika, ki je bil predložen kot osnutek. Soglasno smo se dogovorili tudi za najbolj kompetentne izvajalce – avtorje, ki so prevzeli posamezna poglavja. Z avtorji smo imeli več skupnih sestankov. Tako je začela nastajati knjiga, ki je zdaj pred vami. Da bi bila še bolj privlačna, smo vanjo vključili tudi zgodbe reševalcev, saj vemo, da ljudje to radi berejo. Vseh zgodb je kar 29, vseh avtorjev v knjigi pa je več kot 40. Ne smem pozabiti omeniti tudi množice fotografij in skenov, vseh je kar 228, ki smo jih uspeli izbrskati izključno iz naših, reševalskih vrst, precej pa tudi iz Planinskega muzeja. Gre torej za veliko skupinsko delo, za enega najobsežnejših publicističnih projektov v okviru GRS.

Ob pripravi knjige ste dobili dokaj celovit vpogled v razvoj gorskega reševanja pri nas. Kako zdaj gledate na prehojeno pot naše reševalske organizacije?

Pavel Oman: Delovanje gorske reševalne službe ni bilo nikoli preprosto in samoumevno. V sto letih je doživela številne spremembe v organizaciji, ki sta jih povzročila vedno večje število nesreč v gorah in spremenljive politične in ekonomske razmere. Praviloma je prišlo do večjih sprememb v organiziranosti GRS z zamikom nekaj let po dogodkih, ki so bili usodni za Slovence. Tako je deset let po prvi svetovni vojni SPD ustanovilo Osrednji reševalni odsek. Zaradi popolnoma novih političnih in ekonomskih razmer je sedem let po drugi svetovni vojni in po izrazito zahtevnem reševanju petih alpinistov v Špiku prišlo do hudih zamer med reševalci "starega kova" iz Centrale na Jesenicah in reševalci iz Ljubljane. GRS se je reorganizirala tako, da je Komisija za gorsko reševanje pri PZS v Ljubljani prevzela vse funkcije Centrale na Jesenicah. Tudi osamosvojitve Slovenije leta 1991 je močno spremenila razmere za delo GRS. Z Zakonom o obrambi in

zaščiti je leta 1991 postala ena izmed organizacij za zaščito in reševanje državljanov. Leta 1994 je z Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami dobila status javne službe. Leta 1997 je močno zamajala temelje GRS tragedija petih reševalcev letalcev v Turski gori.

Način financiranja humanitarnih organizacij, vse bolj tesna povezanost z Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR) in pomanjkanje dialoga – vse to je leta

Vladimir Habjan Foto: Tina Dokl

2006 povzročilo, da se je GRS izločila iz PZS in se organizirala v Gorsko reševalno zvezo Slovenije (GRZS) s sedežem v Kranju. Čeprav je GRZS danes organizacijsko samostojna, je njeno delovanje še vedno tesno povezano s planinsko organizacijo. Vsi člani GRZS izhajamo iz planinskih vrst, kjer smo si pridobili potrebna znanja in izkušnje, ki so pogoj za sprejem med gorske reševalce. Člani GRZS smo večinoma tudi člani PZS, aktivni smo v alpinističnih odsekih, planinskih društvih, različnih komisijah in odborih PZS. Ta povezava bo tudi v prihodnje eden ključnih pogojev za dobro delo GRZS.

Čeprav je delo reševalcev v gorah predvsem plod njihove osebne pripravljenosti, organiziranosti in opremljenosti, na njihovo učinkovitost vpliva tudi podpora širšega okolja, tudi države. Kako se je ta podpora v opisanem stoletju spreminjala?

Pavel Oman: Začetki organiziranega reševanja segajo v 19. stoletje, ko so nastajajoče planinske organizacije v alpskih deželah začele ustanavljati

Usposabljanje reševalcev za reševanje z gorskimi nosili mariner na Kriških podih leta 1955 (Slovenski planinski muzej)

reševalne službe s številnimi reševalnimi postajami in obveščevalnimi točkami. Glavni razlog za to je bilo vedno večje število nesreč v gorskem svetu, kjer je bil dostop do mesta nesreče za takratne javne službe otežen ali pa celo nemogoč, in velik javni interes. Podpora širšega okolja in države organiziranemu reševanju v gorah je bila vedno v tesni povezavi s številom nesreč in z udeleženci v nesrečah. Nesreče pomembnih ljudi v gorah so velikokrat pripomogle, da so gorski reševalci lažje prišli do opreme in pridobili na ugledu. Poleg nesreč v gorah je bila podpora odvisna tudi od ekonomskih in političnih razmer ter uspešne promocije reševalcev.

Pred prvo svetovno vojno so imeli vodilno vlogo pri reševanju gorski vodniki v okviru kranjske sekcije DÖAV, kasneje tudi v okviru Slovenskega planinskega društva (SPD). Vodniki so imeli s svojim pravilnikom natančno določeno, kako postopati v primeru nesreče. To je bila tudi njihova službena dolžnost. Podobno kot za vodenje, so bile določene tarife v primeru reševanj. Širše podpore takratni reševalci niso imeli.

Po vojni so se razmere drastično spremenile, vodilno vlogo pri reševanju so prevzeli alpinisti in prispevali k sodobnejšemu načinu reševanja, ki se je obdržal do danes. Reševanje v gorah so prevzeli alpinisti, postalo je bolj osebno, reševalci so velikokrat poznali ponesrečene. V vrste reševalcev so vstopali plezalci in izkušeni planinci z izrazitim človekoljubnim ciljem: reševati življenja, pomagati vsem v gorah, ki pomoč potrebujejo, in biti pri tem pripravljeni na

skrajne napore v izrazito težavnih in nevarnih okoliščinah. Reševalci med obema vojnoma so bili v podobnem položaju kot nekoč vodniki iz Trente in drugi reševalci, ki so se morali znanosti predvsem na svojo iznajdljivost, na svoje izkušnje v gorah in skromno reševalno opremo. Tudi med obema vojnoma sta bila financiranje in oprema reševalcev skromna.

Po drugi svetovni vojni so se razmere za delo reševalcev izboljšale. V prvih letih po vojni se je organizacija reševanja prilagodila takratnim političnim in materialnim razmeram in imela pri tem znatno podporo pri takratnih oblasteh in Jugoslovanski ljudski armadi. Že leta 1960 je na plenumu Planinske zveze Jugoslavije na predlog dr. Mihe Potočnika GRS postala javna služba. Tudi po osamosvojitvi Slovenije je GRS postala javna služba, kar ji zagotavlja primerno mesto med drugimi reševalnimi službami v državi.

Visoka motiviranost gorskih reševalcev, dobra oprema in dobro dosedanje delo naše GRZS so dokaz in tradicija, ki zagotavljata, da bo imela GRZS s primerno podporo države tudi v prihodnje tako pomembno vlogo za varnost, v primeru nesreč pa za učinkovito in strokovno pomoč v najtežje dostopnih območjih naše države.

Vedno se vsiljujejo tudi primerjave s tujino. Ali ste pri oblikovanju knjige lahko potegnili tudi kakšne vzporednice, primerjave z reševanjem v tujini? Ali lahko naši reševalci mirno stopijo ob bok reševalcem iz drugih alpskih držav?

Pavel Oman: Čeprav je težko primerjati reševanje v naših gorah z reševanjem nekje v Dolomitih

ali v Zahodnih Alpah, zagotovo lahko potrdim, da so pripravljenost, oprema in znanje naših reševalcev popolnoma primerljivi s stanjem pri reševalcih drugih alpskih držav. Tesno sodelovanje z reševalci sosednjih držav in aktivno sodelovanje v različnih komisijah v Mednarodni organizaciji za reševanje v gorah (IKAR) to potrjuje. Razlike so v reševalnih tehnikah in opremi, ki so pogojene z okoljem, v katerem potekajo reševanja.

Čeprav je vsaka nesreča v gorah svojevrstna tragedija, ste ob pisanju stoletne zgodovine naleteli na vrsto tragičnih dogodkov. Katere nesreče, ki ste jih opisali, bi označili za najbolj tragične?

Pavel Oman: V slovenskih gorah je v gorskih nesrečah v zadnjih sto letih umrlo več kot 2.000 obiskovalcev gora, več kot 5.000 jih je bilo poškodovanih, več tisoč jih je umrlo zaradi nesreč v gorah v obeh svetovnih vojnah, več tisoč ljudi pa je potrebovalo pomoč, ker so se v gorah izgubili, zaplezali ali oboleli. Za nas reševalce je še posebno tragična nesreča reševalcev letalcev in prijateljev na Okrešlju. 10. junija 1997 se je med vajo v steni Turske gore nad Okrešljem zgodila nesreča. Pet reševalcev letalcev – Mitja Brajnik, Luka Karničar, Rado Markič, Boris Mlekuž in zdravnik Jani Kokalj – je izgubilo življenje v grozovitem spletu okoliščin.

Najnaštejem še nekaj tragičnih nesreč v naših gorah, ki so neizbrisno zaznamovale delo naše GRS. Nesreča dr. Josipa Cerka, člana plezalsko-jamarske skupine drenovcev, ki je 4. aprila 1912 zdrsnil v smrt ob prizadevanju, da reši skupino dijakov, ki jih je v težavnih zimskih razmerah skupaj s Pavlom Kunaverjem peljal na Stol. Padec dr. Klementa Juga, ki se je 11. avgusta 1924 smrtno ponesrečil med poskusom, da bi preplezal novo smer v zahodnem delu Triglavске stene. 29. marca 1937 se je zgodila najbolj množična nesreča v času med obema svetovnjima vojnoma. Na velikonočni ponedeljek je pod Nagelnovimi čermi na pobočju Škarjevega roba na severni strani Storžiča plaz zasul skupino tržiških smučarjev. V njem je umrlo devet smučarjev. V nesreči jeseniških plezalcev 16. avgusta 1942 v vrhnjem delu Centralne smeri v severni steni Rigljice sta umrla plezalca Franc Kovač in Jože Vodišek, med reševanjem pa še dva jeseniška reševalca: 29-letni Miran Marn - Marjon in 23-letni Franc

Talar. V nesreči v Špiku v dneh od 3. do 5. maja 1952 je umrlo pet mladih slovenjebistriških alpinistov. Name-nili so se plezat smer Jesih-Potočnik v Frdamanih policah, med dostopom proti predvideni smeri pa so si premislili in vstopili v Dibonovo smer v severovzhodni steni Špika.

29. junija 1975 sta se v helikopterski nesreči ob vznožju Ledin smrtno ponesrečila kranjska gorska reševalca, 45-letni dr. Gorazd Zavrnik in 48-letni pilot Franc Štajer, z njima pa tudi poškodovani Franc Gruden. Nesreča dveh mladih plezalcev, ki sta 18. marca 2007 vstopila v jugovzhodno steno Mangarta in izgubila življenje po tem, ko v izredno slabih vremenskih razmerah nista uspela sestopiti z vrha. Posredovanje kljub izrazitemu tveganju reševalcev in posadke helikopterja ni bilo pravočasno.

Reševanje v gorah je tudi plemenito početje. Reševalci se pogosto izkažejo s požrtvovalnostjo, pripravljenostjo pomagati tudi v najhujših razmerah. V knjigi je verjetno veliko zgodb in pričevanj o nesebičnosti in požrtvovalnosti reševalcev, ker pa se reševalci običajno s pripovedovanjem o svojem žrtvovanju, tveganju in naporih ne želijo preveč izpostavljati, bi mogoče vi vseeno posebej omenili katero od takih plemenitih zgodb?

Vladimir Habjan: Plemenitih zgodb je bilo v sto letih reševanja nešteto. Nekaj jih je popisanih in omenjenih v poglavju o zgodovini, še več jih obstaja v kolektivnem spominu, mnoge so zapisane v prejšnjih zbornikih, pa tudi v zbornikih posameznih društev in postaj, ki jih ni malo. Ravno zato, da bi te zgodbe ohranili, smo jih nekaj dodali tudi v drugem delu knjige. Tam boste lahko prebrali o tem, kako smo iskali nekaj naših reševalcev in znanih alpinistov, kot so na primer Stane Belak - Šrauf in Jasna Bratanič, Tine Mihelič, Filip Bence, Tomaž Vrhovec, kako smo prvič uporabili novo vravno tehniko s statičnimi vrvmi namesto jeklenice, kako smo reševali v tujini, pa na vaji, kjer naj bi le trenirali, kako smo reševali v stenah, na delovišču črpalne hidroelektrarne Avče, kako smo iskali jadrane padalce, zmrzovali sredi noči v snežnem viharju in se rešili le s pomočjo GPS-naprave, kako so nas nosili plazovi, kako nas je hotelo odpihniti z vrha Mangarta. Obudili smo nekatere tragedije, kjer smo bili nemočni in so nas za vedno zaznamovale, kako se je ob pomoči

drugemu poškodoval sam reševalec, kako je bilo reševalcu na prvem reševanju, kako je hudo, če se trudiš, a je vse zaman in še in še ... Verjamemo, da vas bodo pripovedi ganile.

Reševanje se je v stotih letih zelo spreminjalo in razvijalo. Katere so bile po vašem tiste novosti, ki so najbolj olajšale in izboljšale delo reševalcev?

Pavel Oman: Reševanje v gorah je garaško in nevarno. Reševalci si že od začetkov reševanja poskušamo olajšati to delo. Oprema prvih reševalcev je bila skromna, zanesti so se morali predvsem na svojo iznajdljivost, na svoje izkušnje v gorah in na skupno reševalno opremo. Za reševanje so uporabljali preprosta nosila in iste vrvi iz konoplje kot za vodenje. Po prvi svetovni vojni se je vzporedno

akcija, leseni čoln in sani kanadke ter vrvi iz umetnih (najlonskih) vlaken. Kmalu po znamenitem reševanju italijanskega alpinista Claudia Cortija iz severne stene Eigerja s stometrsko jekleno vrvmi, zavornim valjem in vitlom, ki ga je leta 1957 izvedlo 50 vodilnih gorskih reševalcev različnih narodnosti, je tehnika reševanja s pomočjo jeklenice postala osnovna reševalna tehnika v vseh alpskih deželah, tudi pri nas.

Novo tehnologije izdelave, novi materiali in nove tehnike so v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja omogočile številne novosti. Izboljšala se je osebna oprema reševalcev, zaščitne čelade in plezalni pasovi so postali obvezni del njihove opreme. Začeli so uporabljati vponke iz lahkih zlitin, dotedanje spuščanje

Klasični transport ponesrečenca v brezpotju južnih pobočij Kočne Foto: Pavel Oman

z razvojem alpinizma izpopolnjevala tudi oprema za reševanje. Za reševanje iz sten so uporabljali tri metre dolg lesen reševalni drog in plezalno opremo, ki so jo uporabljali za plezanje. Za prenos ponesrečenih so uporabljali drvarske sani, ki so jih v zimskih razmerah pritrdili na smuči.

Silovitemu razvoju alpinizma in planinstva po drugi svetovni vojni je sledil hiter razvoj reševalnih tehnik, novih naprav in pripomočkov. Prva velika sprememba v tehniki reševanja je bila uporaba Grammingerjevega reševalnega sedeža za reševanje iz strmih sten, ki so ga naši reševalci začeli uporabljati po reševalnem tečaju GRS na Kamniškem sedlu maja 1947. Leta 1952 so uvedli tehniko reševanja z Marinerjevimi gorskimi nosili (mariner), postopno tudi sani

po vrvi s pomočjo starega Dülferjevega vravnega sedeža je zamenjalo spuščanje po vrvi s pomočjo *osmice*, podaljšala se je dolžina plezalnih vrvi, uporaba plezalnikov je bistveno olajšala plezanje, uporaba različnih oblik klinov in svedrovcev za varovanje in izdelavo sidrišč je povečala varnost med reševalnimi akcijami.

Največji spremembi v osnovni tehniki GRS zadnjih dvajset let sta uporaba statičnih vrvi in gorskih nosil UT 2000.

Vzporedno z razvojem osnovne opreme in reševalnih tehnik sta potekala tudi razvoj in uporaba brezžičnih zvez, ki so neprecenljivi in nepogrešljivi del opreme v vsakem reševalnem posredovanju. Neprecenljiv prispevek za oskrbo ponesrečenca je tudi medicinska oprema,

Reševanje s helikopterjem, v ozadju Rinki (levo) in Skuta Foto: Drejc Karničar

ki danes poleg osnovne opreme za prvo pomoč omogoča dajanje nujne medicinske pomoči. V primerjavi z opremo za prvo pomoč prvotnih reševalcev, ki je štela le nekaj kosov, imajo danes društva oziroma postaje GRS kar 53 kosov te opreme. Mednje sodijo tudi komplet za imobilizacijo, oprema za dovajanje kisika, vzdrževanje dihalnih poti in predihavanje, oprema za polavtomatsko defibrilacijo, sanitetni material in drugo.

Danes je reševanje s pomočjo helikopterja v razmerah, ko je to možno, za ponesrečenca in za reševalce najboljša rešitev. V letu 2011 so gorski reševalci opravili 406 posredovanj, v 156 primerih je sodeloval helikopter. Preostala so bila opravljena klasično in pri teh je bila uporaba transportnih vozil zelo pomembna. Opremljenost postaj in društev s transportnimi vozili se je zadnjih dvajsetih letih s pomočjo države občutno izboljšala.

Čeprav se zdi, da so knjige obsežno pisanje, uredniki običajno spoznavajo, da morajo vseeno krajšati in izpuščati določene informacije. Ste tudi vi naleteli na področja, ki ste jih prepustili podrobnejši obdelavi drugih piscev?

Vladimir Habjan: Nekatera, sicer standardno uvrščena poglavja v dosedanjih zbornikih je bilo, kot že rečeno, potrebno izpustiti. V prvi vrsti gre za podatke o kadrih oziroma članstvu: kdo so na primer vodniki lavinskih psov, reševalci letalci ipd., kjer gre za veliko število imen in naštevanje. Izpustili smo predstavitev društev in postaj, kjer gre spet bolj za naštevanje funkcij, skupinske slike postaj ipd. Ni poglavja o tem, kdo je dobil kakšno priznanje, kar so sicer zanimivi podatki, a v takšen koncept knjige ne sodijo. Podobno vodilo, torej manj imen in več dogajanja in zgodb, je veljalo tudi za vsa vsebinska poglavja. Ko smo na primer pisali o posameznih obdobjih zgodovine, smo se morali osredotočiti na bistvene in prelo-mne dogodke, ki so zaznamovali razvoj, ob tem pa smo morali "manj

pomembne" dogodke žal izpustiti, saj bi bila sicer knjiga preobsežna in bi bralca prej odvrnila od branja. Smo pa v uredništvu dali pobudo, da bi vse novo zbrano gradivo, ki ga ni malo, prej ali slej tudi objavili; če ne prej, ob 110. obletnici. Podobno je naredila tudi Planinska zveza, ki je ob stoletnici pri založbi Mladinska knjiga izdala knjigo Stoletje v gorah (že razprodana), ob 110. obletnici pa spet zbornik.

Prispevke smo morali tudi uredniško obdelati. To pomeni, da smo besedilo krajšali ali spremenili takrat, ko je šlo za odmik od osrednje pripovedi, če je pisanje zašlo preveč v strokovnost ali v same postopke, ponekod je preveč poseglo v vsebino pravilnikov ipd. Vendar smo se uredniki trudili, da s posegi vsebina ne bi bila preveč osiromašena in da avtorstvo besedila ne bi bilo v ničemer ogroženo.

Po povedanem ne dvomim, da se gorskim reševalcem in vsem drugim ljubiteljem planinskega branja obeta kar nekaj literarnih užitkov. ◻

Želja pomagati ne sme nikoli zamreti¹

Knjiga ob stoletnici organiziranega reševanja v naših gorah

Besedilo: Mire Steinbuch

Še nikoli doslej se mi ni zgodilo, da sem vedel, kakšen bo naslov recenzije, še preden sem odprl knjigo. Ko sem jo prevzel in kolesaril proti domu, me je nenadoma prešinilo – seveda, to bo pravi naslov, saj so reševalci zame pravi heroji. Morda je k temu pripomoglo dejstvo, da brez nesebične in pravočasne pomoči gorskih reševalcev, ki so mi pomagali, ko sem se pred leti ponesrečil v steni, danes mogoče ne bi pisal teh vrstic.

Med branjem knjige z naslovom Reševanje v gorah sem se spraševal, koliko neplaninci, pa tudi planinci sploh poznajo delo gorskih reševalcev. In če že kaj vedo o njem, kakšen je njihov odnos do reševalcev? Ali vedo, da včasih tvegajo prek vseh razumnih meja, da zaradi želje pomagati občasno hodijo po robu, ga včasih prestopijo in poskus reševanja tujega življenja plačajo s svojim življenjem? Še vedno se več kot polovica reševanj izvaja klasično, brez helikopterja.

Mnogi ljudje mislijo, da je gorska reševalna služba tista, ki izstavi račun za reševanje, kar seveda ne drži. Plačilo reševanja lahko zahteva Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR) na osnovi ne dovolj natančno definirane 118. člena Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Leta 2010 na primer je bilo 346 akcij, v katere je bilo tako ali drugače vpletenih 386 pomoči potrebnih ljudi. Račun za kritje stroškov intervencije je prejelo pet oseb.

Kdo so torej ti reševalci, kakšni ljudje so to? Izvežbani, izkušeni, usposobljeni možje, fantje in tudi dekleta, ki se odzovejo klicu na pomoč ob vsaki uri in v vsakem vremenu. Med pristopom proti

kraju nesreče se med močnim sneženjem, ali ko grozijo plazovi, sprti odločajo, ali je glede na trenutne razmere vsaj še minimalno varno nadaljevati. Zelo redko in neradi odnehajo, a še to samo začasno. Vedenje, da je od njihovega posredovanja odvisno človeško življenje, jih žene naprej.

To so možje dejanj, ne čvekanj. O svojem delu ne pripovedujejo dosti. Če pa že spregovorijo o njem, ga opišejo z enostavnimi, stvarnimi besedami. Tudi v medijih se ne pojavljajo pogosto, razen ob kakšni akciji, ko se zaradi okoliščin reševanje zavleče in ne gre vse po načrtih in željah. Takrat nekateri mediji iz dogodka skušajo narediti senzacijo. Žal je ob rumenem tisku vse več tudi rumenega govora. To ni običajna recenzija. Ne more biti, kajti to ni običajna knjiga, temveč pomemben dokument, pričevanje o nastanku, razvoju in delovanju humanitarne organizacije, ki rešuje življenja. Obravnava dejavnost reševalcev, ki želijo v gorskem okolju pomagati ljudem v stiski. Gre za ljudi, ki so se usposabljali več let, da so osvojili in obvladali potrebno znanje, brez katerega bi bili nevarni predvsem sebi in tudi tistim, ki jim hitijo na pomoč. Pridobljeno znanje preverjajo in nadgrajujejo na rednih izobraževanjih v svojem prostem času. Gre za neprestan proces, kajti tudi tehnike reševanja se razvijajo in napredujejo tako kot tehnična sredstva in oprema. Gre za ljudi z velikim srcem, ki reševanje čutijo kot poslanstvo, ki ga morajo opravljati. V to jih nihče ne sili, ta nuja je v njih samih, je del njihovega značaja.

¹ Citat Gabrijela Rožiča, GRS Bohinj.

Reševanje v izredno težavnih razmerah v Prisojniku 5. septembra 2005 Foto: Klemen Gričar

Reševalci lahko poziv na reševalno ali iskalno akcijo prejmejo tudi med delovnim časom. V diktaturi proletariata niso imeli težav z izhodom iz službe, prej obratno. V diktaturi kapitala pa imajo nekateri med delovnim časom probleme z dovoljenjem za odhod v akcijo. Zdi se, da je bilo v socializmu človeško življenje več vredno, kot je v kapitalizmu. Sicer pa odsotnost z dela refundira Gorska reševalna zveza Slovenije (GRZS) s sredstvi, ki jih dobi od države.

Pred nami je zbornik GRZS, peti po vrsti in hkrati prvi, ki ni namenjen zgolj reševalcem, temveč tudi širši javnosti. Ta knjiga je zato tudi po oblikovalski plati presežek vseh dosedanjih. Kot je v uvodu zapisal urednik Vladimir Habjan, javnost ceni delo gorskih reševalcev le v tolikšni meri, kolikor ga pozna. Osnovni namen knjige, posvečene stoletnici organiziranega reševanja v gorah, je seznaniti ljudi z gorsko reševalno službo, njenim delom v iskalnih in reševalnih akcijah, hkrati pa prispevati k večji varnosti v gorah. In nenazadnje – knjiga, ki je nastajala štiri leta, je mišljena tudi kot povabilo v gore.

O pomenu gorske reševalne službe v uvodu pišejo poveljnik civilne zaščite, generalni direktor URSZR ter predsednika PZS in GRZS. Svojevrstno priznanje reševalcem je prolog predsednika republike.

Knjiga ni napisana kot suhoparno, golo nizanje zgodovinskih in tehničnih dejstev, ki zanima le ozek krog strokovnih posameznikov. Ravno nasprotno. Mislim, da bo zanimiva tudi za laike, ki bi radi izvedeli kaj več o tej plemeniti dejavnosti. Poleg tega jo krasijo številne fotografije, med katerimi so tudi privlačni gorski

motivi. Tematsko bi jo lahko razdelili na tri dele. Najprej je kronološki pregled prvih znanih gorskih nesreč in načinov takratnih reševanj ali "rešilnih ekspedicij". Te so bile spontane, neorganizirane vse do ustanovitve prve reševalne postaje v Kranjski Gori 16. junija 1912. Sledi opis razvoja opreme od prvih reševalcev do današnjih dni. Piše tudi o začetkih in razvoju izobraževanja ter usposabljanja reševalcev, vlogi zdravnikov, helikopterja in o komuniciranju med reševalci s pomočjo radijskih zvez.

V drugem sklopu poglavij sta opisana organiziranost gorskega reševanja in pomen sklada Okrešelj za otroke tragično preminulih reševalcev, ki so se ponesrečili med vajo nad Okrešljem. Slovenski reševalci sodelujejo s tujimi, GRZS je članica mednarodne zveze IKAR. Udeležujejo se izobraževanja v tujini, kjer spoznavajo novosti pri reševanju ali predstavljajo svoje ideje. Pomembno vlogo pri reševanju in iskanju imajo tudi lavinski oziroma reševalni psi. V zadnjih letih se pojavljajo potrebe po novih tehnikah reševanj, kot so reševanje padalcev z dreves, zaledenelih slapov, žičnic, visokih zgradb, iz sotesk in težko dostopnih previsnih sten. Pojasnjeni so tudi razlogi, zakaj je GRS izstopila iz PZS in ustanovila samostojno zvezo.

V nadaljevanju o svojem delu spregovorijo reševalci sami. Opisujejo doživlja, občutke in tveganja med iskanjem ali reševanjem ponesrečenec. Pišejo o veselju, ki jih prežame, ko rešijo ali najdejo živega ponesrečenega, ter žalosti, če najdejo mrtvega; o težavnih in nevarnih stenskih reševanjih; napornih nošnjah poškodovanih na nosilih v dolino; strahu pred plazovi, ko se sprašujejo, ali naj nadaljujejo ali odnehajo. ●

Za konec sem izbral nekaj kratkih odlomkov iz zgodb reševalcev, značilnih za njihovo požrtvovalno dejavnost.

Različni faktorji in tabele pravijo "stop", vendar teh znakov ne upoštevamo vsi. Reševalci poslušamo srce, ki bije tudi za druge, čutimo tiste občutke v želodcu, ki pravijo, da bi bilo vredno, in letimo na krilih adrenalina. Kadar koli se bo moj najbližji prijatelj, kolega reševalec ali nek nepoznan človek znašel v podobni pasti kot Tomaž Vrhovec, bom našel moč in odšel pomagat. Saj nas družijo upanje, da bo naslednjega zasutega naša pomoč vrnila v življenje.

Gabrijel Rožič,
inštruktor GRS, GRS Bohinj

Ni dobro, da si človek kjerkoli zlomi nogo, a če že, potem lahko iz vsega srca priporočam Slovenijo kot najboljši kraj za tak dogodek!

Susan Denyer,
angleška turistka

Sneži z močnim vetrom, novega snega je že trideset centimetrov. Hojo dodatno otežujeta močna burja in megla ... O alpinistih ni sledu. Tudi stika po mobilnem telefonu ne ... Vem, da fantje že gredo čez rob, ki omogoča vsaj približno varno hojo po pobočjih, idealnih za proženje plazov. V dolini se medtem odpira druga fronta – ne soška, pač pa bitka z občili, svojci, posameznimi kolegi reševalci s sosednjih postaj in še mnogimi drugimi. Mnenja so različna. Končno pokliče Vili in pove, da fantje ne morejo, ne da nočejo naprej. Sneg jih sproti zasipava, vidljivosti praktično ni, dodatno jim vse otežuje še močan veter. Takoj sva enotnega mnenja, da se je potrebno čim prej obrniti, saj jim bo v nasprotnem primeru umik onemogočen ... Težki so trenutki, ko ostaneš sam s svojo odločitvijo. Veš, da nadaljevanje pomeni igro rulete z življenjem reševalcev in ravno tako z življenji obeh nesrečnikov na gori ... Nositi breme, ko veš, da si zadnje upanje, mora biti peklensko.

Lado Mrakič,
gorski reševalec, GRS Bovec

Ob ogromnih količinah novozapadlega snega pa se lahko kadar koli sproži plaz in zasuje ne enega, pač pa desetino ali več reševalcev ... Pravzaprav je izredna sreča, da se to še ni zgodilo. Stiska svojcev in prijateljev je razumljiva, pripombe drugih na doslej neuspešno

reševanje pa mnogo manj. Nikomur od tistih, ki odkrito ali prikrito pritiskajo na razne naslove, da je treba storiti še kaj, se niti ne sanja, kaj naj bi to pomenilo ... Miklavž se odloči in sprejme moj predlog. Pilot z velikim srcem, mojster letenja v najtežjih razmerah, dovolj pogumen in motiviran, da bo skušal zalebdeti nad vrhom, da me bo Tomaž po jeklenici lahko spustil nanj.

Iztok Tomazin,
zdravnik, reševalec letalec, GRS Tržič

Zame in za posadko je bil to lep zaključek delovnega dne, saj smo prvič v zgodovini slovenskega gorskega reševanja uspešno uporabili sistem za nočno opazovanje in rešili življenje.

Primož Škufca,
pilot helikopterja, GRS Kranjska gora

Čez nekaj dni prejmemo zahvalo svojcev, kjer med drugim napišejo besede, za katere želim, da bi dosegle vse reševalce v naši deželi: "Zavedamo se, da je Slovenija redka, če ne celo edina država na svetu z načinom gorskega reševanja, ki temelji na nesebičnih in izjemnih posameznikih, prostovoljcih. Pomagali bomo, da se ta sistem tudi ohrani."

Gregor Piskar,
gorski reševalec, GRS Kranj

Po videnem postanemo zaskrbljeni in se z mešanimi občutki obrnemo in krenemo v dolino. Vsake toliko časa se sprašujem: smo storili prav, ko smo obrnili, saj smo vendar reševalci, mnogi alpinisti. Ta nadležna dilema noče iz glave, vendar nam prav dejstvo, da smo reševalci in alpinisti, daje prepotrebne izkušnje za pravilno oceno razmer, ki so podlaga za pravilne odločitve.

Jurij Jeršin,
vodnik reševalnega psa, GRS Rateče

Zagledamo poplesavajočo svetlobo. Klici so vse bližje, še par korakov in štirje planinci si padejo v objem! Kakšen občutek! Veselje vseh je nepopisno. Sporočim, da smo pogrešana našli in da se vračamo. Zasilni bivak, ki sta ga zgradila z golimi rokami, ni nudil nobenega zavetja.

Darko Bernik,
inštruktor GRS, GRS Jesenice

Zgodila se je nesreča¹

Besedilo: Mojca Napečnik, 6. razred

"Haha ... A vidva meni to resno?" sem se smejala. Jaz in moja družina naj bi šli na izlet v gore. Vem, da to ni nič kaj duhovita novica, ampak vedno, ko smo odšli na kakšen izlet, se nam je kaj zgodilo. In v večini primerov kaj neprijetnega.

Ko smo odšli na primer na obisk k babici na Dolenjsko, je mami zažgala palačinke in klicati smo morali gasilce. Enkrat si je moj bratec zlomil roko, ko je padel po stopnicah našega bloka. Špet drugič je očku počila guma na avtu in izlet je odpadel. Sedaj veste, zakaj se moram nasmejati, ko slišim kakšno takšno idejo.

Nam se pa vedno nekaj zgodi

"Jana! Pridi, zajtrk je!" me je mami klicala v kuhinjo. Moja mami je sicer dobra in celo poklicna kuharica,

ampak res ji ne bi bilo treba kuhati takšnih pojedin trikrat na dan, ko pa ve, da vse potem potuje v smeti. Moj očka, ki bo počasi rabil že dva stola, da bo lahko normalno sedel, je podjetnik. In kot se za ugledne podjetnike spodobi, ima tudi on v garaži dva najnovejša BMW-ja in vedno lično zavezano kravato ... Moj brat Jan pa je najbolj priljubljeni fant na šoli. Vse punce se lepijo na tako bogatega dediča in ja, moram priznati, da mi gredo njegove "nove bejbe" včasih že pošteno na jetra. Jaz pa sem drugačna. Rada poslušam glasbo in si predstavljam, da sem nekje daleč stran od tega krutega sveta.

Pojedli smo rogljičke, polnjene s čokoladno kremo. Nič me ne čudi, da je očka tako debel, ko pa toliko pojé. Po obilnem zajtrku smo se vsi posedli v avto in se peljali na lepše. A vse ni bilo tako lepo in pravljичno, kot se še zdi.

Oče je parkiral in začeli smo se vzpenjati po vznožju gore. "Upam, da bom pokuril nekaj kalorij," je že po prvih metrih rekel ves prepoten. Počasi, a vztrajno smo se prebijali naprej. Iznenada pa se je lepa gozdna pot začela nevarno ožiti.

¹ OŠ Črna na Koroškem, mentorica Andrejka Fajmut.

Reševanje iz sotesk Foto: Pavel Oman

Nikjer ni bilo več slišati ptičjega petja in še bliskati se je začelo. Mamo je zagrabila panika: "Zakaj mora iti vedno vse narobe?" Očka jo je objel čez ramo in sedla sta na štor.

Z Janom pa sva odvihrala naprej. Hodila sva po zelo ozki potki in na najini levi strani je bil globok prepad. Mame in očeta nisva več videla. Slepo sva sledila potki in nisva vedela, kam greva.

"Mamaaaa!" je nenadoma zavpil Jan. Joj, Jan je padel v prepad! Dolgo je padal in padal, dokler nisem slišala močnega pljuska. Solze so se mi nabrale v očeh, a odločila sem se, da ne bom obupala. Zaprla sem oči in zavpila: "Bombicaaaa!" Za norčije sem vedno bila pripravljena.

Tudi sama sem padla v vodo. Počutila sem se, kot da bi me nekdo pikal z nožem, tako ledena je bila. Hlastala sem za zrakom in krilila z rokami. Nato sem zagledala Jana. Ležal je na nasprotnem bregu reke. Zgleda, da je preplaval, sem si dejala. Če zmore on, bom tudi jaz, in začela sem plavati.

Kje pa sploh sva?

Voda mi je šla v nos in v usta, a sem se vseeno držala nad gladino. Priplavala sem do obrežja. Jan je smrčal ... Ampak kdaj je utegnil zaspati?

V trenutku, ko sem to pomislila, sem še sama zaspala.

Zbudila sem se na nekem drugem kraju. V temni jami, kjer je bila edina luč svetla oljenka. Okoli naju pa rešetke, same rešetke. Kot bi bila v zaporu. Jan je še kar spal. "Alo, zbudita se in dvignita svoji zaspani riti. Delo vaju čaka!" Takoj sva skočila pokonci. Tip z raskavim glasom je bil stoprocentno škrat. Imel je namreč ošpičena ušesa in dolg rep. Njegova koža je bila zelenkaste barve in na nekaterih delih je izgledala, kot bi bila plesniva. "Karkoli se nama bo zgodilo, je važno le, da ostaneva skupaj," sem šepnila Janu in ta je prikimal.

Sledila sva škratu, ki nama je izročil kramp in lopato. "Bolje za vaju, da bosta pridno kopala," se je nasmejal, nato pa pokazal na velik kup rude. "Upam, da bo prišel kdo po naju," je zavzdihnil moj veliki brat.

Lščejo naju na površju, midva pa pod zemljo

"Zgodila se je nesreča v gorah. Izgubila sta se Jan in Jana Novak, stara 12 in 15 let. Če ju je kdo videl, naj prosim pokliče gorsko reševalno službo," so medtem nekje drugje poročali na radiu. "Kaj bi dala, da ne bi šli na izlet," je ob tem jokala mama ...

Midva z Janom pa sva delala še dolgega pol leta. Živela sva le ob kruhu in vodi. Delala sva do onemoglosti in včasih, ko nisva storila, kar nama je bilo zadano, sva bila tepena do nezavesti. Oba sva postala tiha in komaj kdaj sva kaj spregovorila. Upanje v Janu je počasi zamiralo, v meni pa ne. Vedela sem, da bo prišla pomoč. A kdaj? Zaspala sem v upanju na boljši jutri.

"Hitro, gremo!" naju je zbudil šepet. Z Janom sva se zbudila in na hitro postrani zlezla skozi rešetke. "Zakaj se nisva tega spomnila že prej?" Lezli smo skozi jamo, eden od gorskih reševalcev pa je svetil. "Auč!" je zavpil Jan, ker se je spotaknil ob škratovo nogo. Škrat se je prebudil in takoj začel teči za nami.

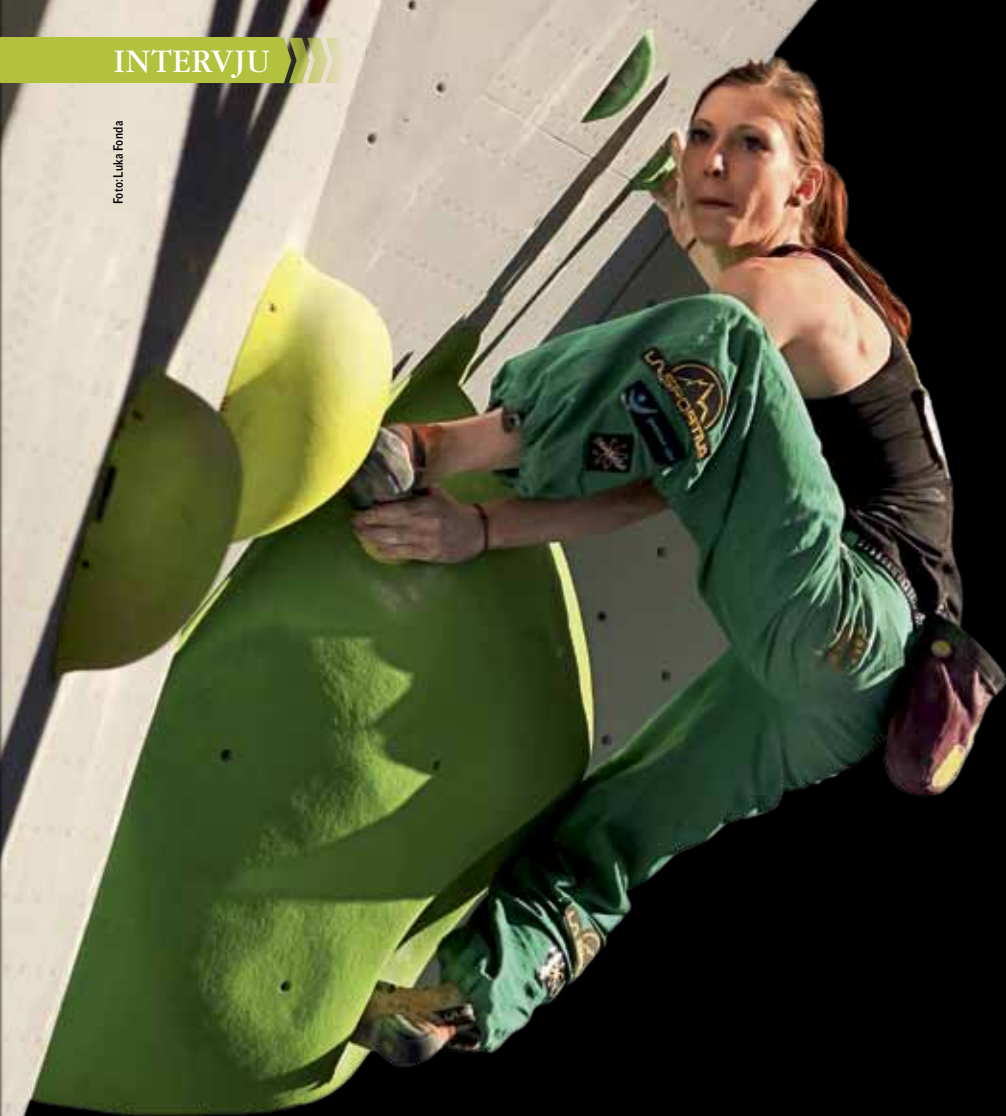
Tako smo se podili vso pot iz jame. "Dnevna luč!" je zavpil škrat, ko je stopil iz jame in takoj zbežal nazaj v temo. Jaz in Jan pa sva bila rešena. Objela sva reševalca in odšli smo proti domu.

Ne vem, kaj bi se nama še zgodilo, če ne bi bilo gorskih reševalcev ... ◉

Spuščanje po smeri Magična goba v Ospu je zaradi izrazito previsne stene in številnih prehodov čez kline še posebej zahtevno.

Foto: Pavel Oman

Včasih je treba imeti srečo, če želimo uspeti. Poleg talenta, seveda, sicer pot do uspeha ni prav verjetna. In Mina Markovič nekaj sreče vsekakor ima. Najprej to, da se je rodila v športni družini. Če imaš dober vzgled, je to že korak bliže k uspehu. In potem mora priti tisti prelomni trenutek, ko se srečaš s športom, kjer lahko poiščeš in izraziš svoje talente. Jih neguješ in izpiliš in jih dvigneš na visoko raven. Če je poleg talenta prisoten še trud, je lahko ta raven zelo visoka, celo tako zelo, da se že lahko reče najvišja, čeprav nerad uporabljam pridevnike s predpono "naj", saj se hitro najde kakšen nov "naj".

S Ptuja v svetovni plezalski vrh

Mina Markovič

Besedilo: Boris Strmšek

In za Mino je nekoč prišel tisti trenutek, tisto naključje, ko se je (skriti) talent srečal s plezanjem. Če si s Ptuja, kakor je Mina, je bilo to nekoč sicer težko verjetno, da se zgodi. To "težko verjetnost" bi lahko razširili kar na Štajersko, toda konec osemdesetih in v devetdesetih je vseeno prišlo na plano kar nekaj štajerskih plezalcev, ki so počasi krojili vrh slovenskega športnega plezanja. Roko na srce, treba je namreč priznati, da smo bili dolgo časa štajerski alpinisti in plezalci nekoliko podcenjevani. Do gora in do sten smo imeli nekoliko dlje kot ostali v Sloveniji, okoli nas so bili bolj grički in vinske gorice, toda to je bila z leti vse manjša ovira. In kakšnih štirinajst let nazaj je Mina, potem ko že skoraj ni bilo športa na Ptuju, ki ga še ni poizkusila, šla mimo plezalne stene v ptujskem

parku. Postavili so jo ptujski plezalci oziroma PD Ptuj za promocijo plezanja in njihove plezalne šole.

Mina je poizkusila in se navdušila. Zelo navdušila. Logičen je bil vpis v plezalno šolo, ki je takrat potekala še na majhni plezalni steni, kmalu pa je v telovadnici ene od tamkajšnjih osnovnih šol zrasla večja plezalna stena. Takrat sva se spoznala. Ker sem vodil plezanje za študente v Mariboru, so me Ptujčani prosili, če bi lahko prevzel še njihov podmladek. Takrat sem jo nekako ocenil kot "drugo Martino Čufar". Bil pa je prisoten "če". Če bo vztrajala, namreč. Vendar sem kmalu spoznal, da je edina v skupini zares vztrajna in da lahko njen trud nekoč zagotovo obrodi sadove. Ko so ostali plezalci raje brcali žogo, je Mina še vedno vztrajala na steni. Spreminjal sem smeri, kolikor se je le

dalo. Moram priznati, da sem se kar "našraufal" tisti čas. Upal sem, da bo sama našla pot naprej, ko sem odšel s Ptuja; v takih primerih je športna družina odlična podlaga.

In vztrajnost, rezultati pa so se že tudi začeli kazati. Je bilo pač treba obiskovati še druge plezalne stene po Sloveniji. V srednji šoli se je Mina "ustalila" v Škofji Loki. Glede treningov, seveda. Prišle so zmage doma, v tujini, reprezentanca, preboj med svetovno plezalsko elito. Lansko leto jo je poneslo vse do vrha: zmagovalka v težavnosti in skupni razvrstitvi svetovnega pokala, če omenimo samo najpomembnejše. Mimogrede lahko omenimo, da je preplezala tudi smer z oceno 8b na pogled ... Verjetno bi kdo pomislil, da je dekle, ki vidi v življenju samo stene in oprimke.

Trenutno ti je to zares prioriteta, vendar pa verjetno ostane kaj časa tudi za druge stvari ...

Ja, seveda ga ostane ... Je pa res, da se vse dogaja večinoma na relaciji treningi-priprave-potovanja-tekmovanja. Še vseeno se najde oziroma se mora najti še nekaj časa za študij in seveda prijatelje ter razne sproščujoče dejavnosti.

Ko si sredi najnapornejšega dela tekmovalne sezone, ali obstaja kakšen kraj, kamor bi se preselila v tistem trenutku, da malo "odklopiš" in nabereš novih moči? Ali se vsaj v mislih kdaj prestaviš na kakšen takšen kraj?

Hmmm ... Včasih med tekmami, ko imamo zares "šus" - tekma vsak vikend in smo doma tri štiri dni, trening in potem spet naprej na tekmo - sem najraje doma in se včasih kar malo "odklopim" od ostalega sveta. Grem na trening in domov, mogoče še na kakšno kavo, če mi ravno ustreza, drugače pa se skušam spočiti, sprostiti in čim boljje izkoristiti čas, ki ga imam zase. Ampak takšnih delov sezone ni ravno veliko. Drugače pa, če imam prost dan, zelo rada pobegnem domov na Ptuj ali na morje v Istro, kjer imamo vikend. Tam si lahko v enem samem dnevu napolnim baterije do konca. Ampak se oboje skupaj zgodi le nekajkrat na leto, je pa zato takrat toliko boljše.

Tekmovanja se odvijajo na različnih koncih sveta, organizacija pa je verjetno na različnih nivojih. Najbrž obstaja tudi razlika v samih tekmovalnih objektih. Kje je najprijetneje tekrovati, kje je po tvojem mnenju najboljša organizacija in katero tekmovalno steno bi nekako ocenila najvišje? Skratka, kje se počutiš najbolje?

Res je, da med tekrovani obstajajo precejšnje razlike, vendar na koncu vsa ustrezajo (vsaj naj bi) določenim standardom stene, cone ipd. Morda bo za koga zanimivo, da se mi prav kakšne najbolj znane evropske tekme osebno zdijo zelo slabo organizirane, predvsem v smislu tekočega poteka samega tekrovanja, točnosti, korektnosti, izolacije ... Ampak ne bi sedaj izpostavljala nobenega tekrovanja. Se mi pa zdijo azijska tekrovanja dobro organizirana, organizatorji se res skušajo potruditi po najboljših močeh. Tudi sama tam rada tekrovam in imam dobre izkušnje z oddaljenih tekrovanj, seveda pa je prijetno tekrovati tudi doma. Glede plezalnih sten mislim,

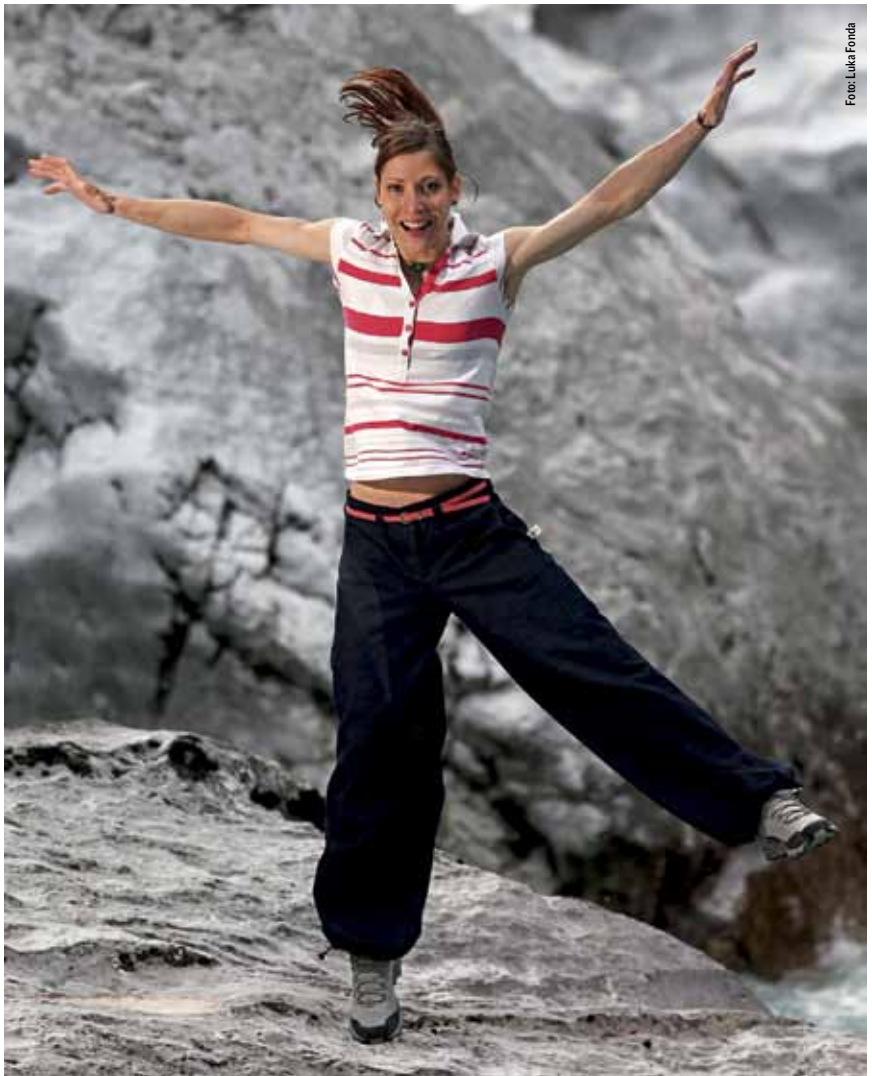

Foto: Luka Fonča

da je ena najboljših v Puursu v Belgiji, vendar je moje mnenje, da je kakovostna smer bolj odvisna od dobrih postavljalcev in ne toliko od same infrastrukture stene. So pa tudi smeri v Puursu običajno zelo dobre.

Tekmovalke in tekmovalci na tekrah v plezanju ste vseeno verjetno ena velika družina in se veliko družite. Se s katerimi v tekmovalni karavani še posebej veliko družiš, mogoče tudi treniraš in plezaš?

Glede na to, da je tekem kar precej, se s tekmovalkami seveda poznamo in tudi dobro razumemo. Občasno se zgodi, da katera za kak teden zaide na Poden v Škofji Loki, kjer treniram, včasih se tudi mi odpravimo kam drugam in prespimo pri kateri ...

Vsak uspešen športnik ima verjetno vzor, ki ga je spremljal od njegovih začetkov. Je tudi tebe na tvoji plezalski poti spremljal kakšen vzornik oziroma vzornica?

Ko sem začela plezati je bila zelo dobra Martina Čufar in mi je bila seveda za vzgled. Nekoliko kasneje

v mladinski reprezentanci pa sem z veseljem spremljala Natalijo Gros in Majo Vidmar, s katerima smo čez nekaj let tudi skupaj tekrovale oz. še tekrovamo.

Verjetno bi ti bilo na naslednje vprašanje veliko lažje odgovoriti dve ali tri leta nazaj ... Se ti je kakšno tekrovanje vtisnilo še posebej v spomin? Zaradi pomembnosti, vzdušja, rezultata ali česar koli drugega.

Zagotovo mi bosta v spominu dolgo ostali prvi dve zmagi na mednarodnih tekrovanjih, ena na mastru v Serre Chevalierju, ki je bil že sam po sebi poseben in čaroben, in druga na tekmi za svetovni pokal v Imstu leta 2008.

Nekje si omenila, da sicer nisi velika ljubiteljica ogledov kakšnih krajev, kjer tekrovuješ, se pa rada greš nekoliko "izgubit" v množico na ulice. Katera dežela se ti je še posebej vtisnila v spomin? Kam bi se še vrnila na daljši obisk?

Predvsem v Azijo, najraje v Malezijo, Tajsko in Singapur, pa tudi Kanada

me je pritegnila. Ampak mislim, da v vsakem primeru kak daljši obisk zame ne bi prišel v poštev, raje krajši in nekoliko bolj natrpan.

Kaj pa plezanje v skali? Obstajajo kakšne želje po določenih vzponih, kakšnih posebnih smereh ali celo težavnostni stopnji?

Maaa, bom šla tudi v skalo, ampak trenutno sem bolj "sfokusirana" na tekmovanja.

Marsikateri odlični plezalec ali plezalka se po končani plezalski karieri posveti zahtevnim vzponom v skali, marsikdo zaide tudi v visoke stene. Te mika kdaj plezati tudi v težkih večraztežajnih smereh, mogoče celo v alpskih stenah?

Zaenkrat ne. Ampak v prihodnje pa se mi zdi tudi to zelo zanimiv del plezanja. Ko bo pravi čas, bi rada preizkusila čim več različnih področij in vsestranskosti, ki jih ponuja plezarija.

Študij? Kako ga uskladiš s plezanjem, tekmovanji, treningi?

Gre ... Če se hoče, ha, ha ...

Študiraš v Ljubljani, treniraš v Škofji Loki, tekmovanja te odnesejo na vse konce sveta. Te doma kaj pogrešajo oziroma ti pogrešaš dom?

Domov se odpravim zelo redko, nekajkrat na leto, pa običajno še tile moji "postanki" niso daljši od dneva ali dneva in pol. Grem takrat, ko imam pavzo in se mi "poklopi" s prostim časom in vsemi drugimi obveznostmi. Z domačimi se slišimo ali kaj več vidimo v Ljubljani, tako da stik seveda ohranjamo.

Kaj najraje počneš, ko ne plezaš ali študiraš? Kino, koncerti, diskoteke? Glasba ob plezanju?

Zelo rada pogledam kakšen dober film ali včasih še raje del nadaljevanke, čeprav le ni toliko časa za to. Tudi za kino ali kakšno družabno igro se včasih najde čas. Zelo rada grem na sprehod v naravo ali na potep v center mesta in klepet ob Ljubljanici. Glede glasbe pa nisem preveč izbirčna in tega tudi ne prakticiram na tekmovanjih. Tudi na treningu mi je ljubše, če kdo drug izbere glasbo. Tudi zato, ker je navadno tako ne poznam in je ne poslušam, če bi poslušala svojo glasbo, bi pa lahko hitro "odplavala" kam drugam. Kaj nepoznanega pa me ne zmoti oziroma mi je v redu podlaga za trening.

V plezalski družini se običajno spletejo razne vezi, celo najgloblje, marsikdo si najde tudi partnerja, življenjskega sopotnika. Če ni velika skrivnost, kako pa ti gledaš na to oziroma kako je s tem pri tebi?

Mislim, da je bolj kot samo plezanje pomemben način življenja oziroma neko podobno razmišljanje, vrednote in prioritete, ki združijo ljudi v teh krogih. Tako je tudi pri meni. Mislim, da sem se ves čas "vrtela" okoli plezalcev in tako je tudi sedaj.

Verjetno novinarji sprašujejo marsikaj, kar se ti zdi celo smešno ali neumno. Predvidevam, da so tudi vprašanja tipa "Ali te ni strah pri plezanju?", "Kaj je najtežje pri plezanju?", "Zakaj plezaš?" in podobno. Kaj ti je bilo do sedaj najbolj smešno, kar so te vprašali?

Joooj, takšnih in podobnih vprašanj je kar precej, ampak raje jih

ne bi izpostavljala. Dajva midva raje narediti en dober plezalski intervju, takšne in podobne neumnosti pa prepušča drugim. Zagotovo se bodo še kdaj znašle v medijih.

Verjetno si že morala odgovarjati tudi na vprašanja tujih novinarjev. Kakšno pa je njihovo poznavanje slovenske plezalske scene in nasploj Slovenije? Sploh vedo, kam te morajo geografsko umestiti?

Mislim, da tuji novinarji včasih celo bolje poznajo slovensko

plezalno sceno kot kakšni domači ne-plezalno orientirani novinarji. Imajo pa tuji kdaj res mogoče težave z lociranjem, ampak mislim, da se to zgodi že bolj redko. Bi rekla, da smo tako dobri, da so si morali že večkrat ogledati, kje za vruga pa je ta Slovenija, ha, ha ...

Koliko pa se slovenski mediji sploh resno zanimajo za športno plezanje? Trenutno je Planinski vestnik edina gorniška revija v Sloveniji, vendar pa je športno plezanje vseeno nekoliko stran od gornišva in gora, čeprav je prišlo prav iz teh logov. Meniš, da bi slovensko plezanje potrebovalo kakšno svojo specializirano in redno izhajajočo revijo ali so dovolj elektronski mediji? Sicer pa, ali bi napisala kdaj tudi kakšen članek, kakšno svojo zgodbo ali celo izdala knjigo?

O kakšnih svojih knjigah in podobnem ne razmišljam, bi rekla, da je za to še nekoliko prehitro. Drugače pa menim, da sta morda Slovenija in njena plezalna scena nekako res premajhen trg, da bi kakšna specifično plezalsko obarvana revija lahko uspevala. Zraven tega so tukaj še internetni mediji, ki so mladim bližje, lažje dostopni, bolj ažurni in tako tiskana revija že težje konkurira. Je pa vsekakor lepo prijeto v roke revijo v klasični obliki in jo prelistati. Meni je to še vedno ljubše.

Marsikatera plezalka oziroma plezalec si je dvignil raven z nekaterimi alternativnimi načini priprave, npr. s prehrano, marsikdo pa tudi z jogo, meditacijo in podobnimi metodami. Se tudi ti lotevaš česa posebnega oziroma podobnega ali ti zaenkrat zadostuje običajen trening?

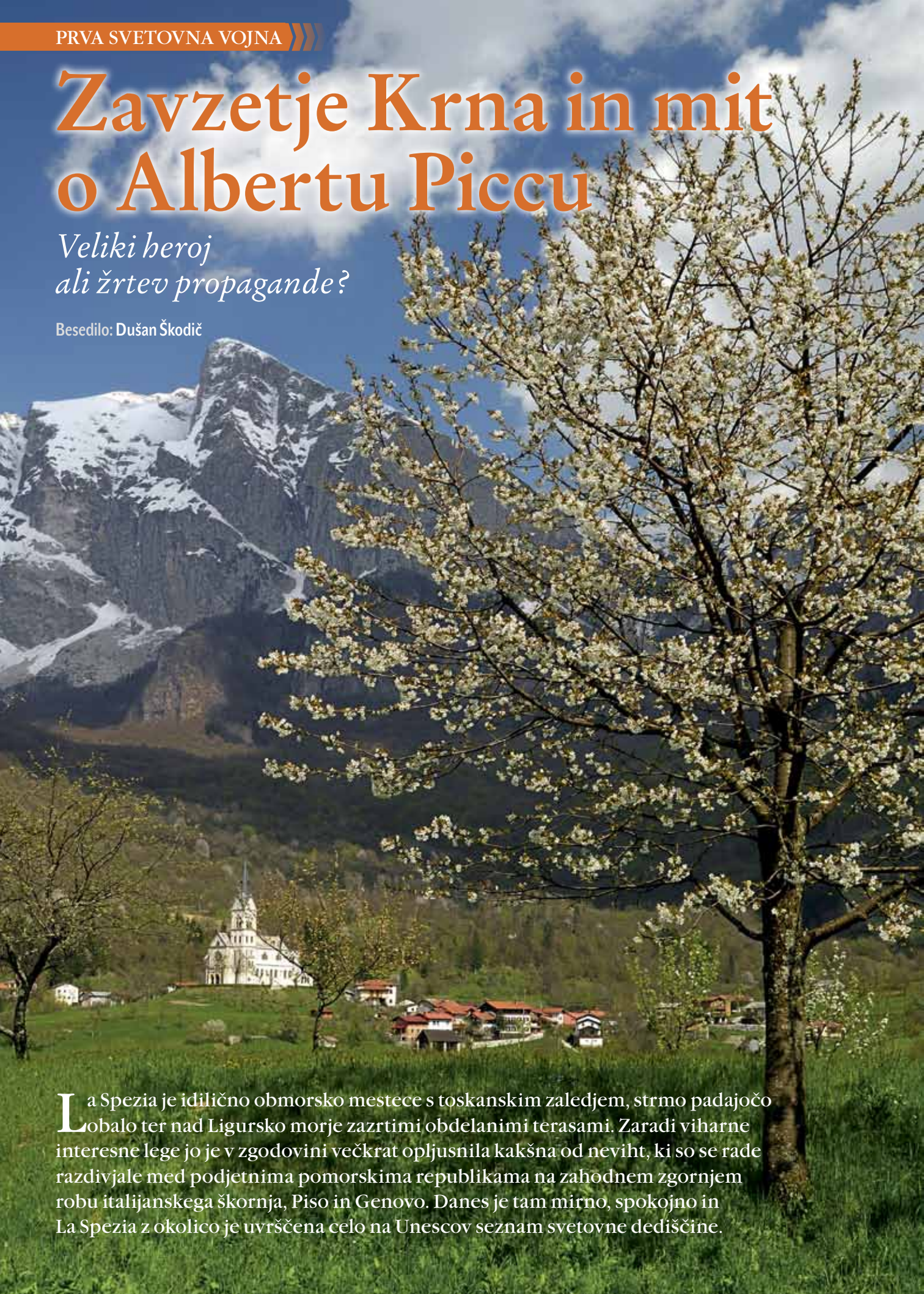
Ne, zaenkrat se s takimi zadevami (še) ne ukvarjam in se raje posvetim treningu, kjer, mislim, da imam še veliko rezerve. Verjamem pa, da je v takšnih in podobnih alternativnih zadevah kar nekaj resnice in morda se jih kdaj v prihodnje lotim.

Torej lahko od Mine Markovič vsekakor še pričakujemo dobre rezultate, kajti vztrajnost in trdo delo sta njeni odliki. Pa saj bi bilo težko pričakovati kaj drugega od dekleta, ki kljub napornem tekmovalnem urniku še vedno dobro usklajuje študij in šport. Še marsikaj bi jo lahko vprašali, pa pustimo še kaj za naslednjič. Veliko pa je tako že bilo zapisanega, da se ne ponavljamo preveč. Tekmovalna sezona je v polnem teku, torej bomo o njej vsekakor pogosto brali. ○

Zavzetje Krna in mit o Albertu Piccu

*Veliki heroj
ali žrtev propagande?*

Besedilo: Dušan Škodič

La Spezia je idilično obmorsko mesto s toskanskim zaledjem, strmo padajočo Lobalo ter nad Ligursko morje zazrtimi obdelanimi terasami. Zaradi viharne interesne lege jo je v zgodovini večkrat opljusnila kakšna od neviht, ki so se rade razdivjale med podjetnima pomorskima republikama na zahodnem zgornjem robu italijanskega škornja, Piso in Genovo. Danes je tam mirno, spokojno in La Spezia z okolico je uvrščena celo na Unescov seznam svetovne dediščine.

Na začetku dvajsetega stoletja, ko so bili viharji med nekdanjima republikama že zdavnaj pozabljeni, je prišel tudi čas za šport in v La Spezii so zgradili moderno nogometno igrišče. Eden od ustanoviteljev kluba, kapetan in strelec prvega klubskega gola je bil študent Alberto Picco. Ljudje so bili tako nad nogometom kakor nad mladim nogometnim upom navdušeni. Vendar bodočemu računovodji ni bila namenjena nogometna kariera, saj ga je doletela mobilizacija, in nogometni dres je moral zamenjati za uniformo. Alberto Picco je bil vsestranski športnik, med drugim tudi navdušen alpinist in planinec, zato je bil razporejen med alpine v alpski korpus. Dobil je čin podporočnika, njegovo enoto pa so kmalu poslali na soško fronto. Vendar pravila igre, v katero je vstopal, niso bila jasno zapisana in predvsem je bila ta igra zelo nevarna ...

Bujenje spečega leva

Strateški cilj, ki so si ga tik pred poletjem 1915 zastavili Italijani z generalom Cadorno na čelu, je bila 2244 metrov visoka gora nad Drežnico, Krn¹. Ta markantna gora opazovalcu daje vtis podobe spečega leva, ki nepremagljivo drema visoko nad Sočo in skoraj dva tisoč višinskih metrov nad bližnjim Kobaridom. Če ga zavzamejo, bodo imeli odločilno prednost in avstro-ogrsko vojska nad Sočo bo resno ogrožena, je razmišljal generalštab. Pripravili so načrt, kako alpine poslati na to skrajno drzno in tvegano akcijo. Za napad so določili dve alpski skupini; prva je morala zasesti greben med Mrzlim vrhom in Slemenom, druga pa sam vrh Krna. V nizu alpinistično-vojaških akcij so Italijani najprej zasedli Krnčico ter greben Vršič-Lopatnik, s čimer so si pripravili potrebno izhodišče za glavni napad. Okoli polnoči s 15. na 16. junij 1915 sta se v drzno nočno alpinistično akcijo podala dva bataljona; bataljon Sousa je krenil s Krnčice, s Pleč mimo Kožljaka pa bataljon Exilles, ki ga je vodil Picco. Špico napada je tvorilo zgolj pet mož s Piccom na čelu. Plezali

¹ Italijani so goro sicer poimenovali Monte Nero (Črna gora), kar pa je posledica slabega prevoda, saj so namesto besede *krn* prevajali nekoliko podoben izraz črn - *nero*. Obstaja tudi ime *Pico delle folgore* (Vrh strel), ki kaže na značilnost gore, ki rada privablja strele, vendar se drugo ime med Italijani ni prijelo.

so v največji tišini in opremljeni le z osebnim orožjem ter nahrbtniki, v katere je bilo nasutega za nekaj lopat peska – da bi si na odprtem vrhu s tem skušali narediti skromen zaklon pred krogami branilcev. Preostali vojaki so jim sledili na primerni oddaljenosti, da so bili dovolj tiho, saj bi presenečenje in uspeh akcije sicer padla v vodo.

Kratek boj za vrh

Noč je bila temna in branilci na vrhu so dremali. Napada preko strme stene niti niso pričakovali. Boj je bil kratek in iz neposredne bližine so poleg pušk spregovorili predvsem bajoneti. Obležalo je šest napadalcev in osemnajst branilcev, deset je bilo ujetih, drugi pa so se razbežali v noč. Branilčev bajonet je presekal tudi življenjsko nit še neenindvajsetletnega Alberta Picca ... Mogoče je, da je k italijanskemu uspehu pripomoglo slabo razporejanje enot, ki si ga je privoščila avstro-ogrsko vojska. Na vrhu so dan pred napadom menjali posadko branilcev in tja poslali vojake iz bataljona 37. nagy-varadinskega pehotnega polka. Madžari, vajeni svojih ravnin, se v visokogorju niso dobro znašli. Napad na vrh so po predhodnih akcijah pod Krnom verjetno slutili, toda ne na tako drzen način. To je bila avstro-ogrskemu štabu dobra lekcija in madžarske enote so kmalu prestavili na Kras, kjer so se za razliko od poloma na Krnu odlično izkazale.

Sama zasedba Krna je v Italiji izredno odmevala in še lep čas polnila časopisne stolpce, na poznejši razvoj dogodkov pa tako rekoč ni imela nobenega vpliva. Krivdo za to je pripisati predvsem notorični neodločnosti in omahljivosti italijanskega generalštaba in Cadorni, ki je dal nasprotniku čas, da je prerazporedil svoje sile in zapolnil vrzeli v obrambi.

Rojstvo mita

Zgodba o nadčloveškem junaštvu podporočnika Picca, ki je postavil na žrtvenik svoje mlado življenje, je preživela vojno. Še več, postala je mit, ki ni ugasnil do današnjih dni. Seveda je zelo napihnjena in prav nič ne bo narobe, če jo označimo za klasično propagandno štorijo, s katero so vojaške oblasti med dolgotrajno pozicijsko vojno na soški fronti vlivale

pogum svojim vojakom, ki se v bojih že pregovorno niso posebno izkazali. Tudi pozneje, ko je bila Primorska priključena k Italiji, propagandne igre še kar niso hoteli umiriti. Preveč lepo in navdušujoče je bilo pisati in pripovedovati o strašni gori Monte Nero, o Piccovi neskončni žrtvi do ljubljene domovine in o veliki slavi neustrašnih alpinov ...

Kmalu po vojni so na izpostavljenem vrhu Krna zgradili okoli šest metrov visoko kamnito piramido z vdolano napisno ploščo in veliko zvezdo na vrhu. Ob sedmi obletnici zavzetja, 16. junija 1922, je bilo načrtovano svečano odkritje spomenika, vendar jo je narava zbranim občudovalcem hudo zagodla. Le dan prej se

Prvo obeležje na Krnu, skalna piramida je postala žrtev strele, krivdo pa so po krivici pripisali domačim pastirjem. Iz zbirke Bojana Rustje

je namreč nad Krnom razdivjala huda nevihta in strela je precej poškodovala zgornji del piramide in zvezdo, saj je bil objekt na izpostavljenem vrhu zgrajen – brez strelovoda.

Iskanje krivca za vsako ceno

Da bi opravičili zgrešeno lokacijo spomenika, so oblasti zaprle nekaj zaslapskih pastirjev, v glavnem mlade fante in dva starejša, ki so se tiste dni zadrževali na tem območju, in jih obtožile namernega poškodovanja.

Pomlad je prišla v Drežnico pod Krnom.

Foto: Oton Naglost

Ker so pri zaslišanjih uporabili mučenje, so še nedorasli fantje v mukah priznali, da sta starejša dva kriva za očitano dejanje. Med sodno razpravo v Gorici je slovenski odvetnik zahteval strokovno preiskavo, ki pa je bila slabo opravljena, saj si je poslani italijanski inženir zaradi slabega vremena kar od daleč ogledal poškodbe na spomeniku in na oko presodil, da so bile storjene s krampom. Pastirja sta bila zaradi sabotaže obsojena na dolgoletno ječo. V strahu pred podobnimi "diverzantskimi akcijami" slovenskih pastirjev so nato pri spomeniku na vrhu Krna postavili oboroženo stražo. A le mesec dni pozneje se je zgodba ponovila. Tokrat strela ni le razmajala kamenja v piramidi, pač pa je ubila tudi dva stražarja.

Naslednje leto je na vztrajno posredovanje slovenskih odvetnikov prišla na Krn mednarodna komisija, ki je ugotovila nesmisel in potrdila, da je bilo tudi za prvo poškodovanje krivo divjanje naravnih sil in ne domači pastirji.

Maščevanje oziroma "krnski dogodki"

Žal se je rehabilitacija zgodila šele po več kakor letu dni, pred tem pa je bilo lokalno prebivalstvo deležno represalij in divjanja fašistične horde, ki se je tistega leta že zavihtela na oblast. Po poročanju tednika Goriška straža so 23. in 24. junija 1922, torej neposredno po poškodbi spomenika, proti Kobaridu in Drežnici na kamionih pridrveli oboroženi fašisti in preplašeno prebivalstvo je v strahu za življenje v deževni noči zbežalo v gozd. V Drežnici so do tal požgali župnišče in na hišah s kamenjem razbijali okna. Tudi v Kobaridu je vse bežalo, pretepli so kogar so lahko ujeli in nato sredi trga zrušili spomenik slovenskega skladatelja Hrabroslava Volariča in ob njem pustili svarilen napis: *In rappresaglia per monumento al Monte Nero – per ora questo!*² Ta dva dneva sta v zgodovini domačega prebivalstva ostala v spomin zapisana

² Povračilni ukrep za spomenik na Krnu – za sedaj toliko!

kot "krnski dogodki". Nič nenavadnega torej, da so lahko italijanske oblasti počasi in začudeno spoznavale, da zasedba teh krajev med avtohtono prebivalstvo ni prinesla nobenega navdušenja in hvaležnosti, ki bi ju morali čutiti – menda le zaradi dejstva, ker so se vsled političnega barantanja med zavezniki znašli pod okriljem potomcev rimskega imperija.

Od spomenika zmagovalcem do ruševine poražencev

Leta 1928 je bil fašizem v velikem zagonu in napačil je trenutek za novo osveževanje mita, pa tudi Krn je bil čedalje bolj zanimiv in oblegan cilj italijanskih planincev tako poleti kakor pozimi. Zato so se odločili le dober lučaj pod vrhom zgraditi zavetišče. To pa ni bilo običajno planinsko zavetišče, to je bil ogromen spomenik, v čigar notranjosti je bilo urejeno zavetje za obiskovalce. Notranjost zavetišča je vsebovala tri enote: kuhinjo, spalnico in skupni prostor. Do vhoda je vodilo široko stopnišče, portal pa

Zgoraj: Zračni posnetek Gomiščkega zavetišča. Stopnišče pod njim pojasni, da res stoji na temeljih Piccovega spomenika – zavetišča. Foto: Tomaž Ovčak

Levo: Fotografija iz leta 1935 prikazuje spomenik-zavetišče, zgrajeno v stilu antičnega Rima. Desno od vhoda je pritrjena bronasta plošča, ki je danes v muzejski zbirki. Iz zbirke Bojana Rustje

Krn nad Krnskimi jezerom Foto: Peter Strgar

je bil *glomazna* stvaritev, ojačana s štirimi velikimi stebri, in na vsakem od njih je bil vgrajen velik betonski orel s priprtimi krili ter nekaj dodatnimi okrasnimi elementi. Jasno opazen je bil antični in neoklasicistični izgled projekta, ki so ga očitno imeli pred očmi fašistični arhitekti, ko so v visokogorju načrtovali gradnjo nekakšnega antičnega templja. Ob vhodu je bila na steber pritrjena bronasta plošča s podobo Alberta Picca (ki so jo pozimi shranili v zavetišče), čisto zgoraj pa se je po vsej dolžini portala bočil latinski napis *VICTORIBUS ESTO* (Postavljen o zmagovalcem). Gradnja je bila obupno draga in čeprav jo je osebno podprl sam Mussolini, denarja ni bilo dovolj. Treba ga je bilo iskati na vseh koncih, tudi s prodajo posebnih razglednic.

Ko je bila dograjena, tudi ta zgradba ni imela posebne volje kljubovati naravnim silam, pa še "večni zmagovalci" so jo zapustili le petnajst let po otvoritvi. Zapuščeni objekt je pospešeno propadal, nekaj pa so k temu pripomogli tudi naši planinci, ki jih je v dušo grizel spomin na zgodovinsko krivico.

Veliki betonski orli danes žalostno ležijo razkropljeni nekje na melišču pod novim zavetiščem, bronasta spominska plošča se je čudežno pojavila

na nekem podstrešju in je na ogled v kobariški zasebni muzejski zbirki, razmajani spomenik (zavetišče) pa je bil po drugi svetovni vojni načrtno porušen. Delno ohranjeni so ostali temelji in stopnišče, saj so planinci PD Nova Gorica leta 1951 na istem mestu zgradili Gomiščkovo zavetišče na Krnu. Do danes je bilo to deležno že več sanacij in razširitev, njegovo vzdrževanje pa tudi v današnjem času ni enostavno.

Demistifikacija mita

Naj namenim še nekaj besed samemu nosilcu mita. Padlega Picca so najprej pokopali v Drežnici, vendar ga je dal njegov brat že leta 1924 prekopati. Morda je po "krnskih dogodkih" zaslutil, da Alberto v Drežnici ne bo užival pravega miru v "italijanski zemlji", ali pa je celo spregledal propagandni namen in mu ni bilo všeč, da bi bratov grob postal shajališče vpijočih črnosrajčnikov.

Njegov grob se danes ne nahaja v rodni La Spezii, temveč v Torinu. Picco je posmrtno prejel srebrno medaljo za pogum in za zasluge ob osvojitvi Krna bil predlagan tudi za zlato medaljo. Zaradi birokratske napake mu v resnici nikoli ni bila podeljena. Pozabljen pa v Italiji ni bil nikdar. Po njem se imenujejo klub italijanskih alpinov, glavni trg v Čedadu in še v nekaterih mestih ter seveda domači nogometni stadion v La Spezii.

Muzejska zbirka I. svetovne vojne Alberto Picco

Zbirka je urejena po državah, ki so sodelovale v vojni na obeh straneh. Predstavljeni so orožje, oprema, orodje in dokumenti s soškega bojišča. Večina predmetov izvira iz okolice Bovca, Kobarida in Tolmina. Na ogled sta tudi plinomet z Bovškega polja, ki je bil uporabljen ob preboju, in originalna bronasta plošča, posvečena Albertu Piccu, eden redkih ostankov italijanskega spomenika na vrhu Krna.

Naslov: Bojan Rustja, ulica Sergeja Mašera 2, 5222 Kobarid
Telefon: +386 41 693 049

Ogled zbirke je možen po predhodnem telefonskem dogovoru. Vstopnine ni.

Kakorkoli že, zgodba o zasedbi Krna in mit o junaškem Albertu Piccu je del zgodovine, ki se je ne da izbrišati. Mit je bil propagandni produkt, ki ga je s pridom izkoristila in hranila takrat vzpenjajoča se fašistična oblast v Italiji. A v bistvu gre le za žalostno zgodbo nesojenega nogometnega upa, ki je končal življenjsko pot po le treh tednih vojskovanja na soški fronti. ●

Viri:
Bojan Rustja, Spomenik na Krnu, brošura, 2005
Vasja Klavora, Koraki skozi meglo, 1994
Rok Zaletel, Gorsko bojevanje; diplomsko delo, 2008
Goriška straža, št. 50, 25. 6. 1923
Slovenec, št. 176, 15. 8. 1922
France Malešič, Spomin in opomin gora, 2005

Rdeča stena

Po sledih prve svetovne vojne v Dolomitih

Besedilo: Klement Mal

Popoldansko sonce je svetlo obarvalo macesnovo mizo. Vrnil sem se iz notranjskih gozdov in ravno čistil karabinko, ko me je zmotil telefon. "Matija tukaj, bi šel jutri v Dolomite?" Dolomiti. Videl sem jih le na fotografijah in v dobrih razmerah z vrhov julijskih očakov. Mogočni samovsečni stolpi vrh melišč v odsevu jezer, ujetih med smrekove gozdove. Ferate, železne poti, značilnost Dolomitov, so za marsikoga upravičeno sporne. Toda čemu ne bi bili omogočeni vzponi na težko dostopne vršace tudi plezalsko manj podkovanim? V nahrbtnik sem stlačil plezalni pas, samovarovalni komplet in cepin. Snežišča na takšnih višinah in na osojnih legah še v avgustu niso redkost. In najin cilj: Croda Rossa di Sesto/Sextner Rotwand, 2965 m.

Zatrep doline Vallon Popera. Vrh Sextener Rotwanda je v oblaku, levo sedlo Passo della Sentinella. Foto: Klement Mal

do zaselka Comelico vrh manjšega prevala. Odprl se je pogled na dolomit-ske zidove. Vrh pri vrhu kot zobje stare skrhane gozdarske žage amerikanke. Prispela sva na izhodišče, h koči Lunelli na koncu idilične doline Val Grande.

Do naslednje kočice Berti naju je vodila uro dolga razgledna pot mimo številnih slapičev. Naprej se je zložila po dolgi krnici. Mogočni vrhovi so bili zdaj dosegljivi z roko, zdaj odeti v meglo. Mimo jezercerca sva se strmo povzpela na greben morene. Ledenik je kazal žalostno podobo nekdanje mogočnosti. Megle so popolnoma zakrile ostenja, le brezimne špice so se kazale v jekleni modrini. Naletela sva na ostanke vojaške žičnice. Vajena vojnih ostalin v Julijcih sva se čudila ohranjenosti lesene konstrukcije. Malo naprej naju je pričakala na skalo pritrjena ploščica v spomin na pred dvema desetletjema najdenega alpina. Njegov alpski klobuk in oprema sta razstavljena v koči Lunelli. V svoji četrstoletja dolgi zbirateljski karieri sem naletel na že kar nekaj žalostnih ostankov mož in fantov, ki so jih doma zaman čakali. Vedno sem jih zagrebel nazaj v prst in kamenje, kjer je zastal njihov poslednji korak.

Pot je postajala vse bolj mračna in siva. Tisti alpin mi ni šel iz misli. Si moral končati tu, ubogi vrag, morda v prav takšnih sencah nevihtnega dopoldneva? Morda čaka tudi naju podobna usoda, sem pomislil, ko sem se uzrl v belino okovane temelje navpičnic. Opis v vodniku je veleval desno pred sedlom Passo della Sentinella in res se je gruščnata steza kmalu končala pod steno.

Po eni ferati gor ...

Pri vstopu v ferato Zandonella sta čepela mlada moža prestrašenih obrazov. Davide in Michelle, brata iz Benetk. Imela sta vso za ferate primerno opremo, razen poguma. "Midva greva tod gor," je dejal Matija, ki bolje govori italijansko kot jaz, čeprav sem po mami italijanskega rodu. No, gremo pa skupaj! Vstopili smo v steno. Ta ferata pa ni čisto od muh. Jeklenice so ohlapno visele preko previsnih sten. Ne bom se jih dotikal, služile bodo samo varovanju, sem si dejal. Malo skalaškega navdušenja pač.

Začelo je resneje deževati. Zbrali smo se na polici pred vstopom v žleb. Matija mi je podal rezervno vetrovko, saj mi je

Pot do vznožja

Še preden so ptice začele pozdravljati nov dan, sva brzela po gorenjski avtocesti do Jesenic in nato dalje po regionalnih cestah. Te nudijo več užitka in razgleda, pa tudi tako zelo se nama ni mudilo. Pot do Pontebbe oziroma Tablje, nekoč mejnega mesteca med nekdanjo obdonavsko monarhijo in kraljevino Italijo, mi je bila dobro poznana z obiskov Zahodnih Julijcev. V skalno obzidje ujeta Železna dolina se je kmalu odprla in pri Tolmezzu sva

prešla rečico Belo (Fella). Peljala sva se skozi prijazne domačne vasice, ki so se ravno prebujale v senci karnijskih gozdov.

Ustavila sva se v Sappadi, že v preteklosti priljubljenem počitniškem kraju z avstrijsko dušo, vendar ne tako kičastem, kot so kraji na Tirolskem. Kratek sprehod mimo trgovinic in hotelov, ogled cerkve, pa hajdi naprej. Vreme kljub ugodni napovedi ni kazalo najprijaznejšega lica. Cesta, nič boljša od naših v Posočju, naju je hitro pripeljala

Vzpon po ferati Mario Zandonella

Foto: Klement Mal

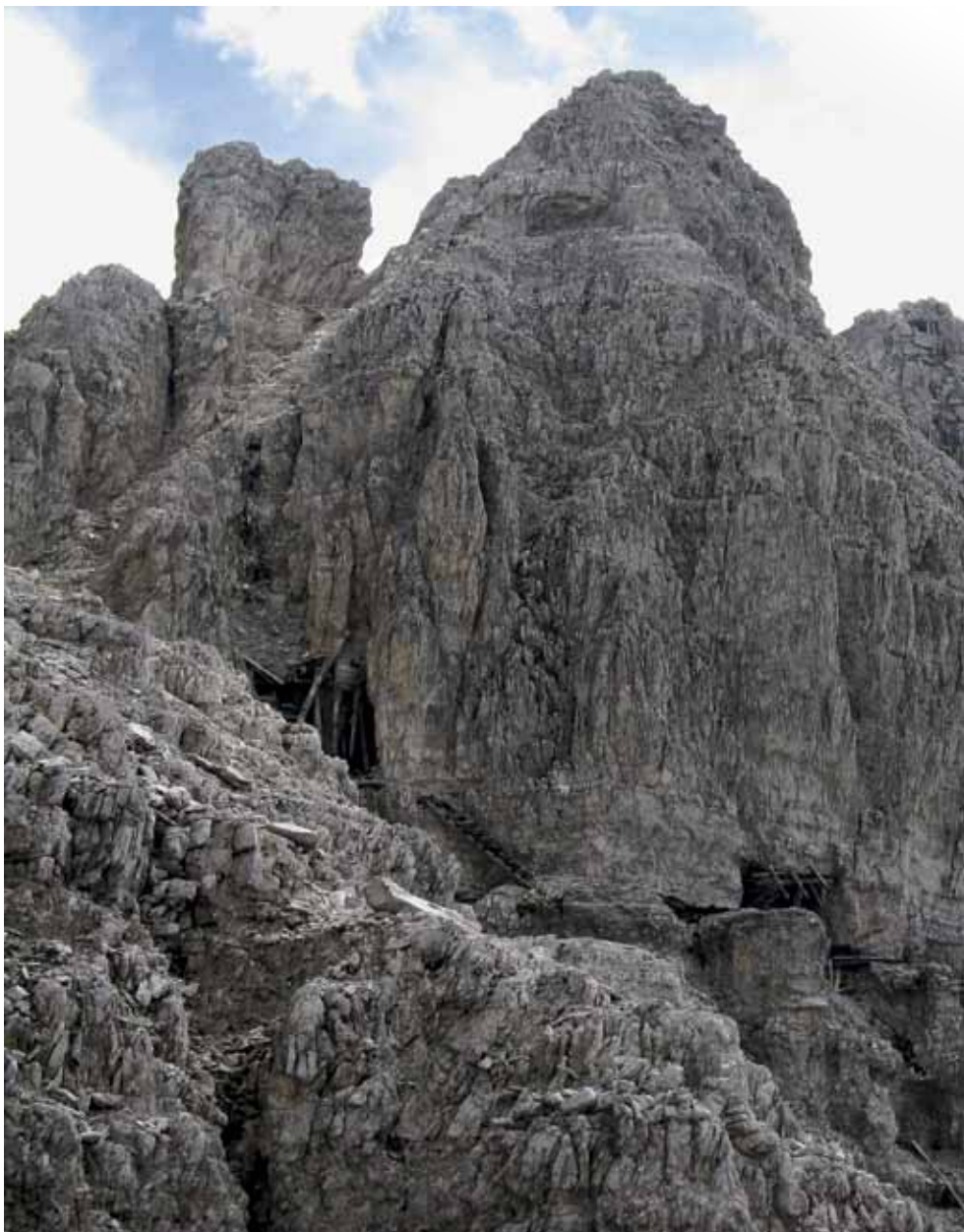
nas, sam pa menim, da verski simboli ne sodijo v Zlatorogovo kraljestvo.

... in po drugi dol

Naredimo še nekaj posnetkov na kar obljudenem vrhu, nato pa začnemo z iskanjem smeri sestopa. Vrniti smo se nameravali po vzhodni ferati skoraj na izhodišče. Opis in zemljevid sta nas vodila na rob stene. Nad nami so se zopet začeli zgrinjati temni oblaki. Druga možnost je bil spust po pohodniški poti petsto metrov niže in vzpon po ferati na sedlo Sentinella. Matija je začel debato z Benečanoma, sam pa sem se podviral proti avstro-ogrskim položajem, ki sem jih uzrl že z vrha. Kot sem že omenil, je ohranjenost lesenih konstrukcij neverjetna, kot bi od vojne minilo trideset in ne skoraj sto let. Izpod kupov desk, ostankov barak,

droben dež že pošteno ovlažil platneno jakno, kakršno so svoj čas nosili Rommelovi borci pri Al Alameinu. Skala je bila že pošteno spolzka, jeklenica pa še bolj. Na skoraj previsnem izstopnem delu je postalo nekoliko zoprno. Štrleča konica na nahrbtnik privezanega cepina je bila še dodatna nadloga. Izstopili smo na umetno razširjeno polico – ostaline italijanskih prvih položajev.

Dež se je okreplil in skrili smo se pod razširjen, s kamnitim zidom zavarovan spodmol. Čez sto let marsikaj prav pride. Ogledali smo si ostaline utrdbe, ki so jih zgradili možje in fantje v uniformah, kakršno hranim v svoji zbirki. "Se bomo slikali," me je iz otopelosti prebudil Matijev glas. Prenehalo je deževati. Čakala sta nas le še prečkanje melišča in kratka navpičnica. Sonce je prepodilo meglo in iz mokrih oblek je puhtelo. Vzhod se je odprl in kot na dlani so nam bili meni neznani vrhovi. Raje ne sprašujem, saj lepota ne potrebuje imena. Poslednji prag. Nekaj jeklenic in klinov, ozek kamin in bili smo na grebenu. Na sam vrh par deset metrov višje ne vodi zavarovana pot. Za "nedeljske" alpiniste so vrh prestavili nekoliko nižje na grebenu. Opremljen je z žigom in križem. V Italiji, pa še marsikje je navada postavljanja križev in Marijinih kipov na gorske vrhove. To navado uspešno prevzemamo tudi pri

Vršna zgradba Sextener Rotwanda je prerešeta z rovi in kavernami iz 1. svetovne vojne. Foto: Klement Mal

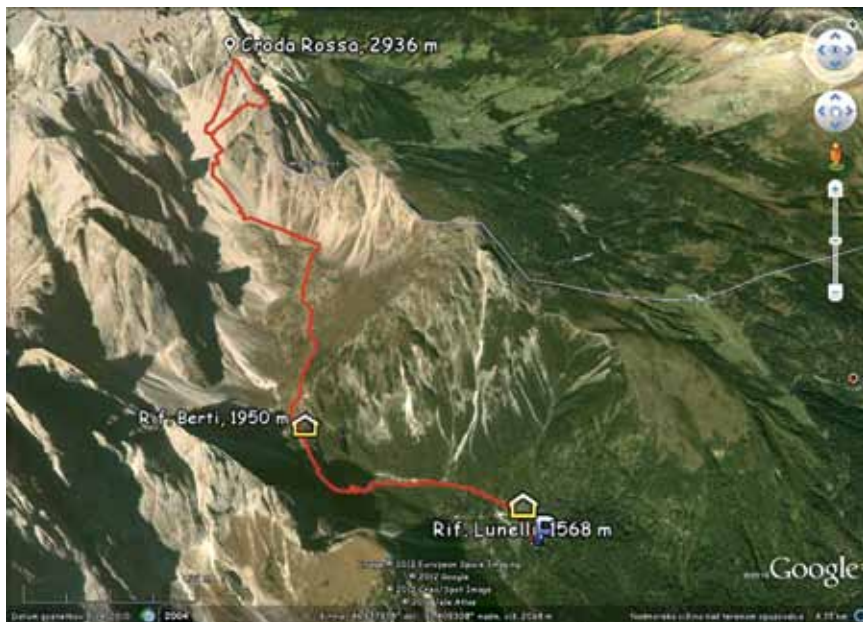
sem izbrskal pločevinko z ohranjenim napisom "sardines, a l'huile extra". Kupi obsekanih kosti so pričali, da je bil golaž pogosto na jedilniku. V bližini je bilo skromno obeležje, posvečeno padlim tovarišem z železnim križem sredi venca iz bodeče žice.

Zvil sem si cigareto in počakal tovariše. Kratka malica in naprej. Kraj Sesto/Sexten pod nami se je odel v mračno sivino in začelo je rositi. Prečili smo melišče in kmalu smo naleteli na znak, ki nas je navpično vračal na preval Sentinella. Ferata je bila zelo izpostavljena, vendar dobro zavarovana. Hitro smo sestopali v trdni, z oprinki bogati skali. Vponki sta počivali pripeti na pasu. Skala v Dolomitih je ali zelo kompaktna ali zelo krušljiva. Dobrih dvesto metrov višinske razlike do sedla se je prehitro izteklo. S sedla smo sestopili na ostanek ledenika, "smučali" smo s čevlji po zelenem poledenem snegu in se ozirali za vojnimi ostalinami. Usedel sem se na skalo pod kočo Berti in čakal tovariše. Zrl sem v v škrlat odeto Crodo Rosso in sosednje vrhove. Redke nebesne ovčice so pričale o minulem dežju. Gore so kot dekleta, v bistvu podobne, pa vendar je vsaka samosvoja, neponovljiva.

V dolini sva se z Matijo poslovila od tovarišev. Po izdatni večerji ob nepogrešljivem litru rdečega v koči Lunelli sva si v bližnjem gozdu poiskala za prenočevanje pripraven teren. Malo zaradi proračuna, pa tudi spanje v koči je v tako lepi poletni noči greh. Pod vejami smrek, ki so se upogibale v vetru, sva utonila

v spokojen sen z mislijo na turo naslednjega dne – Monte Paterno.

In na alpina – ubogega vruga. ○

INFORMACIJE

Croda Rossa di Sesto/Sextner Rotwand, 2965 m **Via ferrata Mario Zandonella**

Sextner Rotwand se dviga v severnem delu skupine Popera v Sekstenskih Dolomitih. Pomembni vrhovi v tej skupini so še Cima Undici/Elfer, 3092 m, Monte Popera/Hochbrunner Schneid, 3046 m, in Cima Bagni, 2983 m. Rotwand in Elfer sta bila pomembni prizorišči hudih bojev v prvi svetovni vojni. Avstrijci, ki so držali položaje na Rotwandu, so vzdržali hude napade italijanskih alpinov, ki so se prebili čez celoten težavni greben Elferja in zasedli pomemben prelaz Passo della Sentinella, 2717 m, ki loči oba vrhova. Danes ob poteh, ki vodijo na Rotwand, srečamo številne ostaline te nesrečne vojne. Nanj pripelje s severa zmerno zahtevna, delno plezalna pot, ki predstavlja običajni pristop na goro. Neprimerno zahtevnejši sta t. i. južna in jugovzhodna Ferrata Zandonella, ki so ju zgradili v letih 1977/78. Tako kot ferata s severa ne pripeljeta na najvišjo koto Cimo Vinatzer, 2965 m, ampak na nekoliko nižjo Cimo dell' Osservatorio, 2936 m, ki leži nekoliko severneje.

Zahtevnost: Zelo zahtevna ferata, PP 4–5, po avstrijski lestvici je ocena C. Pot je zelo strma, izpostavljena in dobro zavarovana (jeklenice, dve lestvi). V zelo krušljivem izstopnem žlebu je velika nevarnost padajočega kamenja. Sestopna ferata je za spoznanje lažja, vendar tehnično še vedno zelo zahtevna, ponekod močno izpostavljena, poteka pa po precej krušljivem terenu.

Oprema: Kompletna oprema za ferate.

Nadmorska višina: 2936 m

Višina izhodišča: 1568 m

Višinska razlika: 1368 m

Izhodišče: Koča Rif. Selvapiana I. Lunelli, 1568 m, ki leži v zgornjem delu doline Val Grande. Smer vožnje: Rateče–Trbiž–Pontebba–Tolmezzo–Villa Santina–Sappada–San Stefano di Cadore–Pädola; od tod do koče po ozki asfaltirani cesti. WGS84: 46,632897, 12,421528

Koči: Rif. Lunelli, 1568 m, privatna koča, odprta od srede junija do konca septembra. Tel. +39 0435 67171, www.cai.it.

Rif. Antonio Berti al Popera, 1950 m, CAI, odprta od konca junija do konca septembra. Tel. +39 0435 67155, www.rifugioberti.it.

Časi: Rif. Lunelli–Rif. Berti 1 ura; Rif. Berti–vstop 2 uri; vstop–vrh 1.30 ure; vrh–Rif. Lunelli 3 ure. Skupaj 7.30 ure.

Sezona: Od začetka julija do konca septembra.

Vodnika: Eugen E. Hüslér: Klettersteigführer Dolomiten, Bruckmann.

Axel Jentzsch-Rabl, Andreas Jentzsch, Dieter Wissekall: Klettersteigführer Dolomiten – Südtirol – Gardasee, Alpinverlag Jentzsch-Rabl.

Zemljevid: Dolomiti di Sesto/Sextener Dolomiten, Tabacco 010, 1 : 25.000.

Opis: Od koče Lunelli gremo po poti št. 101, ki se dviga v okljukih najprej proti jugu, nato pa zavije ostro proti severozahodu do koče Berti na spodnjem robu doline Vallon Popera. Nadaljnja pot se dviga po dolini, mimo jezerca Lago di Popera v smeri sedla Passo della Sentinella. Pod sedlom, na višini 2640 m, zapustimo pot št. 101 in zavijemo desno proti južnemu ostenju Crode Rosse. Pri značilni kaverni je vstop v ferato Zandonella. Že takoj na začetku nas čaka precej sitno mesto čez majhen previs, nato pa nadaljujemo po polici desno in po razčlenjeni rampi levo do široke police, kjer celo malo hodimo. Po lestvi se povzpemo do strmega skoka, splezamo čezenj in nato po lažjem svetu po žlebovih in policah do navpičnega kamina. Skozenj po lestvi in naprej po strmih žlebovih do široke nadstrešene police, kjer naletimo na številne rove in kaverne iz prve svetovne vojne. Po polici gremo desno, prečkamo nekaj grap, nato pa po močno zagraščeni grapi (velika nevarnost zapadnega kamenja!) splezamo do škrbine v grebenu. Malo sestopimo na drugo stran, pot se kmalu združi z običajno potjo s severa, potem pa ni več daleč do vrha.

Sestop: Sestopna ferata gre z vrha najprej proti vzhodu, nato pa v velikem loku v desno preči razčlenjeno jugovzhodno ostenje Crode Rosse. V dno doline Vallon Popera se spusti malo pod mestom, kjer smo pri vzponu zapustili pot št. 101. Po njej sestopimo do izhodišča.

Andrej Mašera

Z NAMI NA POT >>>

Kiklop¹ Julijskih Alp

Prisojnik

Besedilo: Gorazd Gorišek

Se vam je že kdaj zgodilo, da ste se ob jutranjem zvonjenju budilke samo obrnili in se delali, kot da niste slišali nič, pa vas je kmalu zatem glas radijskega napovedovalca, ki je prebral vreme po Sloveniji ob petih, z besedama "Kredarica jasno" dobesedno vrgel iz postelje? Moja lenoba je bila pred Prisojnikom zelo trdovratna in tudi obljuba jasnega jutra v visokogorju ni pripomogla k temu, da bi se skobacal izpod odeje. Posredovati je morala Biserka z vlečenjem *kovtra* in s ponovitvijo napovedi o jasnem vremenu, ki je v nasprotju z dolinsko meglo menda kraljevalo v ranem jutru sredi Julijcev. Vremensko poročilo sem taktično preslišal. Brez uspeha. Še dobro, da je bilo tako ...

Prisojnik ali Prisank

Najprej o imenu današnjega glavnega igralca. Vrsto let so zaradi njega jezikoslovci stikali glave (in jih še vedno). Tuma daje prednost Prisojniku, Klinar Prisanku, v Miheličevih vodnikih sta imeni največkrat enakovredni, tudi drugi pisci večinoma uporabljajo obe imeni, med zapisi pa najdemo tudi Prisanek. In kako je na zemljevidih? V preteklosti je prevladoval Prisojnik, ki so ga kasneje dopolnili s Prisankom v oklepaju (ali obratno), zemljevid Planinske založbe Jalovec in Mangart se je kasneje "vrnil" k Prisojniku, Sidartin z lansko letnico (2011) pa spet

¹ Velikan iz grške mitologije. Kiklop je Prisojnik v knjigi Čudovite gore (Beautiful Mountains, DZS, 1985) poimenovala Fanny Susan Copeland (1872–1970), škotska alpinistka, velika ljubiteljica slovenskih gora, članica Skale, lektorica angleškega jezika na Univerzi v Ljubljani, publicistka in še marsikaj, ki se je v družbi Jože Čopa še v jeseni življenja pri 88. letih povzpela na Triglav.

Ajdoška deklica
Foto: Gorazd Gorišek

Ajdoška deklica

"Nad Vrščem je v rebri skalnega Prisanka okamnela Ajdoška deklica, ki začudeno strmi v dolino Trente. Ko prično jeseni dnevi sušiti sočne planinske trave, da otrde in postanejo slamnate, hite planinski kozli mimo nje niže v dolino, v zavetje temnih jelovih gozdov." Tako se začne ena od pripovedi, ki govorijo o okamnelem obrazu sredi strme stene, končuje pa se s stavkom: "Če boste kdaj šli na Vršč, si le oglejte njen kamniti obraz, ki je strmemu Prisanku v okras!" Le pojdite in prisluhnite. Morda bo piš vetra prinesel zgodbo o dekletu, ki je bilo dobrega in usmiljenega srca, saj je pomagalo popotnikom, da so varno prišli v dolino Trente, pa naj je bilo vreme še tako slabo. Zaradi njene dobrote so jo velikokrat obdarili in ji pustili pod previsno skalo vsakršnih dobrot. Žal pa deklica ni bila samo dobrodušna vodnica, temveč tudi sojenica, šlogar'ca po domače. Dojenčku iz Trente je prerokovala, da bo postal krepak fant in pogumen lovec, kakršnega bojša še ni bilo pod Prisojnikom. Ustrelil da bo gamsa z zlatimi rogovi, zlato prodal in zelo obogatel. To strašno prerokbo so slišale njene sestre in jo preklele... Okamneli deklíč še dandanes zre čez Vršč v Trento.

k Prisanku. Marko Snoj v Etimološkem slovarju navaja, da bi pravilno pravzaprav morali pisati Prisolnik. Z naštevanjem primerov uporabe obeh imen bi lahko nadaljeval v nedogled, a to ne bi imelo velikega smisla. Hm, na katero goro se bomo torej povzpeli? Zgotovito na lepo in mogočno! Kdor želi, lahko za severne, južne in grebenske pristope nanjo uporabi kar tri oziroma štiri poimenovanja. Redkokateri vrh se lahko pohvali s takšnim imenoslovnim bogastvom.

Gorovje v malem

Kiklop se v naslovu ni znašel po naključju. Na severu, kjer se cesta čez Vršč pod Rusko kapelico približa Prisojnikovim strmalim, ga od precej nižjega grebena, ki se z Nad Šitom glave vleče čez Robičje in Kumlehe proti Kranjski Gori, ločuje dolina Suhe Pišnice, na zahodu dolina potoka Limarica od Mojstrovk in Travnika, na jugu znana Mlinarica, ki se tik pred izlivom v Sočo skriva v korita, od skupine Razorja, na vzhodu pa pobočja padajo v Krnico, onstran katere se dvigajo škrlatiške in martuljske gore.

Stranski vrhovi

Ker je Prisojnik prepreden z označenimi in zavarovanimi potmi, da bi mu lahko zavidal sam Triglav, se na kar nekaj stranskih "vrščev" lahko povzpemo skorajda mimogrede. Ob poti čez južna pobočja (ali njeni različici, ki cilja v škrbino med Zvoniki in Zadnjim Prisojnikom) se lahko povzpemo na Turn, 2048 m. Grebenško pot je vredno obogatiti z vzponom na vrh Kraj sten, 2311 m, s katerega lahko nadaljujemo čez obok Prednjega okna do stika z markacijami, ki ga obidejo po južni strani. Prečenje okna izkušnim ne bo povzročalo težav (I) in je precej zanimivo. Poskusite!

Jubilejna pot vabi na Zadnji Prisojnik, 2392 m, in Zvonika, 2472 in 2460 m. Da, Zvonika –roglja vzhodno od glavnega vrha sta dva (vsaj jaz tretjega nisem našel), čeprav na zemljevidih piše Zvoniki. Na oba vodi z Jubilejne poti kratek, a zelo zahteven (neoznačen) pristop krušljive II. težavnostne

Nad zasanjanimi meglicami se dviga čarobna podoba Prisojnika in skupine Škrlatice v ozadju.
Foto: Dan Briški

stopnje. Greben med njima je zahtevnejši, zato je najbolje splezati na vsakega posebej. Na zahodnega, nižjega z zahodne strani, na vzhodnega pa – po obvozu po Jubilejni poti – z vzhodne strani. Če želimo še na Zadnji Prisojnik, nekaj minut sledimo markacijam s škrbine med njim in (vzhodnim) Zvonikom proti Zadnjemu oknu, nato pa krenemo desno navzgor in levo na vrh. Pristop je lažji kot na Zvonika (I).

Povsem drugačen in zahtevnejši je pristop na Goličico, 2078 m, in Mali Prisojnik, 2215 m. Čeprav bi ob pogledu na zemljevid kdo pomislil, da je do njiju le lučaj s Hanzove poti, ni tako. Treba se je zelo potruditi!

Ob Hanzovi poti stoji – pri alpinistih visoko čislani – Hudičev steber, ki ga med vzponom po najzahtevnejši poti na Prisojnik skoraj "pohodimo". Žal je Hanzova pot zaradi podora v jeseni 2011 uradno zaprta in nevarna, zato je nisem vključil med opise. Z obnovitvenimi deli bodo začeli, ko skopni sneg. Če sem sprehod po Prisojnikovih vazalnih začel z "južnim" Turnom, pa naj z njim še končam. Tudi na severni strani stoji "štrcelj" enakega imena (in podobne višine – razlike je zgolj osem metrov). V literaturi najdemo imeni Hanzov turn in Škofova glava. Tudi nanj(o) se ni težko povzpeli (I); odcep je pod poškodovanim delom Hanzove poti.

Anton Kravanja – Kopiščar (1889–1953)

Od znanih osebnosti iz zgodovine, ki so v Prisojniku pustile svoj pečat, sem se odločil obuditi spomin na Antona Kravanja. Kopiščar je bil poleg Ivana Vertlja – Hanze najpomembnejši graditelj zavarovanih poti nad Vršičem. Še daleč pa ni bil samo to. Poleg navdušenega gornika se je v njem pretakala tudi kri (divjega) lovca, pastirja in drvarja. Če ga je kdo pobaral, koliko gamsov je ujel, je hudomušno odvrnil, da samo tistega, ki je sam padel s Prisojnikove stene. Če kdo temu očitno ni verjel, pa je dodal, da včasih tudi kakšnega več ... Umrli je med delom za posledicami kapi pri gradnji poti v Koritih.

Mislil, da je iz dosedanjih odstavkov jasno, da je Prisojnik res pravi velikan. In to še zdaleč ni vse. Omenil sem samo dvatisočake. Ste že bili v skrivnostni krnici "V Škednju"? Tine Mihelič je o njej napisal mnogo vznesenih besed.

Nekateri spomini na zadnji desetletji prejšnjega stoletja

Naslednji dan je bil na vrsti vzpon na Razor in Planjo. Z vrha prvega sva ravno tako gledala le meglo, s Planje pa se je pokazal delček modrega neba.

Ruska kapelica

Ruski vojni ujetniki so med prvo svetovno vojno v nemogočih razmerah gradili cesto čez Vršič, ki je avstrijski vojski omogočila lažjo oskrbo soške fronte. Pot je morala biti prosta tudi v najbolj neprijaznih zimskih mesecih. Snežni plaz je v začetku marca 1915 zasul več kot sto ruskih ujetnikov, v njihov spomin so leta 1916 postavili kapelico. Ob njej je vsako leto spominska slovesnost, ki utrjuje prijateljstvo med slovenskim in ruskim narodom. Pred leti je bila kapelica obnovljena, žal pa so nepridipravi jeseni 2011 razdejali kulturni spomenik prve kategorije. Razlog? Baker, natančneje bakrena kritina pod macesnovimi skodlami, ki je vredna precej manj, kot je škoda na objektu.

Po Kopiščarjevi poti na Prisojnik Foto: Janez Jarc

Zvečer sva še zadnjič prespala v Pogačnikovem domu, nato pa po Jubilejni poti prečila na Prisojnik in z njega po grebenski poti na Vršič. Pred sestopom v Kranjsko Goro je bilo treba poiskati zavetišče. Našla sva ga v Poštarskem domu, kjer nama je bila dodeljena otroška soba.

Takrat sta bila po vzponu na Ponce in Jalovec na vrsti le še sestop do Zavetišča pod Špičkom in prečenje na najvišji cestni prelaz, kjer naju je oskrbnica razveselila z besedami: "Lani sta spala v otroški sobi, pa bosta še letos." Ob tako odličnem spominu bi bilo skoraj greh zahtevati ležišče v katerem drugem prostoru priljubljene *Poštarsce*, od katere je bil naslednji dan na Mojstrovko samo še korak.

Moj najzgodnejši spomin pa sega v sredino osemdesetih let. Zibajoča modra *katrc*a, iz katere sem med vožnjo na Vršič občudoval prepadna Prisojnikova ostenja, nas je udobno dostavila na prelaz, a zgoraj sem bil strašno razočaran. Otroške oči so pač želele videti tisto, kar so si zamislile pred odhodom na pot. Vršič naj bi bil čisto na vrhu, skalnat in višje od vsega (razen Triglava), a so na njem rasla drevesa in nad njim so se dvigovali vrhovi ...

INFORMACIJE

Dostop: Na Vršič se pripeljemo z gorenjske oziroma s primorske strani. V prvem primeru gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, se skozi Zgornjesavsko dolino zapeljemo do Kranjske Gore, kjer zavijemo levo in se po gorski cesti z označenimi serpentinami dvignemo na prelaz. Primorska smer se drži Soče. Iz Nove Gorice se skozi Tolmin, Kobarid in Bovec pripeljemo v Trento, iz katere se dvignemo na Vršič. Časovno daljši in zaviti dostopi do Posočja vodijo skozi Poljansko dolino čez Kladije, skozi Selško dolino in Baško grapo oziroma po primorski avtocesti do Logatca, nato skozi Idrijo do Tolmina in naprej ob Soči navzgor.

Planinske koč: Mihov dom na Vršiču, 1085 m, telefon 041 787 706.

Koča na Gozdu, 1226 m, telefon 041 682 704.

Erjavčeva koča na Vršiču, 1525 m, telefon 051 399 226.

Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, telefon 051 634 571.

Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, telefon 041 610 029.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Tine Mihelič: Julijske Alpe. Severni pristopi. Sidarta, 2004.

Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011.

Andrej Stritar: Gore Slovenije. Kibuba, 2011.

Jože Dobnik: Slovenska planinska pot. PZS, 1998.

Željko Kozinc: Lep dan kliče 3. Modrijan, 2003.

Zemljevidi: Triglav, PZS, 1 : 25.000; Jalovec in

Mangart, PZS, 1 : 25.000; Trenta, PZS, 1 : 25.000;

Kranjska Gora z okolico, PZS, 1 : 30.000; Julijske

Alpe – vzhodni del, PZS, 1 : 50.000; Triglavski

narodni park, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta,

1 : 50.000.

Prisojnik, 2547 m, po južni poti

SLO Julijske Alpe

Opise poti na "prisojno goro nad Vršičem", kot nam jo v vodniku Julijske Alpe s pomočjo lahke uganke ob

fotografiji brata Jožeta predstavi Tine Mihelič, začnemo z najlažjo, južno potjo. Čeprav je najlažja, tudi na njej naletimo

na nevarnosti. Pot zahteva primerno opremo (predvsem obutev) in trden korak, zaradi krušljivosti tudi čelada. Visoko

izhodišče je "krivo", da se na to pot prevečkrat podajo ljudje v neprimerni obutvi. Gora je visoka in ob nenadnem poslabšanju vremena ne pozna šale!

Južna stran Prisojnika Foto: Oton Naglost

Zahtevnost: Zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, priporočljiva je čelada.

Nadmorska višina: 2547 m

Višina izhodišča: 1611 m

Višinska razlika: 1000 m

Izhodišče: Prelaz Vršič. Iz Kranjske Gore 13 km ali 31 km iz Bovca. WGS84: 46,435062, 13,744451.

Koče: Erjavčeva koča na Vršiču, 1525 m, telefon 051 399 226; Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, telefon 051 634 571; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, telefon 041 610 029.

Časi: Vršič–Gladki rob 1 ura
Gladki rob–Prisojnik 2.30 ure
Sestop 3 ure

Skupaj 7 ur

Sezona: Kopni letni časi.

Prisojnik, 2547 m, po grebenski poti

SLO Julijske Alpe

Grebenska pot na Prisojnik slovi kot eden najlepših visokogorskih "sprehodov". No, ni ravno za vsakogar in tudi z rokami v žepih ne bomo hodili po grebenu, a ta pristop bo zagotovo navdušil vsakega gornika, vajenega gibanja po zavarovanih poteh zmerne težavnosti. Med vzponom bomo stopili tudi pred ogromno Prednje okno (naravna

znamenitost) in skozenj ob dobri vidljivosti opazovali serpentine ceste na Vršič. Kdor je dovolj izurjen, brez vrtoglavice in vajen lažjega plezanja, lahko turo obogati z vzponom na Vrh Sten, 2311 m, in čez obok Prednjega okna preči do stika z označeno potjo.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, priporočljiva je čelada.

Nadmorska višina: 2547 m

Višina izhodišča: 1611 m

Višinska razlika: 1000 m

Izhodišče: Prelaz Vršič. Iz Kranjske Gore 13 km ali 31 km iz Bovca. WGS84: 46,435062, 13,744451.

Koče: Erjavčeva koča na Vršiču, 1525 m, telefon 051 399 226;

Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, telefon 051 634 571; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, telefon 041 610 029.

Časi: Vršič–Gladki rob 1 ura
Gladki rob–Prednje okno

1.30 ure

Prednje okno–Prisojnik

1.30 ure

Sestop 3 ure

Skupaj 7.30 ure

Sezona: Kopni letni časi.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Tine Mihelič: Julijske Alpe. Severni pristopi. Sidarta, 2004.

Zemljevidi: Triglav, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Trenta, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000.

Vzpon: Z Vršiča se mimo Tičarjevega doma vzpnemo po ozki cesti proti Poštarskemu domu. Na desnem ovinku zavijemo s ceste na označeno pot in čez Sovno glavo, 1750 m, oziroma pod njo pridemo do sedla med njo in Prisojnikom. Na sedlu

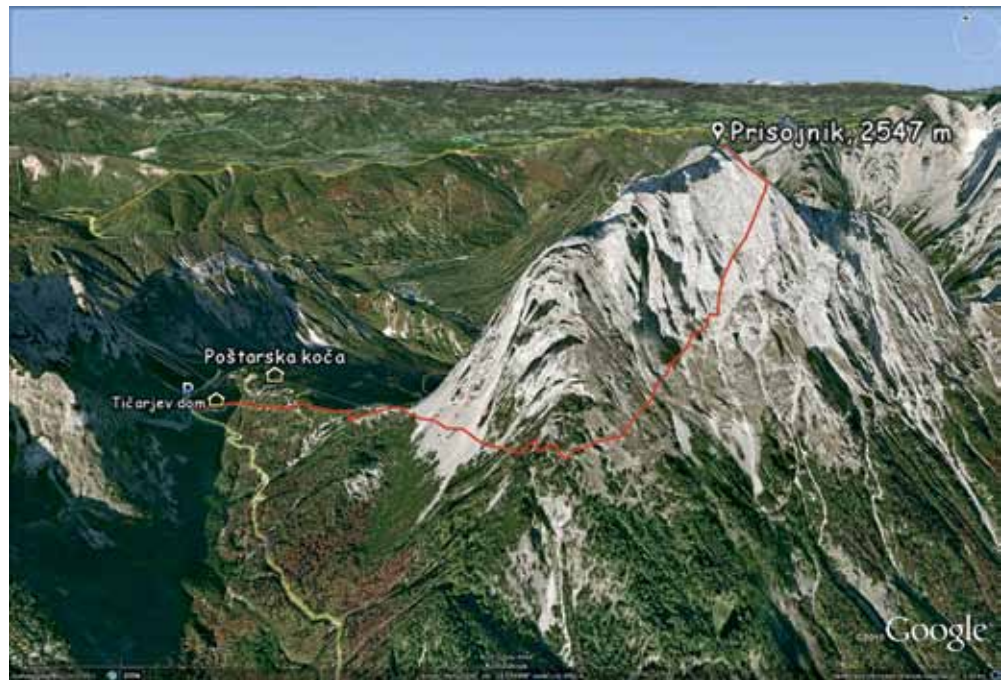
Pod vrhom Prisojnika Foto: Jurij Senegačnik

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Jože Dobnik: Slovenska planinska pot. PZS, 1998.

Zemljevidi: Triglav, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Trenta, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000.

Vzpon: Z Vršiča se mimo Tičarjevega doma vzpnemo po ozki cesti proti Poštarskemu domu. Na desnem ovinku krenemo s ceste na označeno pot in čez Sovno glavo, 1750 m, oziroma pod njo pridemo do sedla med njo in Prisojnikom. Na sedlu (levo Kopiščarjeva pot) zavijemo desno in se čez obsežna melišča zložno vzpenjamo proti Gladkemu robu. Ko dosežemo poraščen svet, se pot strmeje vzpne na greben, onstran njega pa kmalu dosežemo prvo razpotje. Levo pelje grebenska pot, mi pa nadaljujemo do drugega razpotja (desno Kranjska planina, Škrbina), kjer zavijemo levo in

nekaj časa skoraj vodoravno prečimo travnata pobočja. Pot postane bolj strma in doseže iztek krušljive grape. Po njej se vzpenjamo preko

pragov (zahtevno) na obsežne južne vesine. Tik pod vrhom se priključimo grebenski poti in po njej pridemo na najvišjo točko na desni.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Gorazd Gorišek

(levo Kopiščarjeva pot) zavijemo desno in se čez obsežna melišča zložno vzpenjamo proti Gladkemu robu. Ko dosežemo poraščen svet, se pot strmo vzdigne na greben, onstran njega pa kmalu dosežemo razpotje, kjer zavijemo levo. Začetni del grebena je strm in poraščen z ruševjem. Višje pot zavije z grebena desno na južno pobočje, kjer moramo pošteno gristi kolena.

Iznenada zagledamo odprtino v steni, Prednje okno, spoštovanja vrednih dimenzij, skozi katero običajno zapiha mrzel severnik. Nad oknom pot postane zahtevnejša. Varovala, ki nas pripeljejo na greben, nam pomagajo čez najstrmejša mesta, naprej proti vrhu pa so precej bolj skopo odmerjena. Nekatere roglje obidemo po južni strani, večinoma pa hodimo prav po grebenu. Pod vrhom se z desne priključi pot čez južno pobočje.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona ali čez južno pobočje. Tu nas čaka sestop po krušljivi grapi, iz katere nato najprej

sestopimo, potem pa prečimo travnato pobočje do razpotja (levo Kranjska planina), kjer zavijemo desno do Gladkega

roba in naprej do sedla med Sovno glavo in Prisojnikom, kjer zavijemo levo na Vršič.

Gorazd Gorišek

Prisojnik, 2547 m, po Kopsičarjevi poti

SLO Julijske Alpe

Kopsičarjeva pot velja za eno najzah-tevnejših zavarovanih poti v Sloveniji

– kako bi napisal? – starega tipa. Pot skozi Prednje okno so zgradili kovinarji z Jesenic, a brez skrbnega vodstva nenadkriljivega Trentarja, Antona Kravanja – Kopsičarja, ni šlo. Pot, ki so jo odprli tri leta po končani drugi svetovni vojni, je bila do današnjih dni precej prenovljena in izdatno zavarovana, še vedno pa je to zahtevno plezanje s pomočjo varoval. Ozek preduh nam na tej poti skuša onemogočiti nadaljevanje. Najboljše zdravilo je, če si v dolini oprtamo čim manjši nahrbtnik, vsekakor pa takega brez stranskih žepov in "anten".

Prednje Prisojnikovo okno Foto: Janez Jarc

Zahtevnost: Zelo zahtevna plezalna pot. Daleč v poletje lahko naletimo na snežišča (zatrep pod Prednjim oknom).
Oprema: Običajna pohodniška oprema, samovarovalni komplet in čelada, v zgodnjem poletju tudi dereze in cepin.
Nadmorska višina: 2547 m
Višina izhodišča: 1525 m
Višinska razlika: 1050 m
Izhodišče: Parkirišče pri Erjavčevi koči. Iz Kranjske Gore 13 km ali 31 km iz Bovca. WGS84: 46,439074, 13,748319.
Koče: Erjavčeva koča na Vršiču, 1525 m, telefon 051 399 226; Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, telefon 051 634 571; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, telefon 041 610 029.
Časi: Erjavčeva koča–vstop v Kopsičarjevo pot 30 min
Kopsičarjeva pot–Prednje okno 2.30 ure
Prednje okno–Prisojnik 1.30 ure
Sestop 3 ure
Skupaj 8 ur
Sezona: Kopni letni časi.
Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Tine Mihelič: Julijske Alpe. Severni pristopi. Sidarta, 2004; Andrej

Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011; Andrej Stritar: Gore Slovenije. Kibuba, 2011.
Zemljevidi: Triglav, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000.
Vzpon: S parkirišča pri Erjavčevi koči krenemo proti vstopu v plezalno pot skoraj po plastnici. Steza preči nekaj grap, večinoma pa hodimo pod macesni in skozi ruševje. (Sem lahko pridemo tudi z vrha prelaza. Sledimo običajni poti na Prisojnik, na sedelcu za Sovno glavo sestopimo v levo ali pa sledimo makadamski cesti skoraj do Poštarskega doma, na razpotju pred njim pa zavijemo desno in se priključimo poti od Erjavčeve kočice malo pred začetkom varoval.)
Kmalu gre zares. Mimo spominske plošče stopimo na izpostavljeno polico, ki nas popelje proti levi, nato splezamo navzgor do lažjega sveta. Nekaj časa celo hodimo po "udobni" stezi. Nad sabo lahko občudujemo podobo Ajdovske deklice, eno najbolj znanih skalnih podob naših gor. Višje se pot obrne proti desni in spet postane težavnejša, saj se vzpenjamo

Prisojnik, 2547 m, po Jubilejni poti

SLO Julijske Alpe

Če so Hanzovo pot, ki je trenutno zaprta, zgradili med obema svetovni-ma vojnama, Kopsičarjevo pa kmalu po njej, lahko za Jubilejno pot napišemo, da je najmlajši "železni otrok" mogoč-nega Prisojnika. Odprli so jo leta 1953

ob 60-letnici Slovenskega planinskega društva. Obiskovalcev na njej ni ravno veliko. Zaradi severne lege in snežišč že tako kratki sezoni dodajo svoje še dolgotrajni dostopi, ki zagotovo pripomorejo k temu, da na njej ni gneče. Z Vršiča je do njenega začetka pod Zadnjim oknom dobre tri ure hoda, dostopi iz Vrat, Zadnjice in Krnice pa so še daljši. Večina gornikov jo zato uporabi kot pove-zavo med Razorjem in Prisojnikom. Ker je pot primerna tudi za samostojno turo, ki z vzponom na brezpotni Zadnji Prisojnik in oba Zvonika dobi še dodatni čar, ji bomo namenili po-zornost v zadnjem opisu.

Prisojnik iz škrbine dvoglave Planje Foto: Gorazd Gorišek

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Daleč v poletje lahko naletimo na snežišča (prehod skozi Zadnje okno, police na severni strani).
Oprema: Običajna pohodniška oprema, čelada in samovarovalni komplet, v zgodnjem poletju tudi dereze in cepin.
Nadmorska višina: 2547 m
Višina izhodišča: 1611 m
Višinska razlika: 1200 m
Izhodišče: Prelaz Vršič. Iz Kranjske Gore 13 km ali 31 km iz Bovca. WGS84: 46,435062, 13,744451.
Koče: Erjavčeva koča na Vršiču, 1525 m, telefon 051 399 226; Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, telefon 051 634 571; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, telefon 041 610 029.
Časi: Vršič–Gladki rob 1 ura
Gladki rob–Škrbina 2 uri
Škrbina–Prisojnik 2.30 ure
Sestop 3 ure
Skupaj 9 ur
Sezona: Kopni letni časi.
Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Tine Mihelič: Julijske Alpe. Severni pristopi. Sidarta, 2004; Andrej

Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011; Andrej Stritar: Gore Slovenije. Kibuba, 2011.
Zemljevidi: Triglav, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000; Trenta, 1 : 25.000.
Vzpon: Z Vršiča se mimo Tičarjevega doma vzpenemo po ozki cesti proti Poštarskemu domu. Na desnem ovinku krenemo s ceste na označeno pot in čez Sovno glavo, 1750 m, oziroma pod njo pridemo do sedla med njo in Prisojnikom. Na sedlu (levo Kopsičarjeva pot) zavijemo desno in se čez obežna melišča zložno vzpenjamo proti Gladkemu robu. Ko dosežemo poraščen svet, se pot strmeje vzpne na greben, onstran njega pa kmalu naletimo na prvo razpotje. Levo pelje grebenska pot. Nadaljujemo do drugega razpotja; levo je pot čez južna pobočja, mi pa se spuščamo še naprej, skoraj do Kranjske planine. Sledi večinoma vodoravna pot proti Škrbini. Hodimo preko številnih grap (nekaj varoval), ki se s Prisojnika spuščajo proti Mlinarici. V njenem zatrepju je pomembno križišče planinskih poti: desno Razor in Kriški

čez strm in drobljiv svet, ki je le uvertura v najzahtevnejši del poti. Proti levi prečimo do strmega kamina, čez katerega se vzpnemo s pomočjo skob in jeklenic. Nad kaminom kmalu dosežemo še ozek preduh. Uženemo ga s potiskanjem nahrbtnika pred seboj. Nad kaminom se strmina unese. Vzpenjamo se čez krušljivo in zagruščeno pobočje. Do grape pod Prednjim oknom prečno proti levi ob pomoči varoval preplezamo še strmo steno. V grapi se daleč v poletje lahko zadrži sneg, kasneje je vzpon po grušču zelo naporen. Zadnje železje Kopiščarjeve poti nas skozi Prednje okno dostavi na prisojno stran. Nad oknom pot postane zahtevnejša. Varovala, ki nas pripeljejo na greben, nam pomagajo čez najstrmejša mesta, naprej proti vrhu pa so precej bolj skopo odmerjena. Nekateri roglje obidemo po južni strani, večinoma pa hodimo prav po grebenu. Pod vrhom se nam z desne priključiti pot čez južno pobočje.

Sestop: Sestopa po poti vzpona v lepih poletnih dneh, ko je obiskovalcev veliko, ne priporočam, ker je na marsikaterem mestu srečanje oteženo,

poveča pa se tudi nevarnost padajočega kamenja. Najlažje se je vrniti čez južno pobočje, kjer nas čaka krušljiva grapa, iz katere nato najprej sestopimo, potem pa prečimo travnato pobočje

do razpotja (levo Kranjska planina), kjer zavijemo desno do Gladkega roba in naprej do sedla med Sovno glavo in Prisojnikom, kjer zavijemo levo na Vršič. Najbolj "naviti" gorniki lahko

nadaljujejo po policah Jubilejne poti in se čez Škrbino in Kranjsko planino vrnejo na Vršič, naslednja možnost je sestop po grebenski poti.

Gorazd Gorišek

pod, levo pa je začetek Jubilejne poti, ki kmalu pokaže zobe. S pomočjo skob in jeklenic se skozi grapo povzpemo do grebenske škrbine. Nato pot za kratek čas postane lažja, vzpon do Zadnjega okna pa je zahtevnejši. Včasih se je vanj vstopilo skozi drobljivo grapo (varovala večkrat poškodovana), zato so z jeklenicami, skobami in klini na novo zavarovali obvoz desno od grape, ki je manj izpostavljen naravnim silam. Vstop v Zadnje okno (daleč v poletje zasnežena dvorana) je eden od vrhuncev ture, drugi pa je na izhodu. Začnemo z veličastnim prečenjem nad severnim ostenjem. Police Zadnjega Prisojnika so sprva široke, a za vsakim vogalom postajajo skromnejše. Nekateri prehodi so kljub pomoči varoval zelo zahtevni in izpostavljeni! Kasneje se police spet razširijo. S škrbine med Zadnjim Prisojnikom in Zvoniki lahko v primeru nenadnega poslabšanja vremena "pobegnemo" na Vršič, do konca Jubilejne poti pa nas čakata še prečenje pod "zahodnim Zvonikom" in vzpon objeklenicah do bližnje škrbine, od koder je do vrha le še kratek vzpon po lažjem svetu.

Sestop: Najhitreje bomo na Vršiču čez južna pobočja, kjer nas čaka krušljiva grapa, iz katere nato najprej sestopimo, potem pa prečimo travnato pobočje

do razpotja (levo Kranjska planina), kjer zavijemo desno do Gladkega roba in naprej do sedla med Sovno glavo in Prisojnikom, kjer zavijemo levo na

Vršič. Če želimo v enem dnevu spoznati obe Prisojnikovi "oči", sestopimo po grebenski poti mimo Prednjega okna.

Gorazd Gorišek

Hochalmspitze, 3360 m, z juga mimo koč Gießener

A Visoke Ture

Hochalmspitze je najvišji vrh v tej skupini na vzhodnem delu Visokih Tur in že iz daljave ga vidimo kot ošiljeno snežno špico. Goro z vseh strani obdajajo ledeniki oziroma celoletna

snežišča, preko katerih potekajo pristopi na vrh. Najbolj znan pristop v zimskem času poteka z vzhodne strani čez ledenik Hochalmkees, ki ga tako pozimi kot spomladi obišče

veliko število turnih smučarjev. Najbolj obiskan pristop na vrh v kopni sezoni poteka z juga mimo koč Gießener Hütte preko vzhodnega ali južnega grebena. Za vzpon potrebujemo ustrezno opremo in biti moramo dobro fizično in psihično pripravljene.

Zahtevnost: Tura je sorazmerno dolga, potrebna sta znanje uporabe cepina in derez ter varovanje za manj izkušene.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada, vrvi za varovanje, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 3360 m

Višina izhodišča: 1677 m

Višinska razlika: Pribl. 1700 m

Izhodišče: Parkirišče pri umetnem jezeru v dolini Gößgraben (v bližini je zbiralnik vode), 1677 m. Cesta pelje od parkirišča vse do koč Gießener Hütte, vendar promet po njej ni dovoljen. V dolino Gößgraben pridemo iz Slovenije skozi Karavanški

predor po avtocesti, ki jo zapustimo na izvozu za Gmünd. Tu zavijemo levo v dolino Maltatal, pri zaselku Pflüglhof zopet zavijemo levo v dolino Gößgraben in višje pripeljemo do umetnega jezera. WGS84: 46,98048, 13,335019.

Koča: Gießener Hütte, 2281 m, telefon 0043 676 943 91 42.

Časi: Parkirišče–Gießener Hütte 1.30 ure

Gießener Hütte–Hochalmspitze 3.30 ure

Sestop 3.30 ure

Skupaj 8–9 ur

Sezona: Poletni meseci.

Vodnika: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi Alp. PZS, 2005.

Zemljevida: Alpenvereinskarte Hochalmspitze - Ankogel, 1 : 25.000; Bad Hofgastein, Österreichische Karte 155, 1 : 25.000.

Vzpon: S parkirišča pri jezu nadaljujemo po makadamski cesti zložno proti koči. Lahko

Koča Gießener Hütte je glavno izhodišče za vzpon na Hochalmspitze. Foto: Bor Šumrada

Ankogel, 3250 m, od koč Hannoverhaus

A Visoke Ture

Vršni greben Ankogla Foto: Bor Šumrada

Ankogel je za razliko od višje sosedne Hochalmspitze pogosto obiskana gora. Razloga za to sta čudovit razgled ter predvsem hiter in sorazmerno lahek pristop, pri čemer nam je v pomoč bližnja žičnica na smučišču. Poleg zgornje postaje stoji koča Hannoverhaus, 2721 m, v kateri je možno prenočiti. Pozimi doživi Ankogel velik obisk, saj uporaba žičnice močno skrajša čas pristopa nanj, dolg turno-smučarski spust pa navadno poteka v dolino Anlaufthal in velja za enega najlepših turnih smukov na avstrijskem Koroškem.

Zahtevnost: Tura je zanimiva in ne pretežka, primerna tudi za manj izkušene, ki se šele spoznavajo z visokimi gorami. V pozni sezoni je pot večinoma kopna.

Oprema: Običajna gorniška oprema, v zgodnji sezoni tudi

cepin in dereze zaradi lažjega ledeniškega sveta.

Nadmorska višina: 3250 m

Višina izhodišča: 2630 m

Višinska razlika: Pribl. 650 m

Izhodišče: Spodnja postaja žičnice v dolini Seebachtal, pribl. 1200 m. Do sem se iz Slovenije pripeljemo skozi Karavanški predor po avtocesti do Spittala, od koder se zapeljemo po dolini reke Drave in kasneje reke Möll do mesteca Obervellach, kjer zavijemo desno ter sledimo cesti do Mallnitsa, tu zavijemo v desno stransko dolino Seebachtal do parkirišča pri spodnji postaji gondole. Če se vzpnemo z žičnico, pot začnemo pri zgornji postaji žičnice, sicer nas do tja pripelje markirana pot po smučišču in v njegovi bližini. WGS84: 47,014845, 13,186296. **Koča:** Hannoverhaus, 2721 m, telefon 0043 664 161 93 67. Koča je odprta od začetka marca pa vse konca oktobra

Hochalmspitze, 3360 m, z juga mimo koč Gießener

A Visoke Ture

ubiramo bližnjice preko travnatih pobočjih, alternativa pa je tudi vzpon s kolesom. Nad Gießener Hütte (oznaka) se vzpenjamo sprva po travnatih pobočjih, višje pa preidemo v ledeniški svet moren ter balvanov. Pot pelje naravnost strmo navzgor proti grebenu, kjer moramo nad ledenikom Trippkees preplezati krajšo skalno stopnjo. Do nje se povzpemo preko praviloma nerazpokanega ledenika, nato pa ob dobrih varovalih in po naravnih prehodih dosežemo grebensko škrbino. To mesto, obkroženo s strmimi grebenskimi stolpi, se imenuje Steinerne Mandln in od tu se nam odpre pogled na vzhodno ledeniško pobočje Hochalmspitze. Grebenu sledimo v smeri zahoda. Ves čas hodimo in plezamo po desni strani grebena, ponekod tudi po ledeniku, kjer je potrebna previdnost zaradi ledeniških razpok. Na sam vrh s križem

se povzpemo preko strmega skalnatega pobočja, od koder se nam odpre čudovit razgled na okoliške gore.

Sestop: Sestopimo po isti poti. Druga možnost je sestop po zahtevnem jugozahodnem grebenu Detmolder Grat na škrbino Winkel Scharte, 2862

m, ter nato prečno po južnih prodih do Gießener Hütte in do izhodišča.

Bor Šumrada

Ankogel, 3250 m, od koč Hannoverhaus

A Visoke Ture

ter ob lepih koncih tedna tudi pozimi.

Časi: Zgornja postaja žičnice–Hannoverhaus–Ankogel 2–3 ure

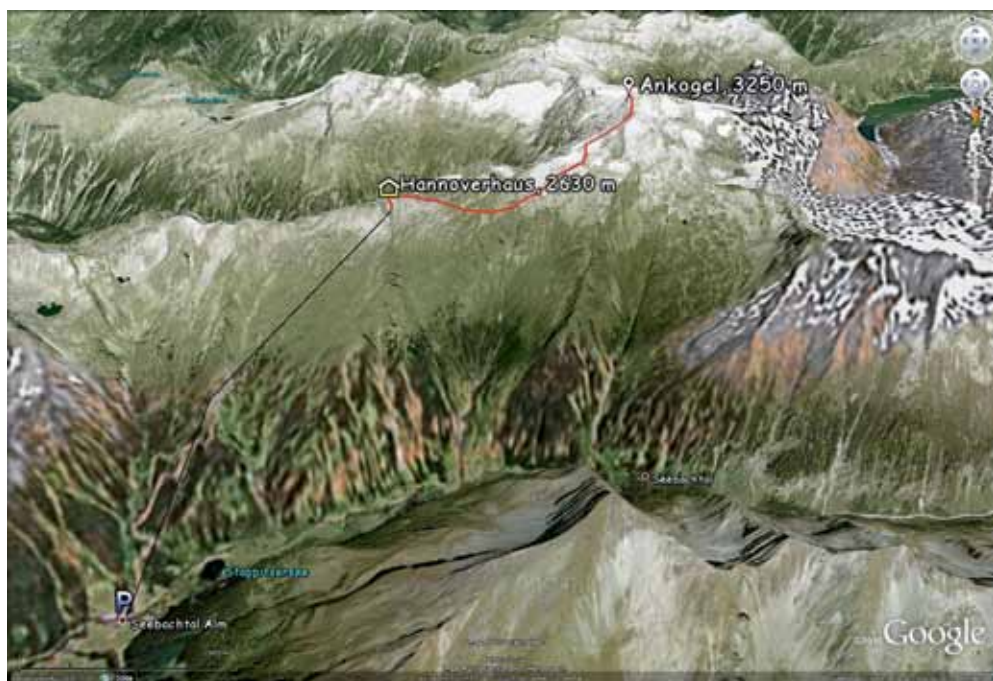
Sestop 2 uri

Skupaj 4–5 ur

Vodnika: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi Alp. PZS, 2005.

Zemljevida: Alpenvereinskarte Hochalmspitze - Ankogel, 1 : 25.000; Bad Hofgastein, Österreichische Karte 155, 1 : 25.000.

Vzpon: Od zgornje postaje žičnice nadaljujemo preko južnih pobočjih do bližnje koč Hannoverhaus. Od koč se spustimo po poti Goslarer Weg do višine 2583 metrov, kjer kmalu na križišču pod izginjajočim ledenikom Lassacher Kees prečimo levo navzgor na jugovzhodno pobočje. Prečimo skorajda izginuli ledenik (brez razpok), pot pa je večinoma dobro uhojena.

Povzpemo se na zahodni greben Ankogla. Po njem se brez večjih težav vzpemo na Mali/Klein Ankogel, 3090 m. Z njega se rahlo spustimo

severno v neizrazito škrbino, od koder se ves čas desno od grebena ter preko skalnatih skladov in po strmih vzhodnem pobočju vzpenjamo

na ne prav prostoren vrh s križem.

Sestop: Sestopimo po isti poti.

Bor Šumrada

Hafner, 3076 m, iz doline Maltatal

A Visoke Ture

Hafner je poleg Großer Sonnblicka v neposredni bližini najvzhodnejši tritisočak Alp. Iz doline ga težko vidimo, lepo pa ga vidimo s sosednje Hochalmspitze in nekoliko dlje

še z Ankogla. Pristop je poleti zelo dolg, saj se lahko po cesti, ki so jo zgradili zaradi jezua, pripeljemo zelo visoko. S tem precej zmanjšamo višinsko

razliko, ki jo moramo premagati. Kljub vsemu ima poletni vrh sorazmerno malo obiska, prav tako pa je tudi pozimi, ko se lahko iz doline Maltatal nanj povzpne s smučmi, vendar

je vršni greben smučarsko zelo zahteven.

Zahtevnost: Tehničnih težav na poti ni, potrebni sta previdnost na vršnem skalnem grebenu ter dobra fizična pripravljenost.

Oprema: Običajna gorniška oprema, v zgodnjih poletnih mesecih tudi cepin in dereze.

Nadmorska višina: 3076 m

Višina izhodišča: 1900 m

Višinska razlika: Pribl. 1200 m

Izhodišče: Parkirišče Kölnbrein pri velikem jezua Kölnbreinspeicher, pribl. 1900 m (pri Gmünder Hütte pobirajo cestnino za zgornji del ceste). V dolino Maltatal pridemo iz Slovenije skozi Karavanški predor po avtocesti, ki jo zapustimo na izvozu za Gmünd. Tu zavijemo levo v dolino in se zapeljemo do konca do parkirišča. WGS84: 47,079001, 13,345269.

Koča: Kattowitz Hütte, 2320 m, telefon 0043 664 914 80 21.

Navrhu Hafnerja Foto: Bor Šumrada

Säuleck, 3086 m, iz doline Dösener Tal

A Visoke Ture

Säuleck z vzpona po grebenu Detmoldergrat Foto: Irena Mušič Habjan

Säuleck velja za enega tehnično najlažje dostopnih tritisočakov v Visokih Turah in je primeren skoraj za vsakogar z dobro fizično pripravljenostjo. Proti severni, vzhodni in zahodni strani gora prepada s strmimi stenami in grebeni, po južnem pobočju poteka normalni pristop. Proti severovzhodu se vije dolg greben Detmolder Grat, po katerem poteka zahtevna zavarovana pot. Normalni pristop poteka z juga od kočice Arthur von Schmid Hütte, 2275 m, ki stoji zraven jezera Dösner See.

Zahtevnost: Tehničnih težav na poti ni, potrebna je dobra fizična pripravljenost, saj je pot dolga.

Oprema: Običajna gorniška oprema.

Nadmorska višina: 3086 m

Višina izhodišča: 1449 m

Višinska razlika: Pribl. 1650 m

Izhodišče: Parkirišče na koncu doline Dösener Tal, pribl. 1450

m. Iz Slovenije se peljemo skozi Karavanški predor po avtocesti do Spittala, od koder se zapeljemo po dolini reke Drave in kasneje reke Möll do mesteca Obervellach, kjer zavijemo desno ter sledimo cesti proti Mallnitzu. Še pred njim zavijemo desno v dolino Dösener Tal in se zapeljemo do parkirišča. WGS84: 46,97986, 13,207928.

Koča: Arthur von Schmid Hütte, 2275 m, telefon 0043 664 112 28 27.

Časi: Parkirišče–Arthur von Schmid Hütte 2–3 ure
Arthur von Schmid Hütte–Säuleck 2–3 ure
Sestop 3–4 ure
Skupaj 9–10 ur

Sezona: Kopna sezona v poletnih mesecih ter do zgodnje jeseni.

Vodnika: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi Alp. PZS, 2005.

Hafner, 3076 m, iz doline Maltatal

A Visoke Ture

Časi: Parkirišče Kölnbrein–Kattowitz Hütte 3 ure
Kattowitz Hütte–Hafner 2 uri
Sestop 3–4 ure
Skupaj 8–9 ur

Sezona: Kopna sezona v poletnih mesecih.

Vodnika: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi Alp. PZS, 2005.

Zemljevida: Alpenvereinskarte Hochalmspitze - Ankogel, 1 : 25.000; Bad Hofgastein, Österreichische Karte 155, 1 : 25.000.

Vzpon: S parkirišča sledimo markirani poti preko travnatega in zaraščenega sveta, prepredega s potočki, ki se stekajo z zahodne strani Hafnerja. Pot je kar dolga, saj preči pobočja in krnice ter nato doseže jugozahodni greben Hafnerja. Od tu nadaljujemo s prečenjem in kmalu dosežemo Kattowitz Hütte, 2320 m. Do sem lahko pridemo tudi bolj neposredno iz doline (od Gmünder Hütte,

1185 m). Od kočice sledimo poti v severni smeri ter se nato rahlo proti levi vzpnemo na skalnati jugozahodni greben. Greben je ponekod krušljiv,

vendar nam pot čez vršno skrotje olajšajo visoki skalnati možici. V zgodnji sezoni je na grebenu še sneg, tako da je takrat potrebna večja

previdnost z obvezno uporabo cepina in derez.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Säuleck, 3086 m, iz doline Dösener Tal

A Visoke Ture

Zemljevida: Alpenvereinskarte Hochalmspitze - Ankogel, 1 : 25.000; Bad Hofgastein, Österreichische Karte 155, 1 : 25.000.

Vzpon: Od parkirišča nas čaka dolga pot po dolini Dösener Tal. Sledimo poti številka 510, ki se sprva zmerno vzpenja preko številnih planin, nato pa v okljukih vse bolj strmo preko več uravnav vse do kočice Arthur von Schmid Hütte. V koči lahko prenočimo ter vzpon razdelimo v dvodnevno turo in obiščemo še katerega od bližnjih vrhov. Od kočice se pot proti vrhu Säulecka nadaljuje v severni smeri sprva po travnatem pobočju, nato pa višje preide v skalnat in zagruščen svet. Pod jugozahodno steno Säulecka prečimo pobočje proti njegovemu jugovzhodnemu grebenu. Prispemo v manjšo krnico, kjer zagledamo vršno pobočje. Po

zagruščenem svetu se še slabih 300 višinskih metrov vzpenjamo vse do prostornega vrha.

Vmes se proti desni, malo pod vrhom, odcepi pot za Detmolder Grat.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Nad ledeniki in oblaki: Hochalmspitze – "kraljica Visokih Tur" Foto: Bor Šumrada

Najvzhodnejši velikani Visokih Tur

Ankogel in Hochalmspitze

Besedilo: Bor Šumrada

Gore Visokih Tur so nanizane v dolgi verigi od zahoda proti vzhodu Avstrije in so z vrhov Julijskih Alp in Karavank zelo lepo vidne. Celoten greben Visokih Tur je dolg preko sto kilometrov in je omejen na severu z dolino reke Salzach, na jugu pa z dolino reke Drave. Na zahodnem delu se Visoke Ture pri zadnjih vrhovih navezujejo na Zillertalske Alpe, na vzhodnem delu pa pri prelazu Katschberg mejijo na Nizke Ture. Najvišji vrh Visokih Tur in hkrati tudi najvišji vrh Avstrije je Großglockner, 3793 m. Tritisočaki Visokih Tur so po celotni skupini razdeljeni v več manjših gorskih skupin. V tokratni reportaži predstavljamo najvzhodnejšo skupino Visokih Tur, gore v bližini Ankogla in Hochalmspitze. Skupina se razteza na približno 1350 kvadratnih kilometrih in zajema območje od Mallnitsa na zahodu do Gmünda na vzhodu in od doline reke Salzach na severu ter do Spittala na jugu. Glavni izhodišči za izlete v tej skupini sta dolina reke Malte in dolina z mestecem Mallnitz. Poleg hribolazenja in smučanja ponuja okolica skupine Ankogla še več razlogov za obisk; od zgodovinskih in kulturnih znamenitosti do različnih športov, kot so kolesarjenje, vožnja s kajakom, soteskanje ...

Maltatal

Dolina Maltatal, ki poteka severozahodno od mesta Gmünd, meji na skupino Ankogla z njegove vzhodne strani. Gmünd je slikovito srednjeveško mesto na vhodu v dolino. Dolina Maltatal se od Gmünda postopoma dviguje po skoraj dvajset kilometrov dolgi cesti vse do velikega jezera ter akumulacijskega jezera na višini približno 2000 metrov, kjer je tudi veliko parkirišče in hkrati izhodišče za nekatere vrhove. Gozdna meja sega do 2000 metrov, lepa dolina pa je znana predvsem po številnih slapovih, zlasti pozimi so zelo privlačni za lepo število lednih plezalcev. Poleti doživljajo obisk tudi veliki balvani, ki so posejani po celotni dolini. Dolina je izhodišče za mnoge vrhove, med drugim tudi za najvišjega v skupini, Hochalmspitze.

Mallnitz

Mesto, ki leži na stičišču treh visokogorskih dolin Tauerntal, Seebachtal in doline potoka Mallnitzbach, se po vsej verjetnosti ne bi razvilo tako, kot se je, če na koncu 19. stoletja ne bi odigralo pomembne strateške vloge pri gradnji Turske železnice, ki je povezala Salzburg z Beljakom. Sama gradnja celotne proge je bila velikanski zalogaj, saj so morali premagati veliko višinsko razliko na kratki razdalji. Mallnitz ima tudi večjo železniško postajo, z mestom Böckstein na severni strani Gamskarl Spitze, 2833 m, ga povezuje dvanajst-kilometrski železniški predor, ki ga pozimi izkoriščajo tudi turni smučarji, ki smučajo z Ankogla. Mallnitz, prav tako kot dolina Maltatal, služi kot izhodišče za nekatere pomembnejše vrhove v tem območju. Ankogel ima precej smučišč, poznana in tudi zelo obiskana je žičnica, ki v dveh etapah premaga 1300 metrov višinske razlike. Iz doline se lahko povzpemo na Hochalmspitze, vendar je to izhodišče manj priljubljeno. Več obiska je deležen sosednji Säuleck, 3076 m, ki je zaradi tehnično nezahtevnega pristopa eden izmed lažjih tritisočakov.

Narodni park Visoke Ture

Skorajda celoten del Visokih Tur je zaščiten kot narodni park, o čemer nas opozarjajo table na terenu. V Visokih Turah je mnogo markiranih poti, za katere skrbijo sekcije avstrijskega (ÖAV) in nemškega (DAV) planinskega združenja, ponekod pa še nekatere druge sekcije. Zato ni odveč dodati, da se je potrebno v parku primerno obnašati, počistiti za seboj ter pustiti naravo za sabo takšno, kakršna je. Ker je turizem v Visokih Turah zelo popularen, je v dolinah mogoče dobiti praktično vse potrebne informacije v informacijskih pisarnah, prav tako pa je možno povsod najti prenočišča vseh vrst. Koče so večinoma dobro oskrbovane ter nudijo prijazno in prijetno zavetišče.

Pomembnejši vrhovi

Ko se z domačih vrhov Julijskih Alp ali Karavank ob lepem dnevu ozremo proti severu, na obzorju zagledamo visoko ojstrico, ki po višini odstopa od ostalih. To je Hochalmspitze, 3360 m, najvišji vrh v tej skupini. Nanj se je prvi povzpel znani osvajalec dolomitskih vrhov Paul Grohmann leta 1859. Vršna piramida

Mogočni Ankogel z vzhodne strani

Foto: Bor Šumrada

se razprostira nad štirimi ledeniki, ki jo obkrožajo z vseh strani. Na severu razpokani Grosselendkees, na vzhodni strani največji Hochalmkees, na zahodu Winklkees in na jugu vedno manjši Trippkees. Ledenike razmejujejo štirje večji grebeni, po

jugovzhodnem poteka normalni pristop na vrh mimo dveh skalnih stolpov Steinerne Mandln, 3158 m. Poznan je tudi jugozahodni greben Detmolder Grat, ki poteka med Hochalm Spitze na severu in Säuleckom na jugozahodu.

Naslednji pomembni vrh v tem območju je Ankogel, 3250 m. Velja za prvi osvojeni ledeniški tritisočak

INFORMACIJE

Dostop: V dolino Maltatal najhitreje pridemo skozi karavanški predor po avtocesti mimo Beljaka in Spittala do odcepa za Gmünd in Maltatal. Cesta je nato speljana po vsej dolini. Za Mallnitz sledimo avtocesti do Spittala, od koder se zapeljemo po dolini reke Drave in kasneje reke Möll do mesteca Obervellach, kjer zavijemo desno ter sledimo cesti do izhodišča.

Planinske kočje in bivaki: Gießener Hütte, 2281 m, telefon 0043 676 943 91 42; Villacher Hütte, 2194 m, telefon 0043 424 228 95 84; Hannoverhaus, 2721 m, telefon 0043 664 161 93 67; Kattowitz Hütte, 2320 m, telefon 0043 664 914 80 21; Arthur von Schmid Hütte, 2275 m, telefon 0043 664 112 28 27.

Vodniki: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006. Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi Alp. PZS, 2005. Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, 2011.

Zemljevida: Alpenvereinskarte Hochalm Spitze - Ankogel, 1 : 25.000; Bad Hofgastein, Österreichische Karte 155, 1 : 25.000.

v Alpah, saj so se nanj povzpeli že daljnega 1762. leta. Dviguje se nad tremi dolinami, in sicer na južni strani nad dolino Seebachtal, severozahodno nad samotno dolino Anlauftal in na severovzhodni strani nad dolino Großelendtal, ki je zgornji del doline Maltatal nad jezerom Kölnbreinspeicher. Ankogel obkroža nekaj manjših ledenikov. Vrh je precej obiskan zaradi bližine žičnice, ki nas popelje visoko v bližino koč Hannoverhaus, 2720 m, od koder poteka normalni pristop na vrh. Vsekakor pa vzpona nanj ne smemo podcenjevati, saj je v zadnjem delu gora strma in je

potreben zanesljiv korak, dodaten pomemben dejavnik pa je tudi vpliv višine.

Pogosto obiskan je tudi omenjeni Säuleck, 3086 m, ki se z grebenom Detmolder Grat na severu dotika Hochalmspitze, normalni pristop nanj pa poteka iz doline Dössener Tal mimo koč Arthur von Schmid Hütte, 2275 m. Precej manj obiskan je Hafner, 3076 m, na severovzhodu nad dolino Maltatal, predvsem zaradi dolžine in odmaknjenosti. Izhodišče nanj je parkirišče pri jezu na koncu doline, pot nanj pa nam olajša koča Kattowitz Hütte, 2315 m, ki leži v krnici pod vršno kupolo.

Turno smučanje

Poleg poletnih vzponov na visoke vrhove Hochalmspitze, Ankogel in

ostalih gora v skupini je pozimi in spomladi zelo priljubljeno turno smučanje, če razmere to omogočajo. V zimskih mesecih so priljubljeni predvsem nižje ležeči vrhovi ter planine, sama konfiguracija terena pa ob dobri in debeli snežni podlagi nudi nešteto uživaških turnih in alpinističnih smukov. Najvišji v skupini, Hochalmspitze, je deležen največ obiska v pomladnih mesecih s pristopom na severovzhodu preko ledenika Hochalmkees. V dobrih spomladanskih razmerah v marcu ali v začetku aprila se tukaj ponuja dolgih, skoraj 2200 višinskih metrov smuke, za kar moramo biti fizično dobro pripravljene, saj je potrebno enako višinsko razliko opraviti seveda tudi v vzponu. Turo si lahko razdelimo v dvodnevni

Hochalmspitze z vzpona na Hafner

Foto: Jurij Senegačnik

vzpon s spanjem v koči Villacher Hütte, 2194 m. Če se nam bo ob njegovem obisku zgodilo, kar je zelo verjetno, da bomo uživali povsem v samoti, pa bo vsekakor drugače, če se odpravimo na turno smučanje po pobočjih Ankogla. Razlogi so bližina smučišča in kratek dostop ter predvsem možnost spusta po dolini Anlauf z vrha Malega Ankogla, 3097 m, ki velja za enega najlepših spustov v Visokih Turah. Ob dobrih razmerah se lahko nadejamo svežega pršiča od vrha pa vse do železniške postaje v Böcksteinu, od koder se z vlakom zapeljemo nazaj v Mallnitz. Zaradi bližnjega smučišča nam na koncu dneva nanese dobrih 2000 višinskih metrov spusta za samo 600 višinskih metrov vzpona. Razlog za pogost obisk je jasen. ●

Na vzhodnem grebenu Hochalm Spitze, po katerem poteka običajni pristop. Foto: Irena Mušič Habjan

Säuleck z grebena Detmolder Grat Foto: Bor Šumrada

Hafner s poti do kočice Kattowitz Hütte Foto: Bor Šumrada

Pohodniška Jordanija

Čar barvitih osamelcev

Besedilo: Olga Kolenc

So poti, ki se usidrajo v našo zavest in nam zapustijo sled. Stala sem na razgledišču nad Petro in brez besed zrla tja čez, v svet nadrealizma. Obsežen skalni masiv pod nami se mi je zazdel kot pregneten plastelin, zamolklih, sivo-rjavih odtenkov. Opoldansko sonce je grelo, nad dolino se je kot tančica dvigal prah. Prevzeli so me nenavadni, malce abstraktni občutki.

Naravni rezervat Mujib in mistična Dana

Prvi del naše poti se je začel v glavnem mestu Jordanije, Amanu. Nadaljevali smo proti znamenitemu, pravadnemu mestu Jarash. Od križarskega gradu Ajloun, ki se dviga nad dolino reke Jordan, smo zavili na jug, proti Mrtvemu morju ali Morju soli, Morju smrti ...

Pot nas je vodila proti najnižje ležečemu naravnemu rezervatu Mujib blizu vzhodne obale Mrtvega morja. Pravijo mu tudi Vzhodni Grand Canyon. Naša prava pot se je tu šele začela. Ta skoraj nezemeljska pokrajina, ki povezuje Mrtvo morje s Kraljevo cesto, nas je presenečala s kanjoni, bazeni in slapovi. Stalni pretok vode

daje življenjske pogoje čudoviti in pestri biotski raznovrstnosti, tudi endemičnih vrst rastlin in živali. V tem tipičnem habitatu živi eden izmed najlepših gorskih kozorogov, nubijski kozorog (*Capra ibex nubiana*), ki je bil zaradi prelova že tik pred izumrtjem.

Prispeli smo do oznake Mujib Nature Reserve. Izposodili smo si rešilne jopiče in se po urejenem dostopu spustili v prvi veliki kanjon. Na precej širokem in dokaj položnem prodnatem dnu je bila voda razmeroma nizka. Po prijetnem uvodnem čofotanju so se stene kanjona vse bolj ožile, gladina v strugi pa dvigala. Kmalu so sledile prve kamnite zapore, kjer smo se znašli sredi brzic. Voda je bila v začetku oktobra prijetno topla, pravi osvežilni balzam po "napornem" Mrtvem morju.

Pogled na del naravnega parka Dana

Foto: Olga Kolenc

Kanjon se je v zgornjem delu mestoma skoraj zaprl, visoko nad nami je bila zagozdena velika okrogla skala. Prebili smo se pod 18 metrov visok slap, ki pada čez skalni previs in se peni čez kamnite pregrade. Vodna simfonija v akustičnem ostenju še pridobiva svojo subtilno moč. Tu se pot za večino konča, zgornji del je dosegljiv le alpinistom.

Sledila je dolga vožnja v naravni park Dana. Nastanili smo se v že skoraj povsem porušeni istoimenski vasici, kamor se počasi znova vrača življenje. Hitro smo ga našli med razvalinami stare naselbine, katere korenine segajo do 4000 let pred našim štetjem. Jutro nam je odstrlo veličasten razgled na naravni park, velik preko 300 kvadratnih kilometrov, kjer lahko izbiramo krajše in daljše poti. Arheološki dokazi pričajo o vsestransko zelo zanimivem področju, ki je sestavljeno iz verige dolin in gora. Tu se prepletajo kar štiri vegetacijske cone, v katerih so našli že okoli 700 različnih, tudi redkih rastlinskih vrst, skoraj 200 vrst ptic in 38 vrst sesalcev. Ko sneg pobeli vrhove gora, se volkovi in hijene spuščajo vse do redkih naselbin.

Petra – severni pristop

Namesto turističnega pristopa v Petro, skozi kanjon Bab es-Siq, smo izbrali nadvse zanimivo in malo poznano, nepozabno severno pot z izhodiščem ob Mali Petri, ki nas do turistične in arheološke znamenitosti v dolini Wadi Musa pripelje s povsem nasprotnega konca. Pozabljeno Petro,

ki je zapuščina ljudstva Nabatejcev, v njej pa se prepletajo vplivi različnih kultur, od egipčanske, grške, rimske do mezopotamske, je po več kot tisoč letih, v katerih je bila izgubljena, leta 1812 ponovno odkril švicarski raziskovalec Burckhardt, od leta 1985 pa je kot kulturna dediščina pod okriljem UNESCO. V rdeče skale vklesano mistično mesto je danes eno izmed sedmih svetovnih čudes.

Zgodaj zjutraj smo se zapeljali do vstopa v Malo Petro. Vetrovi so pihali preko ravnin in dvigali prah, hladu navkljub se nam je obetal še en vroč oktobrski dan. Lokalni vodnik Gassab nas je preko puščavske ravnice usmeril levo navzgor, v samo osrčje barvitih gora. Vzhajajoče sonce je ožarilo nenavaden gorski masiv, ki je v kontrastu svetlob in senc pridobil novo razsežnost. Razgledi so postajali z vsakim višinskim metrom veličastnejši, pot vse strmejša. Po zaslugi starih nabatejskih stopnic smo se kmalu znašli v zavetju senčnih skal. Ob idilični stezi je raslo nekaj trdoživih iglavcev, ki so barvni paleti v skalah pridali kontrast. Ta se zvrsti od rumenih, rožnatih, rdečih, vijoličastih pa vse do rjavih odtenkov. Srečanje s tropom divjih koz je bilo dober znak, da je področje prvinsko. Koza vodnica je samozavestno ležala sredi steze. Počasi se je dvignila in se spoštljivo umaknila nekaj metrov nižje. Razgledi so bili presunljivi, razčlenjeni prepadni teren v zgornjem delu je deloval povsem neprehoden. Gregor nam je z roko pokazal, kam moramo. Visoko nad prepadi je izstopal skalni rob, kjer je stala majhna človeška postava. Obšli smo nekaj senčnih grap in se po sistemu naravnih polic

Občutek v kanjonu je bil vse veličastnejši; voda je hrumela, se penila, preglašala klice navdušenja. Mokre skale so bile še barvitejše, zvrstila se je pisana paleta barv, od vijolične, rumene, oranžne do zelene. Temno je bilo, od časa do časa sem se ozrla navzgor, kjer sem s pogledom ujela košček nebesne modrine. S pomočjo lokalnega vodnika in našega Gregorja smo preplezali nekaj najtežjih skalnih zapor in se tako izognili nevarnemu toku. Soteske, ki so še povsem naravne, na srečo še niso posilili z varovali, ki bi privabljal množični turizem.

Petra – rob soteske, pod nami se skrivajo vrata Zakladnice. Foto: Olga Kolenc

polkrožno povzpeli visoko do razgledišča. Tu zgoraj, kjer ni bilo sledu o ljudeh, je zadišalo po kavi in dimu. Ogenj med kamni je prasketal, star možak nas je že čakal s kavo in čajem.

Pogled nam je segel preko visokih barvitih gora do dolin Wadi Musa, Wadi Araba. Vodnik nas je strnil v gručo in na njegov znak smo, po lastni izbiri, upajoč na božjo pomoč, zavpili: "Alah!" Glas je v trenutku obkrožil goro in se s presunljivim odmevom ponovno vrnil do nas, nato pa poniknil v vesolju.

Sledilo je še nekaj skalnih polic in že smo izstopili na sončen, razgleden plato. Znašli smo se pod pročeljem, ki je tradicionalno poznano kot samostan Al Deir. Sledil je spust skozi Wadi Al Deir, kjer smo se sredi nešteti skalnih stopnic in stojnic s spominki pomešali med turiste. Na oslovskih hrbtih potujejo tudi tisti, ki vzpona ne zmorejo sami.

Čez Jebel Umm Al' Amr do zakladnice

"In kje so sedaj tista slovita vrata nabatejske zakladnice?" smo spraševali v en glas, ko smo mimo kamnitih pročelij templjev, grobov in votlin sestopili v Petro. Gregor se je le skrivnostno smehljajal in pojasnil, da jih bomo že

videli, ko bo pravi čas. Sonce je zlezlo visoko v zenit, iskali smo vodo, hrano in senco.

Pot nas je vodila do Kolonadne ulice, kjer so nekoč stale hiše in templji, pa tudi najmogočnejša stavba v mestnem središču in ena največjih v Petri – Veliki tempelj, katerega površina je zavzemala kar 7000 kvadratnih metrov. Najlepše ohranjen spomenik je ogromno gledališče, ki so ga v živo skalo sicer vklesali že Nabatejci, Rimljani pa so ga prilagajali svojim potrebam. V Velikem ali Južnem templju, ki so ga Nabatejci zgradili konec prvega stoletja pred našim štetjem, in v Kasr al-Bint al-Farounu (Palači faraonove hčere) je poleg legend še veliko nedorečenih skrivnosti.

Mogočna pročelja grobov na drugi strani doline so nam porajala isto vprašanje: "Se tukaj skrivajo vrata zakladnice?" Nič ne bo, popoldanski vročini navkljub bo znova treba v hribe. Ob zvestem sledenju Gassabu in Jibuttiju (velikemu zelenemu žabcu, ki ga poznajo že vsi otroci v Petri) smo se ob grobovih povzpeli na Jebel Umm Al' Amr. Naravnim prehodom sledi nekaj strmih stopnic, vklesanih v skalo. Wadi Musa pod nami je kmalu znova kot na dlani. Po uri strmega vzpona smo dosegli zgornjo ploščad,

kraj žrtvovanja. Sledil je krajši spust do drugega roba soteske. Gassab je stopil na njen skrajni rob in nam predlagal, da mu zakritih oči eden po eden sledimo. Zajeli so nas prijetno vznemirjenje, smeh in nazadnje vzdihni ...

Globoko pod sabo smo v barviti senčni soteski končno uzrli vrata zakladnice! Po polkrožnem sestopu v sotesko Siq smo stali pred zakladnico El Kazneh, kjer naj bi faraon skrnil svoj zaklad. Nad njo kipijo v nebo čudovite barvite stene soteske, ki je nastala s tektonskimi premiki. Ob pogledu na v skalo vklesano pročelje rdečih, rumenih in oranžnih barv nihče ni ravnodušen. Postavil naj bi jo nabatejski kralj Aretas III., pomagali pa naj bi mu celo arhitekti iz središč helenistične kulture v Sredozemlju.

Sledil je polkrožen, malo manj strm sestop do zakladnice, nato pa povratek skozi kanjon Bab es-Siq po običajni turistični poti.

Burdah Rock Bridge – Wadi Rum

Kraljeva cesta nas je vodila na jug, do puščave Wadi Rum, znane tudi kot

Wadi Rum – naravi most Burdah Rock Bridge

Foto: Olga Kolenc

Barviti osamelci v puščavi Wadi Rum

Foto: Olga Kolenc

nekaj pritličnih grmičkov, s pomladjo pa se pojavi mnogo redkih in endemičnih rastlinskih vrst. Bogata je tudi favna; v Wadi Rumu živi okoli 120 vrst ptic, peščena mačka, sivi volk in lisica.

Pot nas je z vzponi in spusti vodila preko puščavskih ravnin do Jebel Umm Fruth Rock Bridgea, enega od mnogih naravnih mostov v Wadi Rumu. Čas ni bil pomemben, sledili smo le poti sonca. Naše stopinje so se tiho pogrezale v pesek; bili smo le še drobne pike, izgubljene sredi barvitih prostranstev. V senčnem zavetju skal so sledili krajši postanki. Mistična podoba krajine je v zahajajočem soncu vse bolj žarela. Razum vsaj meni ni več deloval, bila so še samo čustva. Z nočjo smo prispeli do skalne kotanje pod Jebel Burdahom, kjer smo prenočili pod zvezdnatim nebom.

Po zajtrku smo se povzpeli do naravnega mostu Burdah Rock Bridge na gori Jebel Burdah. Pot v skalovju išče naravne prehode, je pa tudi nekaj prostega plezanja. Struktura na videz gladkih kamnitih balvanov nudi dokaj stabilen korak. Skozi skalni predah

smo končno prispeli pod most, razgledi pod nami so bili veličastni. Čez zadnji, najbolj izpostavljeni skalni obok sta nam z vrhvo pomagala naša vodnika. V tabor smo sestopili po poti pristopa, kjer nas je že čakalo zaslužno kosilo.

Popoldne so nas z džipi zapeljali do Anfaishiyye – prazgodovinskih in-skripcij. Znova smo vzeli pot pod noge vse do velike rdeče sipine, Grand Red Dune. Ob pogledu na zaobljeno goro peska, ki se je dvigala nad nami, mi je skoraj zastalo srce. Dobršen del vzpona nanjo je bil preko razbitega skalovja, vršni del pa je bil zaradi pogrezajočega se peska kar naporen.

Sledila sta hoja s spusti in vzponi ter še zadnji sončni zahod. Čarobni večer nam je popestrila še beduinska večerja, spečena globoko pod peskom na prav poseben način. Velik šotor, pod katerim smo prenočevali, se mi je po vsem doživetem zazdel kot majhen hotel.

Tako se je zaključila še ena nenavadna puščavska avantura. Svet nadrealističnih barvnih osamelcev je hkrati realen svet, ki ga je vredno videti in doživeti. V nas zapušča sledi, zaposluje nam misli. Naše domače doline se nam zazdijo še bolj zelene, gore še bolj bele ... ●

Valley of the Moon (Dolina Lune). Danes je pomemben turistični cilj, ki Beduinom v Jordaniji prinaša dohodek. Bogata ponudba različnih safarijev in pohodništva s plezanjem privablja vse več tujih turistov. Mlad šofer, ki je bil videti še skoraj otrok, nas je s terencem zapeljal do njenega začetka.

Lokalni vodič Suliman mlajši nas je najprej peljal v kanjon Khazali. Vstopili smo v svet nadrealizma, v svet nenavadnih skalnih formacij. Granitni sklopi in peščeni klifi, ki se dvigajo nad obsežnimi puščavskimi dolinami, sestavljajo ta edinstveni kraj na planetu. Nad nami se je dvigal 1734 metrov visoki Jebel Rum, najvišji vrh v osrednjem Rumu, ki predstavlja sedem stebrov modrosti, in drugi najvišji vrh v Jordaniji – najvišji je 1840 metrov visoki Jebel Um Adaami na meji s Savdsko Arabijo.

Oktobru navkljub vročina še ni popustila. Hladni vetrovi, ki pihajo iz osrednje Azije, pozimi povsem ohladijo peklensko pregreto puščavo. V morju oranžno rjavega peska raste le

Kameninski skladi v Petri – razgled s poti skozi Wadi Al Deir Foto: Olga Kolenc

Mucek

Zgodba o pridruženem članu

Besedilo: Špela Trunk

Oktober je bil. Gore je že pobelil prvi sneg, po dolinah pa so oranžno žarele bukve. Trije prijatelji smo se namenili lep vikend preživeti v pohajkovanju po Julijcih. Nismo bili prav zgodnji, ko smo neke sobote dopoldan parkirali pod Aljaževim domom. To je bilo tiste dni še mogoče. Gneče, kakršne smo vajeni dandanašnji, tudi ni bilo. Bili smo sami. Običajne priprave ob avtu je zmotil mlad črno-bel muc. Motovilil se je med nogami in seveda požel pozornost ženskega dela ekipe, nato pa nas je vztrajno opazoval pri našem pakiranju. Ko smo bili končno ovešeni s težkimi nahrbtniki, smo se poslovili od njega in jo mahnili proti Luknji. Po nekaj minutah hoje sem se ozrla in ga zagledala. Drobil je nekaj deset metrov za nami. Nismo se pretirano ukvarjali z njim. Prepričani smo bili, da bo, če ne prej, pri spomeniku zagotovo obrnil in se vrnil v toplo zavetje doma.

Mali vztrajnež se ne da

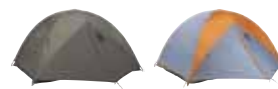
Pa smo se zmotili. Muc se ni obrnil ne pri spomeniku in ne, ko se je pot začela vzpenjati ob Triglavski Bistrici proti Luknji. Malo nas je zaskrbelo. Začeli smo ga poditi nazaj, a tole je bil trmast muc, zelo trmast. "Če ne prej, bo obrnil, ko pridemo do snega," smo pametovali. Ampak mačkon (naj mi ne zameri, če je bil/a mačka; tega nismo preverili) nas je postavil na laž. Sprva snega ni bilo veliko, hodil je tesno za nami. Nekaj sto metrov pod Luknjo pa je količina snega začela hitro naraščati. Vdiralo se nam je do kolen in muc je postajal utrujen, a vrnil se ni. Razvil je posebno tehniko napredovanja, skakal je iz stopinje v stopinjo in ob tem žalostno mijavkal. Namenoma smo ga namreč pustili nekoliko dlje za seboj. Menili smo, da ga bo to morda pripravilo do vrnitve. Napaka, spet. Tako je ta naš mačkon "pritišal" do Luknje. "Kaj pa bomo sedaj?" smo se spraševali. Pogled na južno stran proti Trenti je sicer kazal kopna pobočja, a kljub temu bi nam bilo ljubše, če bi muc zaključil turo v Aljaževem domu. Rešitev je prihajala iz doline. Dva pohodnika sta se bližala Luknji in hitro smo si bili enotni.

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

 FREE GEARLOFT &
FOOTPRINT

LIMELIGHT 3P

Šotor Limelight se drži pravila "keep it simple", njegova enostavna postavitve in minimalna teža sta zagotovilo za kempiranje s stilom. Vrata v obliki črke D za nemoteno vstopanje, barvno označene palice in priponke ter prostoren stranski predprostor so samo nekatere značilnosti, ki odlikujejo ta vsestranski šotor in zagotavljajo, da boste vedno varni pred vsakim vremenom.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura šport, Gregorciova cesta 19, Ilirska Bistrica

ACTIONMAMA, Parmova 51, Ljubljana

Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica

Svet športa, Titova 16, Jesenice

Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

Njima bomo "predali" muca, prosili ju bomo, naj ga odpeljeta nazaj v Vrata. Naši načrti so se razblinili, ko smo v njuni družbi zagledali velikega nemškega ovčarja. Ni bilo druge, treba je bilo naprej, proti Doliču. Muc se nam je zdel utrujen od zadnjega dela poti, zato smo ga stlačili v Primožev nahrbtnik, tako da je iz njega gledala le glava. Zdržal je kakšnih pet minut, potem se je odmotal in skočil na prostost. Ves čas je capljaj približno petdeset metrov za nami, vse dokler ga ni kamenjal trop kozorogov. To ga je prepričalo, da je morda pametneje biti kje v naši bližini. Ko se je mularjera začela vzpenjati proti Doliču, smo naleteli na snežne zamete, sonce se je skrilo in veter je bril kot za stavo. Muc je pod prisilo zopet romal v nahrbtnik, bili smo namreč prepočasni. Tokrat je ugotovil, da se mu v nahrbtniku godi precej bolje kakor zunaj. Zaprl je oči in zadremuckal.

Skupno bivakiranje

Zbudil se je, ko smo odprli vrata bivaka na Doliču. Razkomotili smo se in iz nahrbtnikov privlekli raznorazne dobrote. Seveda je bil tudi muc, prav tako kakor mi, lačen. Pobrskali smo po svojih zalogah in našli zanj primerno večerjo, konzervo rib. Hoja je naredila svoje in muc je "pomljskal" svojo večerjo in zaspal. Ponoči nas je zbudilo mijavkanje v spodnjih prostorih bivaka. Nekdo se je moral žrtvovati, zlesti iz tople spalke in spustiti muca, da opravi potrebo. Jutro je prišlo hitro. Bili smo polni novih moči in tudi muc je pridno stopical po poti proti Hribaricam. Še skupinska "fotka", nato pa spust na Prehodavce. Tam sta oskrbnika ravno zapirala kočo. Ker pa smo bili nedvomno nenavadna družčina, smo kljub temu dobili nekaj za pod zob. Muc je zadovoljno zmazal pašteto, mi pa juho.

Po kratkem počitku smo jo mahnilo naprej. Pot po dolini Sedmerih jezer je bila kopna, jesensko sonce je prijetno grelo, skale so bile tople in to je našega muca očitno prepričalo, da je hoje za tisti dan dovolj. Zleknil se je na eno od skal in zadremal. Kmalu nam je bilo jasno, da ne gre le za mačjo lenobo. Naš muc je imel prebavne motnje, kako ne, ko pa je prejšnji večer jedel "tuno mexicana". Bil je brez volje, utrujen in nobeno prepričevanje, nobene prošnje niso zalegle. Še danes ga vidim na tisti skali. Le kaj si je mislil? No, mi smo vedeli,

kaj hočemo, in to je, da bi še tistega dne prišli v Staro Fužino in naprej v Ribčev Laz, kjer naj bi praznovali rojstni dan enega od prijateljev. Tako je muc spet pristal v nahrbtniku in ker je nekajkrat svojeglavo zapustil ta udoben prostor, smo ga nazadnje (naj nam borci za pravice živali odpustijo) zategnili čez glavo. Nekaj časa je nahrbtnik poskakoval sem in tja, nazadnje pa je obmiroval. Vedeli smo, muc spi. In spal je dolgo, vso pot po dolini in čez vse planine. Zbudil se je, če me spomin ne vara, šele pozno popoldan na Vogarju. In da dogodivščine ne bi bile prehitro končane, ga je tam eden izmed štirinožnih človekovih prijateljev pognal skoraj na vrh smreke. Primož je bil požrtvovalen, splezal je na smreko in ga rešil.

Neverjetni mačkon

Trda tema je že bila, ko smo stopili na cesto v Stari Fužini. Čakala nas je še hoja po cesti do Ribčevega Laza. Tam smo mačkona spustili na prostost, a to hitro obžalovali, saj se je zdelo, kakor da so se na "pritepenca" spravili prav vsi bohinjki mački. Zaradi njegove varnosti smo ga zaprli v katrcico. Tam je ob vseh salamah in narezkih mirno užival zasluženi spanec. Zjutraj sta ga Primož in Luka s to isto katrcico odpeljala nazaj v Vrata. Nič ni rekel, predvidevam pa, da je bil vesel, da se je rešil bohinjkih nasilnežev. Pa tudi hoje po hribih, smo menili, je imel verjetno za nekaj časa dovolj.

Mine teden, tura je še vedno živa v naših mislih. Ta vikend sem doma. Mama in oče sta šla v hribe. Zazvoni telefon. Kliče mama s Kredarice. Preseneti me z vprašanjem: "A veš, kdo je tu?" Večina mojih prijateljev je hribovcev. Preveč jih je, ne uganem. "A je bil tisti vaš muc črno-bel?" je naslednje vprašanje. "Ja, malo manjši, mlad," odgovorim. "Tukaj je, na Kredarici. Vremenar je povedal, da je prišel v petek popoldan z nekom čez Prag." Smejim se, res je neverjeten tale mačkon ...

Pisalo se je leto 1996, torej leto po tem, ko je zasulo Jasno in Šraufa¹. "To je Šraufova reinkarnacija," so se šalili prijatelji, ko so slišali zgodbo. Morda pa res. Kaj ni Šrauf tako rad uporabljal besedo "mucek"? Če še živi, ta naš muc, je zagotovo opravil že lepo število vzponov in tako kakor nam verjetno še komu popestril poti po gorah. ○

¹ Stane Belak

V naročju evropskega očaka

Poletni tabor perspektivnih alpinistov 2011

Besedilo: Nejc Pozvek

Znameniti in impozantni stebri v pogorju Mont Blanca nudijo čudovito plezanje v prvovrstnem granitu. Izbira je ogromna – tu se lahko novega stila plezanja učijo granitni *analfabeti*, izzivov pa ne zmanjka tudi največjim mojstrom. Doživetje je lahko sila udobno in športno, lahko pa smo deležni velikopotezne alpinistične avanture. Kakorkoli – vredno obiska, a brez podcenjevanja alpskega okolja.

Najprimernejše in praktično edino izhodišče za plezanje na italijanski strani Bele gore¹ je mestece Courmayeur, ki je od Slovenije oddaljeno za Padsko nižino in še dolino Aosta povrh. Slednja mimogrede ponuja kar nekaj alternativ za plezanje v vseh letnih časih, kadar v gorah vlada slabo vreme. V času našega poletnega obiska smo se tako vsi taborniki²

prvi dan prav elegantno *vplezavali* v granitnih počeh, dobro zavarovanih s svedrovci.

Ker Courmayeur zaradi svoje lege, stisnjene na pobočja ozke doline, ne premore ugodnih lokacij za kampiranje (za kakšno *hitro* prenočevanje pa se prostor skoraj vedno najde), se je priporočljivo z avtom povzpeli malce višje v sosednjo dolino Val Veny ali pa v nasproti ležečo Val Ferret. Obe nudita spodobne kampe in hkrati z njimi tudi izhodišča za obisk venca najvišjih gora v Evropi. Velja poudariti,

da ležita skoraj na višini našega Vršiča, zato nas tudi poleti po nevihtah zlahka presenetijo bela pobočja tik nad nami ali celo nižje.

"Počeno" plezanje

Po uvodnem športnoplezalnem dnevu nas je obetavna vremenska napoved drugi dan našega bivanja v dolini že navsezgodaj postrojila v vrsto pred spodnjo gondolsko postajo na Ponte Helbronner. Za dobrih 30 EUR smo se v nekaj minutah prestavili približno dva

¹ Mont Blanc.

² Udeleženci poletnega tabora perspektivnih alpinistov 2011.

Andrej Erceg v čudovitem atletske raztežaju smeri Bonne Ethique Foto: Nejc Pozvek

popoldne *iztislili* smer, ostale pa nas je kislina moča prepodila v vstopnih raztežajih ali pa še prej. Popoldanski čas smo si tako ob hudih sunkih nevihtnega piša krajšali z držanjem platen šotorov, gradnjo zidov okoli naših domovanj, najtoplejše in najbolj domačno vzdušje pa se je, kakopak, ustvarilo v šotoru s tarok kartami.

Naslednje jutro je bilo kičasto. In po jutru se dan pozna. Zapodili smo se v okoliške, predvsem nižje stene, saj se je najmarkantnejši – Grand Capucin – branil z dolgimi mokrimi lisami in zaledenelimi počmi. Zavetje in udobje so nam ponudili njegovi podložniki: Trident, Chandelle, Clocher du Tacul, Pic Adolphe Rey itn. S Crnijem (Andrej Erceg) sva izbrala estetsko linijo v najbližji steni Tridenta, 3639

številka 3,5 pomeni, da ga bomo zagotovo potrebovali, odveč se je tolažiti, da ga morda lahko nadomestita dve *trojki*. A vse mučne ure so bile na skromnem, ostrem in izpostavljenem vrhu poplačane s čudovitimi občutki in razgledi. Spusti po vrvi so bili relativno udobni (razen zataknenih vrvi v položnem svetu) in urejeni ter so predstavljali lažji del ture.

Večerni mraz, ki je pospremil sončni zahod, nas je hitro pregnal v tople spalne vreče, spanec pa zaradi pestrega dnevnega dogajanja sploh ni bil vprašljiv. Naslednje jutro smo ponovili vajo, bili smo le za kanček bolj zgodnji, saj so nam bile ure prednovim poslabšanjem vremena štete. Tokrat sva se odpravila v Chandelle du Tacul, 3561 m, in izbrala smer Tabou. Šlo nama je odlično in tudi z najtežjim raztežajem (7b), ki je sicer malo pospešil peristaltiko in krvni obtok, sva opravila gladko. Tik pod

kilometra višje, za 5 EUR prihranka pa nas je čakal še aklimatizacijski vzpon po hudo strmih neskončnih stopnicah, ki se iztečejo na teraso kočice Torino. Od tam smo se, otovorjeni kot mule, z opremo za tridnevno bivanje v gorah, odpravili preko sedelca Flambeaux po obronkih ledenika Geant v nedrje čudovitih granitnih stolpov. Šotore smo postavili le kakšne četrt ure od vznožja stene slovitega Grand Capucina, 3838 m, nato pa je že sledila akcija. Najbolj zagnani in izkušeni so med nevihtnimi vložki že prvo

m. Smer Bonne ethique že z imenom naznanja, da gre izključno za plezanje v počeh s premičnimi varovali. In to ne v povsem navadnih počeh, temveč bi lahko rekel kar nadstandardnih. Najtežji raztežaji z ocenami spodnje osme stopnje so zahtevali prvovrstno atletiko, kjer je bilo potrebno pokazati suvereno znanje "počenega" plezanja ali pa imeti močne (seveda orokavičene) roke in jekleno voljo ter zadosti tehničnih pripomočkov. Tam pride prav pozorno branje in natančno razumevanje opisa: priporočen metulj

Slikovit večerni dostop do kočice Monzino na freneyski strani Mont Blanca Foto: Nejc Pozvek

vrhom sva zašla v neko staro tehniko;³ odprt, gladek kamin, poznavalci bi ga imenovali *off-width*,⁴ naju je po hudih mukah zavrnil. Še preden pa je vreme zares zagrozilo, sva uspela

³ Smer, v kateri se pleza s pomočjo tehničnih pripomočkov.

⁴ Poč, ki je preširoka za učinkovito gvozdjenje rok ali stopal, še vedno pa preozka za kaminsko plezanje.

poiskati pravi prehod na vrh po še enem čudovitem raztežaju. Pogled na uro in nebo naju je nagnal proti dolini. Na mestu našega tabora je ostal le še najin šotorček. Naslednje ure so minile v znamenju hitenja in na zadnjo gondolo sva pritekla tik pred zdajci – čas teka sva štela v minutah in se nato ponosno bahala z rekordom.

Za dežjem in pred njim vedno sije sonce

Slabo vreme je naslednje dni razredčilo naše vrste in načelo moralo ekipe. A vztrajnost se je poplačala in po dežju je posijalo sonce. Zimske razmere v višjih legah so nas preusmerile v malenkost nižji cilj. Poiskali smo ga nad kočjo Monzino, tik ob slovitem Freneyskem ledeniku. Po slikovitem večernem dostopu do kočje smo kmalu popadali v kletna skupna ležišča in se naslednje jutro prešerno (kakor vreme) odpravili pod jugovzhodno steno Aiguille Croux, špiclja, ki se dviga dobrih tri tisoč metrov nad morje.

Steno smo okupirale štiri naveze in se trudile po najboljših močeh. A teh nama je s Crnijem ta dan rahlo primanjkovalo. Ustavilo se nama je tik pred koncem tretjega raztežaja smeri Demi portion (7a), v samomorilskih ploščah s skromnimi možnostmi varovanja in veliko možnostmi zelo neugodnega padca. Zavila sva proti

Matic Obid in David Debeljak na vrhu smeri Les intouchables Foto: Nejc Pozvek

Grand Capucin in njegovi podaniki. V času tabora se je gora plezalcev branila z dolgimi mokrim lisami in zaledenelimi počmi. Foto: Nejc Pozvek

malenkost lažji sosednji smeri in splezala na vrh. Večer je zato poleg prazničnega vzdušja (prvi *tabornik* Grma – Andrej Grmovšek – je praznoval rojstni dan) minil tudi v znamenju sočnih opisov najinih poskusov in zbadljivih šal na ta račun. A že naslednji dan sva ubranila dostojanstvo – smeh je potihnil ob prav tako klavnem poskusu bolj *renomirane* naveze.

Zadnji plezalni dan smo sledili priporočilom prejšnjega dne in družbo sta nama v smeri La leggenda (7b) delala tudi Grma in Luka Lindič. Plezanje je bilo odlično, smer konstantno zahtevna in dobro opremljena. To pomeni, da so nas na vseh sidriščih pričakali svedrovci, nemalokrat pa so nam kazali smer plezanja tudi tam, kjer je bilo premično varovanje težko ali nemogoče urediti. Na sestopu sva zopet pohitela. K sreči naju je začelo močiti šele daleč v dolini, kjer smo ob zaključku fenomenalnega družabnega tedna pripravili tudi skromen piknik. Čeprav se je nebo odprlo, so najvztrajnejši potegnili zabavo dolgo v noč, ostali pa smo sodelovali po najboljših močeh. Nazdraviti uspešnemu tednu v prekrasnem ambientu in družbi je pač nuja. Toplo priporočam! 🍷

Plezalna oaza sredi modrega oceana

Kanarski otoki

Besedilo: Andrej Trošt

Kanarski otoki, ki se nahajajo v Atlantskem oceanu zahodno od obale Maroka, so nastali zaradi vulkanskega delovanja. Vulkanizem in tektonika sta ustvarila sedem otokov, med katerimi sta Tenerife in Gran Canaria največja. Zaradi delovanja notranjih in zunanjih sil imajo otoki izredno razčlenjeno površje, ki prehaja od peščenih plaž preko globokih sotesk, skalnih pragov do grebenov in privlačnih skalnih skulptur ter vulkanov. Pokrajina je kot nalašč za radovedne raziskovalce narave in željne športnih avantur.

Plezati ali smučati, to je bilo vprašanje, ki sva si ga s Tjašo postavila novembra med razmišljanjem, kam za novo leto. Hotela sva nekaj posebnega. Kocka je padla. Greva plezat, nekam v tople kraje. Začela sva brskati po svetovnem spletu in iskati plezalna območja, kjer se v času naše zime lahko martinčkaš na soncu. Lokacije ni bilo težko izbrati, saj sta naju prijatelj Miha in njegova punca Idaira, ki prihaja s Kanarskih otokov, navdušila nad tem otočjem. Še več, Miha mi je posodil plezalni vodnik, ki me je dokončno navdušil nad tamkajšnjo plezalsko ponudbo.

Gran Canaria

Otok v obliki kroga s premerom okrog 50 km se razprostira na približno 1500 km². Glavno mesto je Las Palmas, ki se nahaja na severnem delu otoka. Poselitev je skoncentrirana ob obali, v notranjosti pa prevladujejo gozdovi zelenih borovcev, ki so tudi zavarovani. Na Gran Canariji je več varovanih območji oziroma parkov. Najbolj privlačne pokrajine so na območju skalnih stolpov Roque Nublo in Roque Bentayga v notranjosti in okoli peščenih puščavskih sipin na jugu otoka. Izredno čudovit svet je tudi na območju parka Tamadaba, kjer se človek v borovih gozdovih postavi

v čas dinozavrov in divjine, ki je takrat vladala. Čist zrak in vonj po smolah iglavcev vpliva na to, da tam uspevajo veliki gorski lišaji, ki visijo z vej kot okraski na novoletni jelki. Ogleda vreden je tudi ogromen kanjon – Barrancos del Tirajana, ki ima več sto metrov visoke prepadne stene, pod katerimi vijuga reka. Na otoku lahko občudujemo tudi druge lepote: vulkansko kaldero Marteles, plantaže banan, palme v naravnem okolju, povzpnejo pa se lahko tudi na najvišji vrh Pico de las Nieves (1949 m), od koder je božanski razgled tudi na sosednje otoke in še bi lahko našteval. Obalno življenje, aktivnosti na vodi in arhitektura mest pa si zaslužijo posebno poglavje.

Pod sveto goro

Območje Roque Nubla in Roque Bentayga ima edinstveno površje, ki mu ni primerjave. Vulkanizem je pustil pečat v pokrajini, saj je večina kamnitih stolpov in stožcev nastala v tektonsko aktivnem času. Ostanki bivališč in najdeni primeri mumij pričajo, da so pod vznožjem Roque Bentayga živeli ljudje. Nedostopna gora je imela v njihovem verovanju poseben simbol 'svete' gore. Danes se pod skalnim stolpom nahaja muzej, ki razkriva zanimive najdbe in zgodovinska dejstva. Na nasprotnem hribu, ne daleč od Roque Bentayga, pa je še bolj znana gora oziroma skalni stolp, imenovan Roque Nublo. Kompaktna

Roque Nublo, atraktiven ostanek vulkanizma

Foto: Andrej Trošt

skalna gmota stoji na uravnanim platoju visoko nad dolino. Njegova privlačnost je tako velika, da se pod njenim vznožjem vsak dan zberejo množice turistov, ki z odprtimi usti zrejo v nebo. Dejansko te prvi pogled, ko stopiš na plato, osupne. Ko sva bila tam, je bilo razpoloženje prav nebeško, saj je skupinica domačinov v zboru prepevala kanarske pesmi, ki so odmevale v nebo. Nepozabno. Še posebno navdušujoči sta južna in zahodna stena Roque Nubla (1813 m), v kateri so plezalne smeri. Sama sva se spopadla s 65-metrsko zahodno steno in ob dopoldanskem soncu že čepela na vrhu nekdanjega vulkana. Roque Nubla je ostanek vulkanskega žrela, ki je po strditvi magme oz. lave ostal odpornejši od okoliškega vulkanskega materiala, ki ga je odnesla erozija.

V zelenem kraljestvu

Na severozahodnem delu otoka Gran Canaria se nahaja okrog 7400 ha velik nacionalni park Tamadaba. V parku uspevajo obsežni borovi gozdovi s posebno favno in floro, ki je ne najdemo nikjer drugje. Na območju parka domujejo nekatere endemne vrste. Najvišji vrh Tamadabe je 1444 metrov visoka vzpetina Bandeira, ki bolj kot z razgledom izstopa s svojimi borovci in velikimi lišaji. Čudovit razgled nam ponuja Roque Faneque (1008 m), ki se s tisočmetrskim prepodom dviga nad obalo penečih valov. Na območju parka Tamadaba so urejene

Guajara (2717 m), rob vulkanske kaldere

Foto: Andrej Trošt

cone za kampiranje in rekreacijo, kjer se obalni prebivalci sproščajo in družijo ob peki dišečih ražnjičev. V Tamadabi se nahajajo tudi črne stene (bazalt), v katerih je plezanje posebno doživetje. Poleg enoraztežajnih smeri je možno tudi balvanirati, vendar bavlani niso označeni. Tenerife so največji in turistično najbolj privlačen del Kanarskih otokov. Plaže so polne predvsem nemških in angleških turistov. Na otoku, ki obsega okrog 2000 km², živi okrog milijon prebivalcev, letno pa otok obišče več kot 9 milijonov turistov. Tenerife imajo pestro pokrajino, plaže, morje in lavina polja, ki se nahajajo pod 3718 metrov visokim vulkanom Teide. Za ljubitelje gorskega sveta in plezarije je izbira zelo bogata. Za pohodništvo je najbolj mamljiva pokrajina Corona Forestal, to je ogromno območje borovcev, Anaga masiv (park na severu) in širše območje vulkana Teide. Za plezalce pa je najbolj privlačno plezalno območje Arico, ki se nahaja na jugo-vzhodu otoka.

Višje od Triglava

Kot navdušena hribolazca sva se peš odpravila na (strato)vulkan Teide. Vulkan je uvrščen na seznam UNESCO-vih vrednot in je prava atrakcija. Zadnjič je izbruhnil leta 1909 in je še vedno aktiven. Na vrh je speljana pot,

INFORMACIJE

Letalske karte: Kanarski otoki so dostopni z direktnimi letalskimi linijami (Dunaj, München, Frankfurt, Milano, London . . .) in tudi v kombinaciji z nizkocenovnimi leti z letališča Jožeta Pučnika. Trenutno je najcenejša linija preko Bratislave v Las Palmas z letalsko družbo Ryanair.

Izposoja avtomobilov: Izbira je velika, kar nam omogoča mobilnost in neodvisnost od javnega prometa. Na otoku Tenerife so avtoceste brezplačne in dobro urejene.

Trajektne povezave: Med otoki so vzpostavljene dobre trajektne linije. Glej: <http://www.naviera-armas.com/en/home> in <http://www.fredolsen.es/en-us/>.

Vulkan Teide: Na vulkan Teide vozi vzpenjača (ob močnem vetru ne obratuje, glej <http://www.telefericoteide.com/>), za osvojitve vrha pa je potrebno pisno dovoljenje, ki ga prejmete na javnem uradu v mestu Santa Cruz de Tenerife ali pa ga dobite preko spleta (<http://www.reservasparquesnacionales.es/real/ParquesNac/usu/html/detalle-actividad-oapn.aspx?ii=6ENG&cen=2&act=1>).

Kampiranje: Na Gran Canarii ni kampov, vendar imajo za kampiranje namenjena območja, opremljena s pitno vodo, kamnitimi kamini, klopmi in WC-ji. Na teh piknik prostorih je za kampiranje potrebno imeti potrdilo javnega urada, ki ga prejmete brezplačno na uradu v Las Palmasu ali pa ga naročite preko na http://portal.grancanaria.com/portal/formulario_acampada.px?idioma=1.

Primeren čas za obisk: Zaradi južne lege Kanarskih otokov in vpliva oceana je podnebje subtropsko, kar omogoča celoletno turistično sezono (pozimi so povprečne temperature okrog 18 °C, poleti pa 24 °C). Najvišje predele Tenerife (vulkan Teide) lahko pozimi za kratek čas pobeli sneg.

ki se vije med lavinimi jeziki, prečka pustinjo vulkanskih sipin in se strmo dviga na sam vrh, kjer je močan vonj po žveplu. Šesturna tura na 3718 metrov visok vulkan s 1800 metri višinske razlike je bila pravi zalogaj. Na vrhu so bile rokavice in kapa obvezna oprema, saj je bilo le 0 °C, čeprav sva se še isti dan kopala na obali pri 25 °C. Velike višinske in temperaturne spremembe sva čutila tudi v svojih glavah. Za pohodništvo je na območju parka veliko možnosti, in sicer Los Roques de Garcia, Guajara (2718 m), Montana Blanca (2748 m) itd. Poti so označene in lepo speljane pod vulkanskimi stolpi in po grebenu velike kaldere.

Obiskala sva tudi plezališča in uživala v premagovanju vertikalnih problemov, kar je bil tudi glavni namen dopusta. Plezanje zajed, kaminov in pok v rdeče obarvani skali je imelo poseben čar. V nekaterih plezališčih so pod steno rasli veliki kaktusi, ponekod

Večerni pogled na Roque Nublo in otok Tenerife v ozadju Foto: Andrej Trošt

Zahodna stena Roque Nubla (6b+, 65 m)

Foto: Andrej Trošt

borovci z ogromnimi storži, drugje pa so šumeli potočki. Ambient je bil fantastičen. Nad plezališči sva bila tako navdušena, da sva plezala teden dni brez premora, kajti struktura stene, barva in tip plezarije so v nama vzbudili željo po neprestanem plezanju.

Na Tenerifih se je plezanje začelo razvijati v 80. letih 20. stoletja. Prvo plezalno območje so predstavljale stene v osrednjem delu otoka na območju Las Canadas del Teide. Kasneje so plezalci odkrili stene v dolini Tabares in plezali v skalnih stolpih Los Roques de Taganana. Plezanje se je širilo proti jugu, leta 1991 pa so začeli opremljati plezališča na območju Arico, kjer je danes 13 plezališč in skupno več kot 500 plezalnih smeri. Večina smeri je enoraztežajnih, nekaj pa je tudi večraztežajnih. Glavni protagonisti plezanja so bili Javier Martin, Roberto Tejera, Delfino Mendez, Pablo Castilla, Juan Carlos Zamora in drugi. ●

Tone Tomše

1951–2012

Z žalostjo v srcu sporočamo, da nas je v petek, 29. junija 2012, v 62. letu starosti po težki bolezni zapustil podpredsednik Planinske zveze Slovenije Tone Tomše, dolgoletni član in vodstveni delavec Planinskega društva Radovljica, po planinski izobrazbi markacist PZS in markacist inštruktor PZS, predvsem pa ljubitelj gora, njim, planinstvu in planinski organizaciji zapisan z vsem srcem.

Tone Tomše se je rodil mami Mariji in očetu Antonu kot prvorojenec leta 1951 v Radovljici. Že v rani mladosti sta starša prenesla ljubezen do gora na sinove. Osnovno šolo je Tone obiskoval v Radovljici, srednjo šolo za oblikovanje pa v Ljubljani. Po končani srednji šoli se je zaposlil v trgovskem podjetju Murka v Lescah, kjer je delal vse do svoje predčasne upokojitve pred petimi leti. V planinskih vrstah se je udeleževal že od rane mladosti. Več kot 30 let je bil član upravnega odbora PD Radovljica. Bil je načelnik markacijskega odseka – skupno kar 28 let, predsednik društva v letih 1995–2001 in njegov dolgoletni podpredsednik. Ni se zadovoljil le z označevanjem poti. Spremljal je oskrbovanje in vzdrževanje treh društvenih koč, zato mu kasneje ni bilo težko voditi gospodarskega odseka, aktivno pa sodelovati tudi pri izboljševanju koč. Lahko bi rekli, da je bil v zadnjih dveh desetletjih duša društva. S svojim mirnim pristopom in kot mravlja pridnim delom je bil vzor mlajšim generacijam radovljiških in slovenskih planincev. Tudi v teh kriznih in do društvenega dela neprijaznih časih je prevzel nalogo ureditve društvene politike in odnosov v prihodnosti.

Kot predan markacist PZS se je vključil tudi v delo Komisije za planinske poti PZS, ki jo je požrtvovalno in vestno vodil ter skrbel za razvoj markacijske dejavnosti kar 21 let, vse do konca leta 2010. Bil je vodja projekta priprave Zakona o planinskih poteh, ki je bil v Državnem zboru sprejet leta 2007. Leta 2010 mu je bila skupaj z novoizvoljenim vodstvom zaupana pomembna in odgovorna vloga enega izmed podpredsednikov Planinske zveze Slovenije. Svoje delo in obveznosti v predsedstvu Planinske zveze Slovenije, kakor tudi druge funkcije, je opravljal odgovorno, izredno natančno, skrbno in vestno. Njegove opredelitve do posameznih problemov so bile vselej jasne in nedvoumne. S kratkimi poročili je vodstvo seznanjal z rezultati dogovorov, pogovorov, nagovorov na številnih slovesnostih planinskih društev, meddruštvenih odborih planinskih društev, problemskih okroglih mizah, konferencah ... Kot predstavnik PZS je sodeloval v mnogih telesih in organih ter zunanjih organizacijah, ki so tako ali drugače povezane s Planinsko zvezo, tako v Svetu Triglavskega narodnega parka kot tudi pri akciji Očistimo naše gore in planine. Prav tako je sodeloval v Komisiji za evropske pešpote v Sloveniji in ničkolikokrat zastopal Planinsko zvezo v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani. Povsod so ga sprejemali s prijaznostjo in velikimi pričakovanji o stališčih predsedstva PZS.

Dragocene so bile njegove izkušnje pri Komisiji za planinske poti, ki jih je do zadnjega trenutka delil s tistimi, ki so v komisiji nadaljevali njegovo pot, svoje znanje in visoko strokovnost pa na številnih usposabljanjih in izpopolnjevanjih. Njegova strokovnost je v predsedstvu PZS veliko pripomogla pri odločitvah o pomembnih vprašanih glede planinskih poti in njihove uporabe. Velik je bil njegov delež pri vzpostavljanju katastra planinskih poti in pri razpravah o Zakonu o planinskih poteh. Pred letošnjo skupščino v Ormožu mu je bila zaupana pomembna naloga vodenja komisije za pripravo meril za dvonamensko rabo planinskih poti, ki jo je uspešno zaključil. Na pobudo predsedstva je s svojo

Foto: Arhiv PZS

ekipo pomagal rešiti dolgoletno odprto vprašanje knjižnice PZS. Planinski kotiček v Mestni knjižnici v Ljubljani bo vselej povezan z njegovim imenom in bistvenim sodelovanjem pri tem.

Tone je o požrtvovalnosti markacistov in njihovem prostovoljnem delu prizadevalno pisal tudi v Planinski vestnik, prek katerega je tako planinska kot širša javnost spoznavala trdo in neutrudno delo vseh slovenskih markacistov. Svoje talente na področju oblikovanja in slikanja je znal prenesti tudi na svoje delovanje v planinskih vrstah. Planinstvo je ljubil, prav tako vse, kar je bilo z njim povezano, aktivno si je prizadeval za čistejši gorski svet in varovanje okolja, zanimala ga je zgodovina planinstva, ki jo je tako rad raziskoval in ob tem globoko spoštoval.

Tone je večkrat poudaril: »Planinstvo v vseh oblikah ima med Slovenci velik pomen in je že tradicionalno med najbolj množičnimi ter razširjenimi oblikami rekreacije v celotni Sloveniji. Planinstvo pa ni le oblika rekreacije, ampak tudi varovanje okolja, kulturno poslanstvo v najrazličnejših oblikah, del turistične dejavnosti kot ene najpomembnejših gospodarskih panog v zadnjih obdobjih, obenem pa tudi usposabljanje za varnejše gibanje v gorskem svetu ... in še marsikaj. Planinstvo je lahko tudi način življenja.« In z besedami markacista vsem položil na srce: »Planinci si moramo markirati lastno pot, katere potek lahko glede na želje in potrebe prilagajamo, a osnovni cilji morajo biti temeljni kamni naše poti: obiskovanje gora doma in v tujini, skrb za varovanje okolja, prostovoljstvo ter spoštovanje sočloveka in dolgoletne tradicije avtohtonih prebivalcev.«

Tone Tomše je leta 2005 prejel posebno priznanje Državnega sveta RS najzaslužnejšim društvenim delavcem – priznanje prostovoljec leta. Za neizmerno požrtvovalno in vestno delo, razvoj markacijske dejavnosti, vsakodnevni trud in številna odrekanja v vseh 21 letih vodenja Komisije za planinske poti je v zahvalo leta 2010 prejel zlati častni znak PZS. Pri njegovem zasebnem življenju ter delu v društvu in v Planinski zvezi Slovenije mu je nesebično pomagala življenjska sopotnica Vika, ki mu je ves čas stala ob strani.

Naj mu bo lahka zemlja med gorami, ki jih je tako ljubil in jim zapisal vse svoje življenje.

*Franci Ažman, predsednik Planinskega društva Radovljica,
Bojan Rotovnik, predsednik Planinske zveze Slovenije*

Prehodna omilitev suše in sneg z zamudo

Besedilo: Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

Vreme in razmere v gorah v meteorološki pomladi 2012

Pakla je zakon! Oh, kolikokrat izrečem ta stavek, ko sem doma ali pa ko tam plezam te "bisere od smeri" v tako dobrem ambientu. Ni ji enake destinacije! Vsaj zame. Res mi je prirasla k srcu. Ne vem več natančno, kaj je botrovalo temu, morda vonj po morju, ko zjutraj zapiha maestral in v prazen in od vode glasno bobneč kanjon prinese tisti značilni vonj, ki ga tako močno začutim, kadar nekaj časa ne zaidem na jug.

Če niste med ljubitelji vročine in slane kopeli v mega fiziološki raztopini, imenovani morje, se zdaj, ko smo na višku poletja, kar nekako z nostalgijo ozirate nazaj k ne tako oddaljeni pomladi. Letošnje borne snežne razmere so nam namreč precej prej, kot smo vajeni, odprle visokogorska vrata, saj je do začetka meteorološkega poletja izginila večina ponavadi sicer precej dlje vztrajajočih snežišč. Nekoliko bolj mokro vreme zadnjih dveh od treh mesecev je poskrbelo, da so bili vsaj še do sredine junija, ko nas je dosegel letošnji prvi dlje trajajoči vročinski val, gorski studenci in izvirji ter njihovi nižje ležeči sorodniki živahni. Vendar pa so potem hitro potihnil, zato za letošnji preostanek poletja ne bo odveč opozorilo o nujnosti dodatne vodne zaloge na turah. Če ne bo sprotnih padavin, bomo namreč v nadaljevanju marsikje v vzpetem svetu z vodo "na suhem". V nasprotnem primeru teh težav ne bo, a bomo zaradi morebitnega slabšega vremena tudi manj hribolazili.

Ob tem nam lahko bolj urbanizirani prebivalci poldalpske dežele

očitajo, češ "vi hribovci tako ali tako niste nikoli zadovoljni z vremenom". Prav nasprotno, prilagoditi se znamo tudi muhastemu vremenu v vseh letnih časih in letošnje poletje ne bo nobena izjema. A posvetimo se še za nekaj trenutkov minuli, vremensko nič kaj posebni pomladi in se vrnimo na njen začetek oziroma na zaključek zime, za katerega smo v prejšnjem prispevku zapisali, da je zadišal po pomladi. Zdaj lahko dodamo, da je milo vreme prevladovalo še ves marec. Po toplotnem šoku se je takoj na začetku marca postopoma ohladilo, a zgolj prehodno in do običajnih vrednosti. Od druge marčevske dekade dalje pa je spet prevladoval trend postopno naraščajoče temperature. Na Kredarici je bilo najtopleje že v sredini meseca, natančneje 16. marca. Omembe vredne padavine so bile le 19. marca, pri čemer je snežilo le v visokogorju, povsod drugod je snežna odeja nezadržno kopnela. Kredarica je zaključila mesec z vsega 80 centimetri beline, Vogel pa s "celega" četr metra. Še slabše je bilo v Kamniško-Savinjskih

Alpah, saj je bil Krvavec "gol" že 6. marca! Zato pa je bilo toliko več sonca, ki se je nenavadno redko skrivalo za oblaki.

Povsem drugo vremensko zgodbo je pisal april. Že na prvi dan se je močno ohladilo, a padavin je bilo malo, ponekod sploh nič. Od 4. do 7. dne v mesecu je bolj ali manj intenzivno deževalo in snežilo, snežna odeja na Kredarici si je precej opomogla. 8. aprila je bilo zelo hladno, na Kredarici so zjutraj namerili $-17,1^{\circ}\text{C}$. Potem pa se je do sredine zadnje dekade nadaljevalo nestanovitno in sveže vreme. Popravila se je tudi tamkajšnja višina snežne odeje, natančneje se je kar potrojila (240 cm) glede na stanje na začetku meseca. Največ sonca je bilo ob koncu prve dekade. V zaključku meseca sta silovit temperaturni dvig in sončno vreme vsaj za silo popravila sicer po tradiciji bolj kisel aprilski vtis.

Prve majske dni se je nekoliko ohladilo in kasneje tudi deževalo ter snežilo. Potem se je ogrelo in 11. ter 12. maja je bilo že prav poletno toplo. Takoj zatem pa je zima začasno prevzela vajeti v svoje roke. Izjemno močna ohladitev s padavinami je zlasti jugu Slovenije prinesla snežinke do okoli 500 metrov nadmorske višine, nad 1000 metri pa je bilo vse skupaj še bolj zimsko. Hladno vreme je vztrajalo do 18. maja, preostanek meseca je bil zmerno topel, a dokaj muhast.

Statistični vpogled v preglednico o meteorološki pomladi 2012 pove, da je bila ta približno poldrugo stopinjo

Preglednica 1. Povprečna temperatura ($^{\circ}\text{C}$) in količina padavin (mm) v meteorološki pomladi 2012 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	8,0	1,4	345	115
Planina pod Golico (970 m)	7,7	1,4	371	95
Vojsko (1067 m)	7,3	1,2	425	87
Vogel (1535 m)	4,9	1,5	744	128
Krvavec (1740 m)	3,8	1,7	268	88
Kredarica (2514 m)	-1,5	1,3	395	93

Planina Korošica nad Ljubeljem konec maja je bila nared za prihod živine. Foto: Miha Pavšek

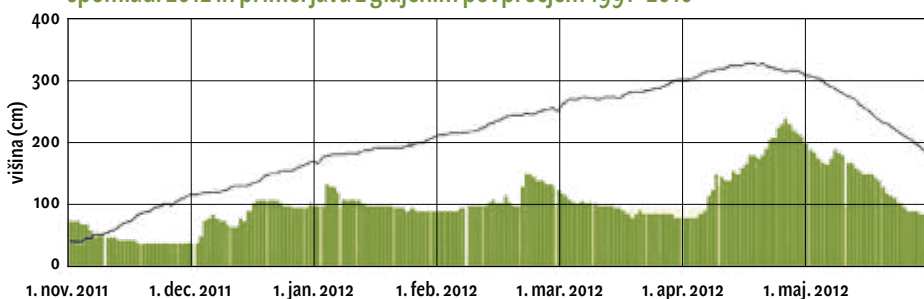
toplejša od referenčnega obdobja in podobno topla kot lanskoletna. Levji delež je prispeval kar 3–5 °C pretopli marec, ki je bil v visokogorju celo toplejši od aprila! Marec je bil večino najbolj osončeni mesec spomladanskega vremenskega trojčka, saj je bilo sonca 30–80 % več kot običajno. Zato pa ga je primanjkovalo zmerno toplemu aprilu, da bi se po zmerno toplem maju z nekaj presežka vse skupaj spet gibalo okoli povprečja. Marca je le redkokje padla več kot četrtnina pričakovanih padavin, zato pa toliko več aprila. V Posočju jih je bilo dvakrat toliko kot v dolgoletnem povprečju, proti vzhodu in jugu pa je višina padavin hitro upadala. Ponekod na jugu in vzhodu jih je bilo celo nekoliko premalo. Maja so bile padavine večinoma v mejah normale, le tu in tam je kakšna obilnejša nevihta prinesla opazen presežek. Zares obilno je snežilo le v aprilu in še to v visokogorju, snežna odeja pa je bila vse trimesečje podpovprečna.

Med izjemnimi vremenskimi dogodki bomo tokrat izpostavili le silovito ohladitev sredi maja. Dvanajstega dne v mesecu je bilo dopoldne in sredi dneva še zelo topla – na

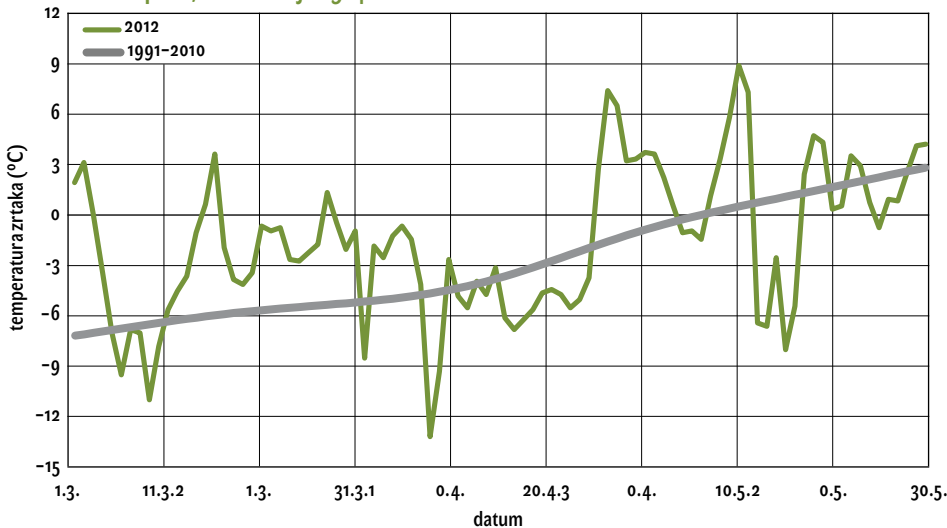
Kredarici se je segrelo do 12, na Rogli do 20 in v Ratečah celo do 27 °C. Popoldne in ponoči se je ob prehodu hladne fronte naglo in močno ohladilo. Naslednji dan podnevi je bilo na Kredarici –4, v Ratečah 11 in na Rogli 1 °C. Po domače bi lahko dejali, da smo v enem dnevu – natančneje prek noči – skočili iz poletja v zimo.

Glede na zapisano bi lahko rekli, da smo konec pomladi ravno še v zadnjem trenutku našli padavinski priključek in na ta način ubežali hujšim posledicam suše. Muhasto aprilsko vreme s svojimi lovkami ni poseglo le v del maja, ampak jih je stegnilo še v prvo polovico junija! Zelena zima in pogosta ter velika temperaturna nihanja so kot nalašč za to, da so že tako ali tako prepokane karbonatne kamnine naših gora še bolj razrahljane. Krušenje ostenij in s tem njihov postopni odmik sta sicer povsem naravna geomorfološka pojava, nerodno je le, če poseže vmes človek. Zato v tem času, ko smo na višku vsakoletne gorniške sezone, dobro premislite, na kaj, koga in kako se boste prijeli ali oprli. To še toliko bolj velja za prometnejše markirane poti, katerih odseki potekajo v vpadnici omenjenih "odmikajočih" se sten ali njihovih manjših delov. Pa varen, dovolj zgođen in vedno pre(d)viden korak, po možnosti vsaj v dvoje, vse do konca poletne sezone, ki naj traja čim dlje, saj jo tudi ljubitelji vzpetega sveta potrebujemo kot že dolgo ne! ●

Graf 1: Potek povprečne dnevne temperature zraka na Kredarici spomladi 2012 in primerjava z glajenim povprečjem 1991–2010

Graf 2: Višina snežne odeje je bila vso snežno sezono opazno pod dolgoletnim povprečjem. Z vsega 240 centimetri (ponavadi krepko prek 3 m!) je bila najdebelejša konec aprila, natančneje 25. 4. 2012.

Navigacijski sistemi za vodenje planincev

Bi nam lahko pomagali sateliti?

Besedilo: Jaka Kotnik

V današnji informacijski dobi si ljudje lajšamo vsakdanja življenjska opravila z različnimi tehnološkimi napravami. Ena izmed vedno bolj razširjenih je avtomobilska navigacija, ki je v praksi iz uporabe že popolnoma izrinila klasične cestne karte. V napravo vpišemo želeni cilj (naslov, mesto, izletniški cilj ...), dodamo vmesne postanke in merila (najhitrejša pot, najkrajša pot, izogibanje plačljivim cestam ...). Prijazen glas nas opomni: "Preračunavam," le nekaj sekund za tem pa se že vozimo ob glasovnih navodilih do izbranega cilja.

V diplomski nalogi, ki sem jo napisal ob zaključku študija geodezije na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo, sem med drugim poskušal najti odgovor na vprašanje, ali je mogoče, da planinec v dolini ukaže svoji pohodniški navigacijski napravi, naj ga pripelje na vrh gore po najhitrejši poti (zelo zahtevni), za sestop uporabi planinsko pot, ki je kategorizirana kot manj zahtevna planinska pot, vmes pa bi si po štirih urah hoje privoščil kosilo v prijetnem zavetju planinske kočice.

Za vodenje pohodnika po planinskih poteh potrebujemo ustrezno strojno in programsko opremo ter ustrezno bazo prostorskih podatkov. V diplomski nalogi sem se osredotočil na nastajajočo bazo planinskih poti, ki jo v okviru Planinske zveze Slovenije vzpostavlja Komisija za planinske poti. Skušal sem ugotoviti, kakšna je kakovost podatkov terenskega zajema planinskih poti s sprejemniki GPS (angleška kratica za Global Positioning System) in ali je na osnovi podatkov v bazi planinskih poti mogoče vzpostaviti sistem za vodenje pohodnikov po planinskih poteh.

Baza planinskih poti

Skozi zgodovino je bila evidenca planinskih poti organizirana na več načinov. Na začetku v obliki enostavnih seznamov, pozneje v obliki kartic in kartotečnih listov. S pojavom osebnih računalnikov se je baza planinskih poti vodila v digitalni

obliki. Leta 2002 so začeli z novo vzpostavitev baze planinskih poti, kar pa je dolgotrajen in obsežen projekt, zato v njem sodeluje veliko število ljudi. Komisija za planinske poti je vzpostavitev baze planinskih poti načrtovala v treh fazah.

Faza 1: Razdelitev območij, določitev pravil za vrisovanje poti, ročni vris poti na Državne topografske karte merila 1 : 25000 (DTK25), digitalizacija vrisanih poti

PZS je vsem planinskim društvom oz. njihovim odsekom za planinske poti razdelila liste DTK25 kot kartografske podlage za območja, na katerih se nahajajo njihove planinske poti. Na te karte so markacisti vrisali planinske poti, za katere skrbijo. Predpogoj za vrisovanje planinskih poti je poznavanje osnov kartografije, orientacije in pravil za vrisovanje planinskih poti.

Faza 2: Terenski zajem podatkov z ročnimi sprejemniki GPS in njihova primerjava s predhodnim ročnim vrisom poti

V prvi fazi kakovost prostorskega zajema ni bila glavni namen dela, zato je bilo treba v drugi fazi preveriti njeno natančnost. Glavne prednosti neposrednega zajema prostorskih podatkov so nizke cene terenskih meritev, saj edini strošek predstavlja nakup sprejemnikov (markacisti, ki meritve opravljajo, so prostovoljni delavci, ki v večini primerov za opravljeno delo ne zahtevajo niti povračila

stroškov). Drugi razlog je hkratno pridobivanje atributnih podatkov za izvedbo tretje faze vzpostavitve baze planinskih poti. Najpomembnejši razlog pa je kakovost zajema prostorskih podatkov, ki je kljub omejitvam ročnih sprejemnikov GPS še vedno najboljša. Kljub temu se postavlja vprašanje, ali izbira različnega tipa sprejemnika GNSS bistveno vpliva na kakovost zajema.

Za potrebe izbire primernih sprejemnikov GPS so preizkusili tri različne pohodniške sprejemnike GPS (Garmin GPSMap60CS, Garmin GPSMap60CSx in Globalsat DG-100). Za določitev referenčne poti so se planinske poti istočasno z večjo natančnostjo zajemale še z dvema profesionalnima sprejemnikoma GPS. Za potrebe preizkusa so posneli 48 kilometrov planinskih poti.

Glede na to, da zajem terenskih podatkov izvajajo prostovoljci, ki niso najbolj seznanjeni z delovanjem in uporabo sprejemnikov GPS, je enostavnost uporabe sprejemnikov zelo pomembna. Pri zajemu terenskih podatkov hkrati sodeluje večje število ljudi, ki jim je treba zagotoviti ustrezno opremo, zato ima pri izbiri optimalnega sprejemnika GPS pomembno vlogo tudi njegova cena. Položajna natančnost prostorskih podatkov se večja z zahtevnostjo uporabe sprejemnika GPS in z njegovo tržno vrednostjo. Na osnovi upoštevanja teh dejavnikov (natančnosti zajetih

Foto: Jaka Kotnik

podatkov, cene sprejemnikov, zahtevnosti uporabe itd.) lahko trdimo, da sta sprejemnika GPSMap 60CSx in Globalsat DG-100 primerna za terenski zajem planinskih poti. Sprejem signala GPS je bil pri teh dveh sprejemnikih le redko prekinjen, poti so bile posnete z zadovoljivo natančnostjo, sprejemnika sta enostavna za uporabo (še posebej sprejemnik Globalsat DG-100), njuna cena pa je sprejemljiva. Ker je sprejemnik Globalsat DG-100 v primerjavi s sprejemnikom GPSMap 60CSx cenejši in enostavnejši za uporabo, je primernejši za terenski zajem planinskih poti za potrebe vzpostavitve baze planinskih poti.

Faza 3: Dopolnitev baze planinskih poti z atributnimi podatki

Po zaključku prvih dveh faz, delno tudi vzporedno z drugo fazo, bo izvedena še tretja faza, to je polnjenje baze z atributnimi podatki. Splošni atributni podatki so opis odseka, status odseka (aktiven, omejen prehod, ukinjen, neprehoden). Atributni podatki so koda društva, datum zadnjih del na odseku, oprema na poti (varovala, jeklenice, stopnice ...) in usmerjevalne table. Iz prostorskega prikaza planinskih poti je mogoče določiti še dodatne atributne podatke, kakršni so dolžina odseka, višinska razlika med začetno in končno točko odseka ter ocena časa, potrebnega za prehod odseka.

Baza planinskih poti se je v nekaj letih nastajanja že precej izpopolnila. Odpravljena je že večina sistemskih težav, markacisti pa so se že dodobra spoznali s tehnologijo zajemanja planinskih poti. Danes je tako že težko najti planinsko pot, ki v naravi obstaja, v bazi planinskih poti pa še ni evidentirana.

Kako od podatkov v bazi planinskih poti do glasovnega vodenja po planinskih poteh?

Navigacijski sistem za vodenje pohodnikov po planinskih poteh bi bil v osnovi zelo podoben cestnim navigacijskim sistemom. Predpostavimo, da imamo na razpolago ustrezno strojno in programsko opremo. Treba je le še preoblikovati podatke iz baze planinskih poti v vodljivo vektorsko karto, ki bo združljiva z izbrano programsko opremo.

Vhodni prostorski podatki za izdelavo vodljive karte morajo izpolnjevati pogoje, ki se nanašajo na topološko popolnost, kar pomeni, da se morajo odseki začeti in končati v vozliščih, ne smejo sekati sami sebe itd. Za izdelavo vodljive karte za vodenje

pohodnikov po planinskih poteh je treba odsekom določiti naslednje lastnosti:

- prehojeno višinsko razliko,
- zahtevnost poti (lahka, zahtevna, zelo zahtevna),
- omejitve na poti (pot je zaprta, poškodovana, neprehodna, nevarna ...).

Na podlagi višinske razlike in dolžine odseka se lahko določi čas, v katerem prehodimo celoten odsek poti. Na čas vplivajo poleg zahtevnosti poti še vremenske razmere, letni čas in načrtovanje počitkov.

Zahtevnost odseka naj bi se upoštevala tudi pri smeri hoje, saj je nepisano pravilo, da vzpon poteka po zahtevnejši poti, sestop pa po lažjem delu. S tako vgrajeno omejitvijo bi lahko odvrčali pohodnike od sestopanja po zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poteh. Omejitve na poti so lastnosti, ki se spreminjajo najpogosteje, zato bi za to vrsto podatkov moral biti vzpostavljen sistem sprotnega posredovanja informacij (podobno kakor pri cestni

natančnost absolutne določitve položaja. Zgodi se, da je pohodnik prikazan 20 metrov izven planinske poti, čeprav hodi po njej. Zato imajo sprejemniki GPS možnost vklopa funkcije "Lock on track", ki prikazuje pohodnika na vodeni poti, dokler je ta v njeni bližini. Če je ta način prikazovanja vklopljen, se lahko v primeru dveh vzporednih poti zgodi, da je pohodnik prikazan na napačni poti in se giblje v napačni smeri. Tak primer je pogost pri strmih planinskih poteh, kjer pot poteka v ključih. Gledano ravninsko, so poti zelo blizu skupaj, medtem ko je višinska razlika med njimi večja. Poleg tega je v takih primerih po navadi otežen tudi sprejem signala GPS, zato je položaj slabše določen. Tedaj lahko višinska komponenta igra ključno vlogo, saj sprejemniku olajša odločitev, na katero pot naj se "zaklene".

Kako naprej?

Odgovor na vprašanje, zastavljeno na začetku tega članka, bi se torej glasil,

navigaciji sprejemnik za prometne informacije). Uporabnik bi si pred turo naložil omenjene omejitve prek interneta oz. za zelo pomembne omejitve bi lahko med samo turo uporabil paketni prenos podatkov.

Vse našete lastnosti odsekov poti bi imele pomembno vlogo pri načrtovanju poti. Ko bi uporabnik zahteval prikaz najkrajše, najhitrejše ali najlažje poti, bi se na osnovi upoštevanja zgornjih omejitev pri posameznih odsekih določila optimalna pot.

Za razliko od cestnih navigacijskih sistemov ima pri navigacijskih sistemih za vodenje pohodnikov po planinskih poteh pomembno vlogo tudi višinska komponenta položaja. Prostorski podatki so zajeti z omejeno natančnostjo, prav tako imajo tudi sprejemniki GPS omejeno

da je mogoče, da pohodniška navigacijska naprava pripelje pohodnika do zelenega cilja. Se je pa na tem mestu treba vprašati, ali so tovrstne inovacije za planinski svet sploh primerne oz. potrebne in ali lahko pohodnikom bolj koristijo ali škodijo. Tovrstna vprašanja bodo še dolgo razburjala planinsko srenjo. Mogoče lahko ponovno potegnemo vzporednico z avtomobilsko navigacijo in rečemo, da je avtomobilska navigacija brez pomena, če ne znamo voziti avtomobila. Podobno je z navigacijskimi sistemi za vodenje pohodnikov po planinskih poteh. Ti so lahko le pripomoček planinsko izobraženemu pohodniku.

Diplomska naloga je na ogled na spletnih straneh Fakultete za gradbeništvo in geodezijo: <http://drugg.fgg.uni-lj.si/669/>

Družinski planinski tabori

Besedilo: Blaž Lesnik¹

Tura na planinskem taboru Bohinj 2011, MO PD Ljubljana Matica Foto: Maša Žnideršič

Bivanje v naravnem okolju, sodelovanje in pomoč v skupnosti so sestavine vsakega taborjenja. Na poseben način pridejo do izraza pri družinskem taborjenju. Ta oblika je (za zdaj) v planinstvu manj razširjena, a v nekaterih društvih vseeno živi: npr. v PD Litija, PD Piran, PD Šoštanj, PD Fram, verjetno pa še kje.

Razlogi so podobni: nekdanji mladinci, ki so pripravljali tabore za planinske skupine, so si ustvarili lastne družine in želeli skupaj preživeti prosti čas v naravi. Hkrati so omogočili udeležbo na taboru tudi drugim družinam, ki jih zanima takšna oblika. Izkušnje kažejo, da je planinsko taborjenje nekaj, kar družine potrebujejo in si želijo, pravi Tomaž Mikeln iz PD Piran. Daljšo tradicijo in izkušnje pri družinskih taborih imajo taborniki. Leta 2009 so posneli in izdali izobraževalno-dokumentarni film na temo družinskega taborjenja, s katerim so skozi dnevni ritem bivanja na takem taboru želeli osvetliti socializacijske učinke, medgeneracijsko sodelovanje v družini in med taborečimi, poudariti naravo kot pristno bivalno okolje ter približati koncepte naravnega in izkustvenega učenja. Tehnično gledano sta organizacija in vsebina družinskega tabora podobni uveljavljenim oblikam taborjenja. Zato se je planinsko družinsko taborjenje razvilo tam, kjer imajo društva že izkušnje s pripravo mladinskih planinskih taborov. Pri družinskem taborjenju gre predvsem za novo prepletanje odnosov med vodniki, starši in otroki ter temu prilagojeno vodenje tabora. Starši (ki so pogosto tudi vodniki) namreč prevzamejo pobudo pri organizaciji in

izvedbi dela programa, hkrati pa nosijo tudi del odgovornosti. Ali kot pravi Janez Medved (vodja družinskih taborov) in Roman Ponebšek (vodnik na družinskih taborih), oba iz PD Litija:

"Za družine je tabor enkratna preizkušnja aktivnega preživljanja časa v naravi. Skupaj premagujejo napore, skupaj se spopadajo z izzivi slabega vremena, skupaj pridobivajo planinsko znanje in izkušnje. Družinski tabor predstavlja tudi določene izzive za vodnike oz. organizatorje tabora. Specifika družinskega tabora v primerjavi z mladinskim je v veliko večji heterogenosti skupine. Vodniki smo soočeni s prisotnostjo staršev in tako moramo skupaj postavljati meje 'odgovornosti' za otroke. Vodnik veliko težje prevzame avtoriteto, saj so tudi otroci zmedeni, ko so podvrženi starševskim in vodniškim navodilom. Za prijetno vzdušje na taboru je potrebno prilagajanje in tako je tudi taborni red podvržen družinskemu življenju, kar je seveda razumljivo. Ravno to je primer dobre prakse – spontanost, ki rodi samoiniciativno vključevanje staršev v program (branje pravljič, slikanje, družabne igre, petje ob tabornem ognju) – tako bogatimo tabor in drug drugega."

Planinski družinski tabori praviloma potekajo pod platnenimi strehami šotorov. V PD Piran so tabore začeli organizirati v Planinskem učnem središču Bavšica, nadaljevali v domu na Pokljuki, prvič so se preselili pod šotore na Dovjem lani, letos načrtujejo tabor v Koprivni, tabor pa bo trajal osem dni (prej šest). Začeli so z 11 udeleženci, zdaj jih je na taboru med 40 in 55. PD Litija bo letos organiziralo že devet družinskih taborov. Udeležuje se ga od deset do dvanajst družin, tabor je pod šotori, lokacijo pa menjajo vsako leto. Poglejmo še nekaj drugih vprašanj in odgovorov iz prakse že omenjenih društev, ki pripravljata družinske tabore.

Kako se pri programu prilagodite starosti otrok in kako v izvedbo tabornega programa vključite starše?

Janez Medved, Roman Ponebšek (PD Litija): Program ločujemo po starosti otrok. Na začetku smo imeli tri kategorije (Polžki, Mravljice in Gamsi), zdaj pa imamo dve starostno ločeni skupini (zadnja tri leta). Kar nekaj staršev je aktivnih vodnikov in tudi sicer vključujemo starše v program in tako izkoristimo njihove veščine, s čimer obogatimo tabor.

Tomaž Mikeln (PD Piran): Tri ture, številne igre, večerna družabnost, sprehodi v okolico, risanje in pisanje, orientacijski pohod, morda nočitev na prostem. Večino programa imamo skupaj – do zdaj smo imeli družine, ki si tega skupnega preživljanja časa želijo. Vsako leto pa izvedemo vsaj eno turo ločeno – zahtevnejšo za odrasle in mladostnike. Vsi starši sodelujejo pri izražanju pričakovanj, želja, pobud, veliko se pogovarjamo. Dva ali trije starši so tudi povabljeni v vodstvo tabora – tu potem skupaj oblikujemo program. Pri izvajanju aktivnosti pa seveda vsi pomagajo oziroma velikokrat tako ali tako tudi sami animirajo, izvedejo kakšno igro ...

SALOMON MINIM SHELL SALOMON

Pohodniška sezona se je že dodobra začela. Vsak izkušen planinec dobro ve, da se lahko v gorah vreme spreminja iz minute v minuto. Zato je tako pomembno, da se v hribe odpravimo optimalno opremljeni. Znotraj pohodniškega tekstila imamo različne range opreme, ki se razlikujejo po zaščiti ter teži materiala. Salomon v liniji MINIM združuje prav ti dve lastnosti. Jakna MINIM SHELL je vsestranska pohodna jakna, ki odlično združuje funkcionalnost ter stil. Tkanina CLIMAPRO RIBSTOP 2,5 L ji daje odlične lastnosti za zaščito telesa med aktivnostmi na prostem. Jakno MINIM SHELL poleg vodo odpornosti in para propustnosti odlikuje tudi nizka teža, kar zagotavlja maksimalno udobje ter svobodo pri gibanju kljub neugodnim vremenskim razmeram. Jakna ima dva žepa na zadrgo, prilagodljivo kapuco in zračnike na zadrgo. SALOMON MINIM SHELL – minimalna teža, maksimalna zaščita. – www.salomon.com/si

¹ Prispevek je bil objavljen v glasilu Gremo pod objem gor, št. 3, maj 2012.

Kako razporedite družine po šotorih?

Janez Medved, Roman Ponebšek (PD Litija): Družine imajo na voljo brezplačno izposojlo šotorov, ki so v lasti PD Litija (Savica in Bohinj), dopuščamo pa tudi možnost postavitve lastnega družinskega šotora, seveda na določeno mesto, tako da skrbimo za urejeno postavitve tabora kot celote. **Tomaž Mikeln (PD Piran):** Razporedijo se sami (po šotorih ali po sobah). Družine se že dobro poznajo, sploh starejši otroci si želijo biti skupaj, če je to mogoče.

Kako razporedite skupne naloge (kuhanje, pomivanje posode)?

Janez Medved, Roman Ponebšek (PD Litija): Na taboru imamo kuharico in dve pomočnici, ki opravljajo celotno 'intendantsko' službo (od nabave hrane do razdeljevanja in ravnanja z odpadki). Udeleženci – člani posamezne družine – opravljajo dežurstva, kar pomeni pomoč pri pomivanju posode, pospravljanje miz po obedih, skrb za pripravo soka, sklic zborov ... **Tomaž Mikeln (PD Piran):** Kuhanje zaupamo kuharici, ki na taboru skrbi samo za našo prehrano. Za nabavo skrbi ekonom, ki je eden od očetov. Preostalo opredelimo kot dežurstvo.

Kako določite (družinsko!) ceno taborjenja?

Janez Medved, Roman Ponebšek (PD Litija): Cena taborjenja temelji na spremljanju dejanskih stroškov predhodnega tabora, dodamo še nekaj odstotkov za obrabo skupne opreme. Za udeležbo na taboru je obvezno članstvo v planinskem društvu. Udeležbe ne pogojujemo s članstvom v PD Litija,

imajo pa člani PD Litija določen popust, saj društvo prispeva sredstva pri organizaciji. Cena se zmanjša tudi v primeru pridobitve sredstev na javnih razpisih.

Tomaž Mikeln (PD Piran): Pri oblikovanju cene poskušamo biti čim dostopnejši. V prvih letih je bil način postavljanja cene vsako leto drugačen. Zdaj se držimo načela, po katerem se cena spreminja glede na starost udeležencev: za odraslega je cena najvišja, potem pa vedno nižja do triletnega otroka, za katerega starši ne plačajo nič.

***

Ker se družine danes vse bolj zavedajo, da je čas, ki ga starši preživijo skupaj z otroki, dragocen, je ponudba družinske oblike taborjenja pri planinskih društvih vse bolj zanimiva. Tabor za družino pomeni aktivno in skupno preživljanje prostega časa v naravi ob športu. Hkrati pa se pri družinskih taborih odpre prostor srečanju z drugimi družinami. Druženje in

družabnost sta pomembni sestavini tabora tako za starše kot tudi otroke. Motivacija za hojo v gore je pri otrocih (posebej mlajših) neprimerno večja, kadar so v družbi sovrstnikov, kot pa če se na turo odpravijo s starši. "Priti na tabor za naše družine pomeni srečati prijatelje, ki jih niso videli že eno leto, in z njimi preživeti nov gorniško-družabni teden," pravi Tomaž Mikeln. Dopust, počitnice, športne aktivnosti, preprosto biti skupaj, neformalno učenje od drugih udeležencev, primerjanje, opazovanje, sobivanje skozi naporno hojo v hrib, pomivanje posode, pogovori in večerno petje: vse te okoliščine predstavljajo nepredstavljiv vir možnosti za razvoj posameznika, njegove samopodobe, samozavesti, osamosvajanja in odgovornega ravnanja. Hkrati predstavljajo tudi možnosti za razvoj odnosa, odgovornosti do skupnosti, spoštovanja drugih ljudi in narave. ○

Družinski planinski tabori in medgeneracijsko sožitje pod šotori Foto: Maša Žnideršič

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

fs® Factory store d.o.o., Grize 125, 3302 Grize • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Nenavadna rožica na balkonu

Postovka je skalno steno zamenjala z blokom

Besedilo: Dušan Klenovšek¹

Ujede so ena najprepoznavnejših skupin ptičjega sveta. V preteklosti so jih zaradi plenjenja majhnih ptic in drugih živali kot roparice neusmiljeno preganjali. Mnoge vrste so skoraj izumrle, preden smo spoznali njihov pomen za naravno ravnovesje. Tako so danes vse vrste zavarovane.

Med našimi ujedami je tudi več vrst sokolov. Verjetno ste mnogi že slišali za sokola **selca**, saj je v številnih pisnih virih (tudi učbenikih) omenjen kot najhitrejša ptica na svetu. A tokrat nekaj besed namenjam **navadni postovki** (*Falco tinnunculus*). Zaradi značilnega leta nad odprto krajino – lebdenja na mestu – je hitro opazena in ima številna lokalna imena (lebduh, šprinca).

Navadna postovka je vrsta odprte krajine (polja, travišča) od nižin do sredogorja. Z višine okoli 10–20 metrov išče svoj plen (največ male glodalce, kot so miši, voluharice in rovkke, večje žuželke in redkeje manjše ptice pevke in kuščarje). Med lovom se navidezno ustavi (lebdi) in tako lažje natančneje določi položaj plena. Zatem strmoglav. Seveda je lov pogosto neuspešen, a v številnih poskusih par postovk ulovi dovolj plena, da nahrani sebe in do štiri mladiče. In kje so ti? Za gnezdo potrebuje postovka vsaj osamljeno drevo sredi polj, lahko pa gnezdi tudi v prepadnem skalovju.

Mladiča navadne postovke (*Falco tinnunculus*)

Foto: Dušan Klenovšek

Njena sorodnica **južna postovka** je zaradi pomanjkanja hrane (predvsem velikih žuželk zaradi današnjega načina košnje – rotacijskih kosilnic, baliranja) že vrsto let v Sloveniji izumrla gnezdilka.

Tokratna zgodba pa se je odvijala sredi gostega blokovskega naselja v Krškem. Stene večnadstropnih poslopij so namreč precej podobne prepadnim skalnatim stenam. Tako je par postovk že tretje leto gost balkonske police s cvetličnimi lonci v osmem (zgornjem) nadstropju. Zakonca Rađen sta na svoje sostanovalce ponosna in z veseljem pokažeta številne fotografije. Ptičja starša sta namreč "ocenila", da človeška zakonca ne predstavljata nevarnosti

Komaj zvaljene navadne postovke (*Falco tinnunculus*) v cvetličnem lončku
Foto: Dušan Klenovšek

za zarod, in tako v maju začenja samica izlegati ter nato valiti štiri jajca kar v delu cvetličnega kotila. Ne moti ju, da se gostitelja povsem približata in ju opazujeta. Povsem druga zgodba je, ko se približa "tujec". Tedaj starša odletita na sosednji blok, mladiči pa negibno čakajo, kaj jim bo prinesla usoda. Leta 2012 so od štirih izvaljenih mladičev odrasli trije, kar je za starša lep dosežek. Število preživelih je pogojeno s količino hrane, ki jima jo uspe prinašati v gnezdo. Če je ni dovolj za vse mladiče, se starejši spravijo nad najmlajšega in ga vržejo iz gnezda. Mnogim verjetno to zveni kruto, a v naravi je to edina uspešna pot k preživetju. Bolje trije dobro hranjeni kot štiri podhranjeni, slabotni, ki bi počasneje odrasli, bili dovzetnejši za zajedalce in okužbe ter težje sami premagovali tegobe samostojnega življenja. Letošnji zarod je uspešno poletel, njihova gostiteljica – in še mnogi med nami – pa že nestrpnost pričakujeta naslednji maj. Mi pa lahko k preživetju vrst, ki gnezdi v skalnih stenah, pripomoremo z izogibanjem plezanja v njih (vsaj) v času gnezdenja. ●

¹ Kozjanski park.

Alergije v hribih

Besedilo: Petra Zupet

Bolniki z alergijami morajo v naravo dobro pripravljene

V okolju, v katerem živimo, je nešteto snovi, s katerimi prihajamo v stik. Običajno ob teh stikih nimamo težav, občasno pa se zgodi, da posameznik na določeno snov odreagira prekomerno. Temu pravimo alergijska reakcija. Snov (alergen) iz okolja lahko vstopi v telo preko dihal (npr. pelodi), prebavil (hrana in zdravila) ali pa reakcijo izzove že samo stik alergena s kožo ali sluznicami. Ko alergen prvič pride v telo, vzdraži imunski sistem, ob ponovnem stiku pa izzove telesu škodljive imunске reakcije. Glede na mehanizem reakcije poznamo različne tipe alergij. Za nas so pomembne tiste, pri katerih se simptomi pokažejo že nekaj minut po (ponovnem) stiku z alergenom. Simptomi so lahko zelo blagi in nenevarni, lahko pa reakcija povzroči smrt v nekaj minutah.

Najpogostejša oblika alergije je seneni nahod ali alergijski rinitis, ki se kaže s kihanjem, vodenim izcedkom iz nosu, solzenjem in ščemečim vnetjem sluznice oči, nosu in žrela. Pogosta oblika alergije je tudi koprivnica ali urtikarija. Pri njej na koži nastanejo nekaj milimetrov do nekaj centimetrov velike, pordele ali rdeče obrobljene lise, ki so dvignjene nad raven kože in močno srbijo. Če se prekine stik z alergenom, običajno po nekaj urah izginejo. Angioedem je podoben pojav, ki nastane v globljih plasteh kože in podkožja ter v sluznici dihal ali prebavil, vendar ne srbí. Nevaren je lahko, če je oteklina sluznice dihal tako huda, da zamaši dihalna pota. Alergijska reakcija lahko zajame tudi vse telo. Temu rečemo anafilaksija. Lahko je le moteča v smislu srbenja kože, občutka nemira, hitrejšega srčnega utripa, rinitisa in koprivnice ali pa je življenjsko nevarna.

Kakšne so možnosti za alergije v hribih?

Senenemu nahodu se do nadmorske višine, kjer se cvetijo drevesa in trave, ne bomo izognili. Pomembno je vedeti, da je sezona cvetenja drugačna kot na nižjih nadmorskih višinah, zato je priporočljivo imeti s seboj

ustrezna zdravila, ki omilijo nadležne težave.

Tudi alergični na pršice imajo lahko v določenih primerih težave, vezane na alergijo. Zmotno je namreč misliti, da pršica živi le do 1200 metrov, saj nadmorska višina zanjo ni omejitev. Najdemo jo povsod, kjer ni zmrzali in kjer so prisotni človeški in živalski

Injekcija adrenalina skozi hlače

odmrli delci kože, s katerimi se hrani, torej tudi v hišnem prahu, jogijih in posteljnini v planinskih kočah in bivakih.

Alergija na pike žuželk (največkrat čebel ali obadov) je lahko resno stanje. Alergična reakcija se lahko pojavi takoj ali pa z določenim časovnim zamikom. Znaki, na katere smo pozorni, so srbeči podplati in dlani, oteklina na mestu pika, slabost in zmedenost, težave z dihanjem in izguba zavesti.

In ne nazadnje ... V hribih je lahko vzrok alergijskih težav že sama telesna aktivnost. Ta lahko pri določenem odstotku ljudi sama po sebi izzove splošno (generalizirano) vročinsko urtikarijo, ki se lahko poslabša s padcem krvnega tlaka in angioedemom. Možna je tudi anafilaksija različnih stopenj, ki jo lahko povzroči tudi kombinacija telesne aktivnosti in določene hrane (najpogosteje sir, jajca, piščančje meso, pomaranče, jabolka, breskve, lešniki, grozdje, pšenica in zelje).

Telesna aktivnost pa lahko izzove tudi zoženje dihalnih poti (bronhospazem), ki mu je podvrženih 12 % ljudi v celotni populaciji, 70–90 % astmatikov in 41 % ljudi z alergijskim

rinitisom. Sprožilni dejavniki so dihanje skozi usta (ki ne ogreva zraka pred prihodom v pljuča, medtem ko dihanje skozi nos omogoča zadostno ogrevanje in zato ne povzroča takih težav), suh ali mrzel zrak, alergeni v zraku, intenzivna telesna aktivnost in razne kemikalije. Težave, ki nas doletijo, so piskanje ob dihanju, težko dihanje, kašelj, tiščanje ali bolečina v prsih, hitra utrujenost, suh kašelj po aktivnosti in slaba zmogljivost. Težave v večji meri lahko preprečimo s treningom, z ogrevanjem pred intenzivnim delom in ohlajanjem po njem, z izogibanjem pospešenemu dihanju (hiperventilaciji), z ustreznim oblačenjem v hladnem okolju (šal okoli vratu omogoči zadrževanje toplejšega in vlažnejšega zraka) in z izogibanjem telesni aktivnosti ob prehladu, ali ko alergije niso pod nadzorom.

Kako ukrepamo ob pojavu alergijske reakcije?

Ukrepanje v primeru alergij je vedno usmerjeno v nevtralizacijo ali odstranitev alergena, po potrebi pa seveda v podporo dihanja in krvnega obtoka. Vedno, kadar srečamo osebo, ki ima znake hude alergijske reakcije, moramo pregledati, ali ima slučajno pri sebi zdravila za samopomoč. V setu za samopomoč so štiri tablete, ki jih mora alergik ob alergijski reakciji takoj zaužiti, če gre za življenje ogrožajočo alergijsko reakcijo, pa je treba vbrizgati adrenalin v stegensko mišico kar skozi hlače (slika). Adrenalin znani hudi alergiki vedno nosijo s seboj. Če greste na pot z znanim alergikom, je prav, da se o tem pogovorite pred odhodom in se poučite o uporabi tega zdravila.

Kadar gre za pik žuželke pri človeku z znano alergijo, je med čakanjem na reševalce smiselno poskušati odstraniti želo (če je ostalo v koži). Potrebna je previdnost, da ne stisnete mešička s strupom, ki se ponavadi drži žela – s tem morda lahko še povečate vnos alergena v telo. Na mesto pika daste hladen obkladek, s čimer se zmanjša oteklina in upočasni absorpcija strupa oziroma alergena. ●

Nova smer na Latok II

Letošnja sezona v Karakorumu se je začela na najboljši možni način – s prvenstvenim vzponom v alpskem slogu. Na Latok II (7020 m) so ga opravili štirje Francozi med 3. in 6. junijem, in sicer Antoine Bletton, Pierre Labbe, Mathieu Maynadier in Sebastien Ratel. Njihova smer – imenovali so jo Théorème de la Peine – vodi po logičnih prehodih desno od velikega ozebnička v Latoku II, po katerem so leta 1997 plezali Nemci z bratoma Huber v glavnih vlogah, preden so se spopadli z gladko granitno vršno steno. Francoska ekipa je v steni naletela na težave do M5, ves vzpon (stena je visoka 2000 metrov) pa so ocenili z ED-. Večina ciljev, po katerih posegajo današnji plezalci in alpinisti v Karakorumu, leži ob ledeniku Baltoro, s skupino Latok pa je malo drugače. Nahaja se nekoliko zahodneje in je neposredna soseda visokega sedemtisočaka Ogreja. Latok sestavljajo štiri gore (Latok I, 7145 m, II, 7020 m, III, 6949 m, in IV, 6456 m). Prvi vzponi nanje so se začeli v drugi polovici sedemdesetih let, zadnji pa je bil osvojen Latok IV leta 1980.

Neverjetni podvigi Alexa Honnolda

Tri tedne po trojnem povezovalnem vzponu, ko sta s Tommyjem Caldwellom preplezala tri velike yosemitske stene (Mt. Watkins, El Capitan in Half Dome) v dobrih 21 urah, je Alex Honnold z vsemi tremi opravil – sam. Za to je potreboval 18 ur. V steno Mt. Watkina (za katero je porabil 2 uri in 20 minut, kar je nov rekord) je vstopil 5. junija ob štirih popoldne, na vrh Half Doma pa je priplezal ob 10.45 naslednjega dne. Od prejšnjega povezovalnega vzpona je bila razlika le v tem, da je Honnold namesto Freeriderja v El Capitanu preplezal smer

Nos. In to ponoči, v zgolj šestih urah. Veliko večino smeri je preplezal prosto, s tehniko pa si je pomagal le na nekaj mestih v vsaki smeri. Zaenkrat je znano še to, da si je sredi Nosa od plezalcev, ki jih je prehitel, sposodil vrečko z magnezijo, ker je svojo pozabil na vstopu. Mr. No Big Deal, kot je Honnoldov vzdevek (po komentarju, ki ga veliko uporablja), je svoj solo povezovalni vzpon komentiral nekoliko drugače. "OK, to je pa bil Big Deal," je priznal na vrhu Half Domu po končanem plezalnem solo maratonu.

Toda to ni bilo vse, kar je Honnold letos preplezal v Yosemiteh. Sam je med drugim odbrzel čez Regular NW Face v Half Domu v vsega eni uri in dvajsetih minutah. Zato tudi ni čudno, da sta za naskok na novi hitrostni rekord v Nosu (najbolj znana smer v El Capitanu) združila moči z znanim ameriškim plezalcem Hansom Florinom, ki je že nekajkrat postavil hitrostni rekord v tej smeri, bodisi v navezi ali solo. Sredi junija jima je uspelo, da sta za 1100 metrov visoko smer (ocena 5.9, A1, 31 raztežajev) porabila samo 2 uri, 23 minut in 51 sekund. Za ilustracijo povejmo, da povprečna naveza porabi za vzpon po tej smeri tri do štiri dni.

14-krat 8000 tudi za Japonca in Italijana

Japonski alpinist Hiroši Takeučii je še eden izmed himalajcev, ki se mu je uspelo povzpeti na vse glavne vrhove nad 8000 metri. S še enim japonskim alpinistom in snemalcem Kenrom Nakašimo sta se na alpski način lotila vzpona na Daulagiri, a se je Nakašima obrnil malo nad drugim taborom. Po bivaku na 7300 metrih je 26. maja Takeučii sam dosegel vrh v popoldanskih urah. Veliko je že himalajskih plezalcev in hodcev, ki so stali na vseh najvišjih vrhovih sveta, malo med njimi pa jih je med tem zbiranjem tako *nasrkali* kot Hiro, kot mu pravijo prijatelji. Spomnimo se samo nesreče pred 5 leti, ko ga je na Gašerbrumu 2, skoraj 7000 m visoko, odnesel plaz, ga

valil po 50–60 stopinj strmih pobočju in ga potem čudežno, sicer precej poškodovanega, izpljunil na višini 6800 metrov. Vsi alpinisti, ki so bili takrat na gori, so sodelovali pri Hirovem reševanju in čez nekaj časa se je Japonec spet vrnil med najvišje gore sveta. Dve leti pred tem je z vrha Everesta sestopil po Hornbeinovem ozebniku z znaki možganskega edema, nedavno pa je komaj preživel rušilni potres na Japonskem. Hiro, ki je bil pogosto v navezi z Gerlindom Kaltenbrunner in Ralfom Dujmovitsem, je tako tudi sam dosegel himalajski "grand slam".

Prav tako je z vzponom na Daulagiri končal svoje zbiranje glavnih vrhov nad 8000 metri Italijan Mario Panzeri. Gorski vodnik iz Lecca se je na Daulagiri povzpел 17. maja in tako postal tretji Italijan (po Messnerju in Mondinelliju), ki je brez dodatnega kisika priplezal na glavne vrhove vseh osem tisočakov.

Veliko grebenko prečenje na Aljaski

Renan Ozturk in Freddie Wilkinson sta na Aljaski dokončala svojo dolgoletno zamisel. Nad Ruth Gorgem sta grebenko prečila skupino gora z najvišjo točko na vrhu Moose's Tooth. Tako imenovana Tooth Traverse preči šest vrhov, od katerih en stranski še ni bil osvojen. Smer je Ozturk poskušal preplezati že nekajkrat, prvič pred štirimi leti. Takrat se mu je pridružil Zack Smith, omenjeni dvojici pa se je kasneje pridružil še Wilkinson. Najdlje so prišli nekako do polovice tega pet milj dolgega grebena. Lani se je Ozturk, sicer gonilna sila projekta, poškodoval, letos pa je odpadel Smith, ker se zaradi drugih obveznosti ni mogel udeležiti odprave. Tako sta Ozturk in Wilkinson sama vstopila 17. maja in po težavah, ki so dosegle oceno 5.10R, A2+, M5, končala svojo grebenko zgodbo pet dni kasneje, 21. maja. Prve tri dni plezanja sta se vsak večer ustavila že ob šesti uri, si izkopal udoben bivač in

uživala. "Saj sva bila končno na počitnicah," je zapisal Wilkinson. Med drugim delom prečenja, vzponom na Moose's Tooth, pa je greben s ključnimi raztežaji prečenja pokazal zobe. A tudi to sta uspešno oddelala in dva dni kasneje varno sestopila na ledenik Ruth. Plezalca pravita, da so bile letošnje razmere daleč od idealnih. Zima je bila ena najbolj sneženih, za nameček pa je svoje dodal še ciklon, ki se je tam okoli vrtil v drugem tednu maja in nasul približno meter snega.

Novice je pripravil Urban Golob.

LITERATURA Dvojezični izletniški vodnik po Goriški

Go 3D. Goriška: peš, s kolesom in s kajakom. Il Goriziano: a piedi, in bicicletta e in kayak. Oborniki in člani SPD Gorica. Založba Transmedia, Gorica, 2012. 118 strani.

Pri Slovenskem planinskem društvu Gorica (SPDG) so v okviru obeleževanja stote obletnice ustanovitve izdali zanimiv dvojezični izletniški vodnik po goriški okolici. Zamisel za edicijo so prevzeli kar sami društveni odborniki in člani z namenom, da bi prispevali k obogatitvi goriškega izletniškega turizma. Vodnik je konkretna ponudba daljših in krajših tur, ki se v nekakšnem krogu s središčem v Gorici razprostirajo na celotnem območju od furlanske nižine preko Brd in Soške doline do Trnovskega gozda ter od Vipavske

doline do goriškega kraškega teritorija. Dvojezični tekst publikacije odraža željo, da bi vodnik priskočil na pomoč tako slovensko kot italijansko govorečim izletnikom na večjezičnem goriškem prostoru. S slikovnim gradivom bogat žepni vodnik je razdeljen na tri sklope. Prvi zaobjema opis sedmih pešpoti na najbližja razgledišča nad mestom: Krminska gora (274 m), Sabotin (609 m), Škabrijel (646 m), Mali Golak (1495 m) in Vitovska krožna pot po južnih pobočjih Trnovske planote nad Vipavsko dolino. Drugi sklop vodnika se z opisom treh kolesarskih tur posveča gorskokolesarski panogi. Opisane kolesarske ture zaobjemajo Korado (812 m), najvišjo točko Brd ter Banjško planoto in zahodni del Krasa nad Doberdobom. Dolžina vseh posameznih kolesarskih prog se suče med 40 in 60 kilometri. Tretji sklop je namenjen ljubiteljem kajakaštva. Opisane so tri veslaške proge prve in druge težavnostne stopnje vzdolž reke Soče in Vipave s startom v Solkanu, Gorici in Renčah. Vodnik ponuja uporabniku tudi serijo natančnih zemljevidov z odgovarjajočimi GPS-koordinatami vseh obravnavanih tur. Vsi izleti so opremljeni s tehničnimi preglednicami osnovnih podatkov, kot so čas, dolžina, višinska razlika in težavnost. V vodniku bo uporabnik našel tudi bogate opise vseh zgodovinskih in

kulturnih znamenitosti, ki jih bo srečal na poti. Med najprivlačnejše ture nedvomno sodi vzpon na Sabotin, ki je hišna gora Goričanov z dolgim in razglednim grebenom nad reko Sočo. To območje, ki je bilo med prvo svetovno vojno trdnjava avstro-ogrske vojske, je bilo pred nekaj leti urejeno kot Park miru. Gora pa je že od nekdaj znana zaradi izredno bogate in pestre flore, ki se je v tisočletjih izoblikovala na tem prostoru na pol poti med Alpami, Dinarskim gorstvom in Mediteranom. Vodnik, ki so ga pred kratkim že predstavili v Gorici, je namenjen družinam, rekreativcem in nasploh ljubiteljem izletništva, ki želijo spoznati naravne lepote Goriške.

Vanja Sossou

Toplina lesa

Anton Suhadolc: Les naših drevces in grmovnic. Olševek, Narava, 2012. 184 str.

Ko po napornem vzponu sedemo pred leseni stan na planini, morda niti ne opazimo lesa, njegovih vzorcev, vrste. A ponavadi nam les dobro dene, še posebej, če je ogret od sonca. V lesu je preprosto nekaj prijetnega, toplega, da, tudi in predvsem lepega. Tako meni tudi Anton Suhadolc, ki je k obravnavi drevja in grmovnic pristopil na zanimiv način: prikazati les naših drevces, njegovo barvo, sestavo, žilnatost. In pri tem je avtor gotovo uspešen, saj je na preko 120 fotografijah lesa predstavljena večina naših drevces, grmovnic, sadnega drevja ter parkovnih okrasnih drevces in grmovnic. Glede na

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvaja, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Stefano Ardito:
MONT BLANC: Discovery and Conquest of the Giant of the Alps
White Star Publications,
april 2012 (trda vezava;
386 strani; barvne
fotografije; cena 33,52€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

CEBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo:
CEBÉ
SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Cebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelad. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- potrdi ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

to, da se planinci in vsi ljubitelji narave na svojih poteh resno srečujemo z drevjem, z lesom, ki ga naša dežela premore veliko, je knjiga Les naših dreves in grmovnic lahko lep učni pripomoček in sopotnik na izletih v naravo. Res lepe fotografije, ki pokažejo vso pestrost sestave lesa, vso barvitost, oblikovno žilnatost, ki presega umetniške stvaritve, spremljajo kratki opisi drevesne vrste oziroma grmovnice, seveda pa je poudarek prav na lastnostih in uporabnosti lesa. Pri tem bi si bralec zaželel morda nekaj več razlage, tudi sliko kakšnega predmeta iz omenjega lesa ali kaj podobnega (avtor sicer zapiše, kaj ima zanimivega doma, predvsem parket iz preko 60 lesov). Zagotovo pa nekje na začetku manjka razlaga osnovnih strokovnih pojmov (npr. črnjava, beljava, branike, kultivar ...).

Avtor, ki se z lesom in botaniko ukvarja ljubiteljsko, nam celovito predstavi ves spekter drevesnih vrst, predstavljene lesove pa dopolnjujejo tudi fotografije drevja, včasih plodov, listov, cvetov ... Razen parkovnega drevja so vse ostale vrste take, da jih zlahka srečamo na naših pohodih v gore – ko gremo skozi stare kmečke sadovnjake ali pohajamo po primorskih goličavah, ko se vzpenjamo po strmih gozdnih pobočjih ali pa, ko se drevesna meja počasi končuje in se pri tleh plazijo še rušje ali kakšna pritlikava vrba. Knjiga prinaša nekaj novega na naše tržišče in jo moramo v tem pogledu vsekakor pohvaliti. Tudi fotografije, ki jih je prispeval dr. Rober Brus, ki je besedilo tudi strokovno pregledal, so lepe, jasne in zgovorne, z drugačnim oblikovanjem bi morda lahko bile še malo večje. Vsem, ki imajo radi les, ki se k njemu vračajo, ki ga srečujejo na planinskih poteh v obliki stanov, opaža planinskih koč ali lesenih pogradov (zasanjani v zaslužni spanec po naporni turi), bo knjiga Antona Suhadolca zagotovo povedala nekaj novega, pa tudi opozorila na nenavadno lepoto lesa in na njegovo trajno vrednost.

Marjan Bradeško

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Največji dogodek Planinske zveze Slovenije v zadnjem obdobju je gotovo dan slovenskih planincev 2012, ki so ga planinci in gorski reševalci ob dnevu gorskih reševalcev združili v osrednje praznovanje ob stoletnici organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji – 16. junija 2012.

Planinska zveza Slovenije je konec maja na seji upravnega odbora predstavila svoje promocijske aktivnosti v naslednjem obdobju, kot so nadgradnja akcije Odnosimo smeti nazaj v dolino, Prinesimo svojo posteljnino na planinske kočice, Prodaja članarine (po kočah in drugje, označba prodajnih mest) in vzpodbujanje obiskovalcev gora in spletne strani z družabnim omrežjem k včlanitvi v planinsko organizacijo (Postani član planinske organizacije – Dobrodošli v dobri družbi), donacijska SMS-akcija za obnovo planinskih poti (Droben prispevek – MARKANTEN VTIS), izbor najbolj priljubljene planinske kočice, ki poteka v sodelovanju s časnikom Nedelo od 17. junija pa vse do 29. julija, ko lahko sodelujete pri izboru in se s tem potegujete za nagrade. Predlagajte svojo najljubšo planinsko kočico, dopišite na glasovnicah svoje podatke in sodelujte v žrebanju, prav tako pa lahko vtise in fotografije svoje najbolj priljubljene planinske kočice pošljete na uredništvo Nedela, kjer bodo vse do konca julija objavljali vaše prispevke.

Na seji upravnega odbora so predstavili tudi usmeritve in izhodišča za praznovanje 120-letnice organiziranega planinstva v Sloveniji ter potrdili končna Merila za dvonamensko rabo planinskih poti, ki so jih po javni razpravi pripravile komisije za planinske poti, za varstvo gorske narave in za turno kolestarstvo. Predlagatelje so pozvali k predlogom dodatnih kandidatov za člane novega Odbora za založništvo in informiranje PZS.

V začetku junija so v Mestni knjižnici Ljubljana odprli planinski kotiček. Ob zapiranju planinske knjižnice, ki je delovala v prostorih Planinske zveze, je interes za sodelovanje in predajo knjižnih enot PZS izkazala ravno Mestna knjižnica Ljubljana, ki je sedaj v svojih prostorih uredila poseben prostor za planinsko, plezalno, alpinistično, strokovno, vodniško in drugo literaturo – tako domačih kot tudi tujih založb in avtorjev. Mestna knjižnica bo omogočala tudi medknjižnično izposojlo, tako da bo gradivo dostopno vsakomur, ne da bi se mu bilo zato treba voziti v Ljubljano.

Planinska zveza je izdala tretjo številko Obvestil PZS 2012, objavila razpis za najvišja priznanja PZS (rok oddaje predlogov na meddruštvene odbore planinskih društev je 10. september 2012) ter sklenila dogovor z Zavarovalnico Generali in s Termami Krka, po katerih imajo člani PZS dodatne popuste. Že četrto leto zapored je CIPRA Slovenija, društvo za varstvo Alp, s partnerji – tudi s Planinsko zvezo – izdala knjižico Vozni redi v Alpah. Letos je doživela večjo nadgradnjo; vsebuje namreč podatke o voznih redih devetnajstih najpogostejših prog javnega potniškega prometa v Alpah, 14 avtobusnih in 5 železniških. Poleg petih novih prog je objavljen tudi zemljevid prog, dodali pa smo še vozne rede sedmih alpskih žičnic in turistične ladje Bohinjsko jezero. Pripravili smo tudi tiskano izdajo angleške različice voznih redov za vse, ki prihajajo k nam iz tujine.

Sredi maja se je namestnica predstavnik PZS v Komisiji za varstvo narave in urejanje alpskega prostora (KONSAR) Združenja dežel alpskega loka (CAA) udeležila seje te mednarodne komisije.

V Planinskem učnem središču Bavšica sta Planinska zveza in njena Komisija za alpinizem gostili Komisijo za tekmovalno ledno plezanje Mednarodne zveze planinskih organizacij (UIAA). Komisija za alpinizem PZS je prenovila svojo spletno stran. Na svoji prvi akciji pa so se zbrali fantje slovenske mladinske

alpinistične reprezentance, ki je bila uradno določena konec letošnjega aprila.

V mednarodnem gorniškem muzeju v nepalski Pokhari je Planinska zveza pod vodstvom alpinista in načelnika Komisije za odprave v tuja gorstva PZS Toneta Škarje prenovila slovenski kot z novimi podobami in vsebinami.

Sredi junija sta v Nepal odpotovala slovenski inštruktor Matjaž Šerkezi (PD Kamnik) in zdravnica Ivana Vukov, ki letos delujeta v okviru tamkajšnjega začasnega tečaja planinskih veščin. Pri tem sta Planinski zvezi pomagala Tosama in Ministrstvo za zunanje zadeve RS, Mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije.

Gospodarska komisija PZS je ustanovila svetovalno pisarno, katere namen je planinskim društvom pomagati pri vprašanih izgradnji malih čistilnih naprav za odpadne vode na planinskih kočah, pri ravnanju z odpadki v planinskih kočah, pri energetski oskrbi ali požarni varnosti planinskih koč.

Komisija za planinske poti PZS je poročala o zaključku tečaja za markaciste na Jelovcah pri Majšperku. Vodniška komisija pa je objavila seznam vseh registriranih vodnikov PZS in pripravnikov v letu 2012.

Mladinska komisija in njena Razvojná skupina za programa Círiban planinec in Mladi planinec sta povabili mentorje planinskih skupin itd., da s svojimi prispevki obogatijo spletno stran te komisije. Mladinska in Vodniška komisija sta razpisali dopolnilno usposabljanje mentorjev PS za pridobitev naziva vodnik PZS kategorije A. Na pot je odšla alpinistična odprava Karakorum 2012 pod vodstvom alpinistke Irene Mrak. Odpravo je – poleg številnih drugih – podprla tudi Planinska zveza.

Športni plezalci so bili ponovno uspešni. Klemen Bečan in Mina Markovič sta bila na predzadnji tekmi svetovnega pokala v balvanskem plezanju med deseterico najboljših; mladi pa so se s tekme mladinskega evropskega pokala v športnem plezanju v težavnosti v Voironu vrnili z zlato, srebrno in bronasto

medaljo ter z zlatom (Domen Škofic) s tekme v balvanih v švicarskem Grindelwaldu. Končala se je tudi prva tekma državnega prvenstva, na kateri je bila premočna Mina Markovič med dekleti in med tekmovalci komaj 18-letni Domen Škofic.

V Planinski založbi so napovedali izid planinskih vodnikov Slovenska planinska pot in Dolenjska, Bela krajina, Notranjska ter pripravili odlično veliko predsezonsko akcijo (do 30. junija), v kateri so planinci in ostali ljubitelji gora lahko po zelo ugodnih cenah kupovali zemljevide, planinske in plezalne vodnike, strokovno literaturo, leposlovje in druge edicije.

Poročali so z mnogih prireditelj in se jih tudi udeležili, prav tako pa so povabili na različne dejavnosti in dogodke, podali zanimive koristne nasvete ter opozorili na ravnanje v primeru srečanja z medvedom (v letošnjem letu so v Triglavskem narodnem parku opazili kar sedem kosmatincev). Prav tako so predvsem organizatorje planinskih taborov, obiskovalce

planin in nižje ležeče planinske kočje opozorili na mišjo mrzlico in preventivne ukrepe pred njo.

Zdenka Mihelič

Nova planinska obhodnica ob Kolpi

V Kostelu, v idilični pokrajini ob levem bregu reke Kolpe in hribih nad njo, je bila že leta 1994 odprta Kostelska planinska pot in takrat je bil izveden tudi prvi tradicionalni pohod po njej.

Število udeležencev vsakoletnega pohoda se odvisno od vremenskih razmer giblje med 150 in 400. Ker ima pot obisk tudi čez leto, se je porodila ideja, da bi jo opremili in vključili med redne planinske obhodnice, registrirane pri Komisiji za planinska pota PZS. Delo je steklo in do 19. kostelskega pohoda 26. maja 2012 je bilo vse nared. Tako je sedaj na voljo dnevnik obhodnice, na trasi je šest kontrolnih točk z žigi, ob obstoječih je postavljenih še nekaj dodatnih smernih in obvestilnih tabel, markacije so obnovljene, po celotni prehojeni

poti pa udeleženci prejmejo oštevilčeno spominsko značko. Kot se za tak dogodek spodobi, ni manjkala krajša slovesnost z govori: Franca Janeža, predsednika PD Kočevje (društvo je izdajatelj dnevnika in skrbnik poti), Valentina Južniča, župana Občine Kostel (občina je pomagala pri projektu), Stanka Nikoliča, predsednika TD Kostel (društvo je partner pri pohodu), Nikole Guida, predsednika Odbora za planinske obhodnice, in Bernarda Margitiča iz PD Željezničar Zagreb. Nato so se pohodniki odpravili na šesturno pot, ki jih je vodila od Fare do streljaj oddaljenega Potoka (225 m – KT-1), mimo Jakšičev in Planine na planoto Stružnico (655 m – KT-2). Krajši ravnini je sledil vzpon na najvišjo točko poti – vrh Kuželjske stene (874 m – KT-3). Imenitno razgledišče ni nobenega pustilo ravnodušnega, enako pa velja za spust skozi naravno okno v Kuželjski steni. Do bližnje vasice Rake (550 m – KT-4) ni bilo daleč, v globini pa se je že slišala reka Kolpa. Sledil je nižinski del skozi

Kuželj (ali po stezi nad njim) do vasi Laze (320 m – KT-5). Da pot ni ravninsko zaključena, sta poskrbela vzpon na Koso (480 m – KT-6) in prijetno spuščanje mimo Štajerja na izhodišče. Pri PD Kočevje (www.planinsko-drustvo.kocevje.si) dobite dnevnik nove poti, pa tudi dnevnika Kočevske in Trimčkove planinske poti sta na razpolago. Več kot dovolj razlogov za obisk Kostela in Kočevske!

Anton Selan, PD Kočevje

Opravičilo

Lojze Abram iz SPD Trst nas je opozoril na neljube napake, ki smo jih zagrešili pri zapisu imen italijanskih toponimov v članku o Monte Sieri v junijski številki. Namesto Picollo Siera bi moralo pisati Piccolo Siera, namesto Pratto bi moralo biti Prato, ime doline pa se zapiše z enim l v prvi besedi: Canale di Gorto. Pravilno slovensko ime kraja Tolmezzo pa ni Tumeč, kot je nekoč zapisal Henrik Tuma, pač pa Tolmeč.

Uredništvo PV

LED LENSER

WWW.LEDLENSER.COM
WWW.RT-TRI.SI

Naglavna svetilka H7
170lm / 3xAAA / 54h

● **POZLAČENI KONTAKTI**
boljši izkoristek

● **ALUMINIJASTO OHIŠJE**
trdnost in vzdržljivost

● **Hitri fokus (AFS)**
enoročno upravljanje

● **Dinamično stikalo**
različne moči

● **Dolg čas delovanja**
majhna poraba baterij

● **V paketu poleg svetilke:**
baterije, etui, zapestni trak

Ročna svetilka H7
200lm / 4xAAA / 64h

LED LENSER svetilke

Vrhunske LED svetilke za različne namene. Uporabne v najtežjih pogojih!

LED tehnologija je revolucija v svetlobi. LED LENSER svetilke so najbolj dovršene LED svetilke na svetu. Vrhunska LED, dolg čas delovanja, vzdržljivost in robustnost, so karakteristike, zaradi katerih se LED LENSER svetilke uporabljajo v najzahtevnejših okoljih.

Poznavalci postavljajo LED LENSER svetilke na prvo mesto med proizvajalci LED svetilk.

Izbrane modele dobite v trgovinah

NAJ VAS NOČ NE PRESENETI

www.pzs.si

DROBEN PRISPEVEK, MARKANTEN VTIS

Pošljite SMS na 1919
s ključno besedo POT

In prispevajte 1€
za obnovo poti.

Kaj lahko postoriš v 1 dnevu?
Se povzpneš na vrh.
Odkriješ novo smer.
Obnoviš staro prijateljstvo.
Zaželiš srečno pot.

**Pošljite SMS s ključno besedo »POT«
na 1919 in prispevajte 1€ za obnovo planinskih poti.**

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE skupaj z 276 društvi skrbi, da lahko vsako leto okoli 1,4 milijona obiskovalcev slovenskih gora na 9 TISOČ KILOMETRIH MARKIRANIH PLANINSKIH POTI nemoteno uživa naravne lepote in gorski mir ter se z razglednih vrhov vrača z novimi močmi in vtisi.

V letu 2012 bomo z vašo pomočjo obnovili planinske poti s Kredarice na Triglav, s Šije na Vogel, s Kokrškega sedla na Kalški greben, Hanzovo pot na Prisojnik ter druge razgledne poti in vsem planincem omogočili nešteto vrhunskih vtisov.

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

POŠLJITE SMS* NA 1919 S KLJUČNO BESEDO »POT« IN Z VAŠIM DROBNIM PRISPEVKOM SOUSTVARJAJTE MARKANTNE VTISE!

* SMS donacija lahko prispeva v uporabi storitev Mobilni, SI, mobil in Tušmobi, pri čemer se telekomunikacijska podjetja odvedujejo vsem prihodkom iz nealova donatorskih SMS-sporočil. Pogoj in navodila za sodelovanje pri storitvi SMS donacija so objavljeni na spletni strani www.pzs.si.

poletna
DOZIVETJA
NARAVE

vsak petek ob 17.02h
na radiu Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja/>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

Planinski vestnik tudi na iPadih v aplikaciji Trafika

Od aprilske številke naprej lahko prebirate Planinski vestnik na Applovih tabličnih računalnikih.

Glavna prednost nakupa naše revije preko e-trafike je, da so vam vsebine na voljo ne glede na to, kje ste. Aplikacija (e-trafika) za dostop do revije je brezplačna in si jo naložite preko App Store oz. iTunes.

- Cena posameznega izvoda je v e-trafiki 2,99 € (redna cena v prosti prodaji: 3,40 €).
- Celoletna naročnina stane 29,49 € (namesto redne cene: 34 €).

Pripravljamo tudi dostop do Planinskega vestnika preko Androidov. Ko bo aplikacija pripravljena, vas bomo obvestili.

Planinski vestnik

